

O'ZBEKISTON

TALABASI

2025.3. № 3 (24)

MUHANDISLIK:
KASB VA
HAYOT TARZI

“DUNYO
SHUNCHALAR
QIMMATMI?”

“MUKAMMAL
HAYOT”
ILLYUZIYASI

Bosh axborot hamkorimiz
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

Jamoat kengashi
Isajon SULTON
Alisher SHODMONOV
Ravshan ERMATOV
Olim TOSHOYEV
Dilorom KARIMOVA
Nodir JONUZOQ
Nazokat AZIM
Abduvali XOLIQOV
Kamoliddin O'RINBOYEV
Gulmira MUSAJONOVA
Jenisbek PIYAZOV
Ayub SHAHOIDDINOV
Iqbol QO'SHSHAYEVA
Bahrom IRZAYEV
Shahobiddin SHARIPOV

Muassis
"INTEGRATION CENTR UMID" MCHJ

Direktor
Chorshanbi XOLMATOV

Bosh muharrir
Sirojiddin IBROHIM

Navbatchi muharrirlar
Otash YASHIN
Maqsad OBIDJON

Jurnal tahririyat kompyuter markazida
terildi va sahifalandi

Sahifalovchi-dizayner
Rahmatjon YUNUSOV

Bir yilda 10 son o'zbek, qisman ingliz va rus
tillarida chop etiladi. 2022-yil 11-mayda
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot va
ommaviy kommunikatsiyalar agentligida
1590-raqam bilan ro'yxatga olingan.
Obuna indeksi: 1393. Adadi: 2500 nusxa.

Jurnalda e'lon qilingan materiallardagi dalil
va raqamlarga mualliflar javobgar. Muallif
fikri tahririyat nuqtai nazaridan farq qilishi
mumkin.

Tahririyat manzili: Toshkent shahri Chilonzor
tumani Novza ko'chasi 14-uy.

"Invest Book" bosmaxonasida chop etildi.
Manzil: Uchtepa tumani Foziltepa ko'chasi
12-B uy.

31.03.2025-yilda chop etishga ruxsat berildi.

Jurnal obunasi, sotuvi hamda reklama
xizmati yuzasidan
+99891 077 75 75
raqami orqali ma'lumot olishingiz mumkin.

Maqolalar quyidagi manzil orqali qabul qilinadi:
@uzb_talabasi

O'QITUVCHI BO'LISH - XATO(MI?)

Oradan ancha yil o'tib eng
ulug' kasb - o'qituvchilikni
tashlab, Rossiyaga ishlagani
ketgan birinchi muallimimni
endi-endi tushungandekman.

PARVOZ CHIZIG'IDA TURGANLAR

14 yoshli Sultonbek Arziqulov
uning yoshida mol boqishdan
nariga o'tolmagan, ko'chadan
beri kelmagan akalariga
mayna bo'layotgan esa-da,
o'zi tengi va o'zidan kichiklarni
ancha qiziqtirib qo'ygan.

ORZULARINGIZGA SADOQATLIMISIZ?

Bilaman, ba'zida
ikkilanamiz, ichki
ishonchimiz sustlashadi.
Chunki ko'pincha o'z
nafsimizni, boshqalarning
biz haqimizdagi
qarashlarini yengib o'ta
olmaymiz.

"SHOIRGA "MISSIYA" YUKLAB BO'LMAYDI..."

Yovvoyi o'rmonda o'sgan qo'ziqorin yo qara'ayga
qanday burch yuklashimiz mumkin? Suv quydikmi
ularga? Asrab qololamizmi daydi bo'ron yo
chaqmoqdan? Demoqchimanki, shoirda hech
kimning haqqi yo'q. U ham odamzordagi yovvoyi o't.

OSKAR OLGAN "ANORA" HAQIDA

Epizodik
qahramonlarning
ko'pchiligi oddiy kun
kechiradi, ularning
tilidan bir necha
bor "Bu tufayli men
ishsiz qolaman",
"Ishga kirganimga
endigina 2 hafta
bo'lgandi" kabi
so'zlar takrorlanadi.
Ammo zodagonlarga
buning zarracha
qizig'i yo'q.

TO'QCHILIK VA YO'QCHILIK

Shu tariqa Rahmatulla uyidan
ixtiyoriy "badarg'a" bo'ldi. Endi
u asosan ishxonada istiqomat
qilardi: birida yotib turar,
ikkinchisida ovqatlar, yana
birida soqol olar edi.

"G'ALABA QOZONISHGA MAJBUR EMASMAN..."

Men uyimning bir tomonidagi
xonalarni ijaraga berish bilan
shunchalik bandmanki, ikkinchi
tomonida boshlangan yong'inni
o'chirishga vaqt topolmayman.

MUNDARIJA

O'QITUVCHI BO'LISH - XATO(MI?).....	02	UYG'ONGAN MILLAT YO'LNOMASI.....	28	AVRAAM LINKOLN: "G'ALABA QOZONISHGA MAJBUR EMASMAN...".....	53
MUKAMMAL HAYOT ILLYUZIYASI.....	08	THE HARDEST LESSONS ARE NOT IN BOOKS, THEY ARE IN LIFE.....	30	"DUNYO SHUNCHALAR QIMMATMI?".....	56
ORZULARINGIZGA SADOQATLIMISIZ?.....	11	JONGA ROHAT "MENEMEN".....	32	"LAHZANI TUTIB QOL, YASHAB O'T LAHZANI...".....	62
PARVOZ CHIZIG'IDA TURGANLAR.....	14	OSKAR OLGAN ANORA HAQIDA.....	34	ILM - YAGONA NAJOTYO'LI.....	64
MAGNIT MAYDONI: OILA, INTERNET YOKI KO'CHA?.....	18	NAFAS ROSTLANMAYDIGAN PALLA.....	38	SOYASIZLAR.....	67
JONTEMIR: "SHOIRGA "MISSIYA" YUKLAB BO'LMAYDI...".....	22	TO'QCHILIK VA YO'QCHILIK.....	42	ENG AYYOR TALABALAR.....	70

“Ko‘pfunksiyali” xodim qanaqa bo‘ladi? Bu qobiliyati unga foydani yoki boshiga bitgan balo? Bunda xizmatchi zimmasiga yuklangan vazifalarni o‘z vaqtida bajarish bilan birga, mehnat shartnomasida yozilmagan bir qancha topshiriqlarga ham tayyor turishi kerak: rahbarga choy damlab kelish, uyiga bozorlik qilib berish, oylik tushganda “erish”, hashar qilganda labbay deb turish, kovushini to‘g‘rilab qo‘yish-u kayfiyatini ko‘tarish. Hatto yarim kechasi bedor bo‘lib, favqulodda beriladigan topshiriqlarni ham o‘z o‘rnida bajarish kerak... Bular sizga tanishmi? Unda hamdardman. Biroq shukr qilsangiz ham bo‘ladi. Ana shunday yugurdaklikdan battarroq ishlarni qiluvchi bir kasb egalari bor – muallimlar.

Shoshmang-shoshmang, hozirdan aytib qo‘yay, bu achchiq gaplar hamma o‘qituvchilarga ham tegishli emas, bundayin holatlar sohaning yoqasiga yopishgan kir, xolos. Buni tozalash kerak!

O‘QITUVCHI BO‘LISH – XATO(MI?)

Har yili ura-ur, gumburu-qars bilan xalqimizning e'tiborini bir mavzuga jamlovchi "Open byudjet" deganlari juda ajoyib bo'ladi-da – elni birlashtiradi. Maktab, kasalxona, mahalla binosi-yu ko'chalarining asfalti, ko'pgina joylar ta'mirlanadi, ko'ngillar shod bo'ladi. Betga aytganning zahri yo'q, aslida, bu yugur-yugurlar "o'zing uchun o'l yetim" deganlaricha bor. Shundoq ham tuzatilishi zarur joylar uchun kimoshdi savdosi bo'lib ketadi, go'yo. Faol kishilar pul yig'ib, ovoz sotib olish uchun poytaxtgacha borishadi. Imkoni bo'lganida Kanada chegarasini ham hatlab o'tishlari mumkin edi. Hoynahoy, siz ham "bitta ovozga bitta yog' yoki 70 ming so'm!" deb eshitgandirsiz. Xayriyat, 2 mingta ovozning o'zi yetarli bo'larkan. Mana shu tashabbusli harakatlarga davlat xizmatchilari qatori muallimlarning ham jalb etilishi, to'g'rirog'i, majbur qilinishi (harholda, o'zlari istamasa kerak) biroz taajjublantiradi.

Tun. Endi ko'zim ilina boshlagandi, telefonim jiringlab qoldi. Yarim kechasi kim bo'ldi ekan-a?

– Opa, tinchlikmi, biror yerga o't ketdimi?

– Nafasingni yel uchirsin, tinchlik. Hali hech kimga ovoz bermadingmi?

– Qanaqa ovoz, saylovgacha hali gap ko'p-ku!

– Saylov? Yo'g'-ey, "Open byudjet"ni aytyapman...

Opmaktabda dars beradi. Ko'pgina boshog'riqlar qatori yilda bir "Open byudjet" uni ham chetlab o'tmaydi. Ochig'ini aytaqolay, ayol o'qituvchilarning hammasiga 50 tadan ovoz yig'ish buyurilibdi. Ko'chaga chiqib, ovoz yig'ishga imkoniyati bo'lmaganlar esa 100 mingdan pul qo'shsa yetar ekan. Qolgani, menimcha, erkak muallimlarning zimmasida qolyapti. Yorqin kelajagimizni vaqtini bolalarga ta'lim berish bilan emas, ko'chama-ko'cha, eshikma-eshik ovoz yig'ish bilan o'tkazayotgan o'qituvchilarimiz

ayol o'qituvchilarga 50 tadan ovoz yig'ish buyurilibdi.

bilan sira qurib bo'lmashligini faqatgina men tushunib turmagandirman. Ko'pfunksiyali xodim deganlari shunaqa bo'lsa kerak. Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri hurmatli Hilola Umarova "kimda kim o'qituvchilarni "Open byudjet"ga ovoz yig'ishga majbur qilayotgan bo'lsa, xabar bering, qat'iy chora ko'ramiz" dedilar. Barakalloh! Ofarin! Muallimlarimizga e'tibor bo'lsa, shuncha bo'libdi-da! Mana, men xabar qilyapman, ana, Eshmat videoga olib ommaga namoyish qilyapti, hamma gapiryapti. Sir bo'lmasa, birortasiga chora ko'rildimi? Ayting desangiz, hammasini aytib beraman, lekin keyinchalik o'sha sho'rliklarga biror gap tegmasligi, ishdan haydalmashligi va hatto bir galgidek hokinga gap qaytargani uchun o'lasi qilib kaltaklangan o'qituvchining holiga tushmasliklariga ham kafolat beriladimi? Juda ko'p narsa so'rab yubordim, shekilli...

Bir gal qo'shnimiz Soliha opa mendan telefonni tushunganim uchun Facebook akkaunt ochib berishimni so'rab qoldi.

– E, bor ekansiz-ku, opa, ko'z tegmasin, zamonaviylashib ketypapsiz! Ammo bu g'iybatxonada nima qilasis? Hozirgi Facebook avvalgi ziyolilar foydalanadigan Facebook emas-da, – dedim qiziqsinib.

– Shu yoshga kirib bunga majbur qilishlarini sira o'ylamagandim, – dedi chuqur nafas olib, “uf”lab chiqararkan. – Bilasan, bolalarga dars beraman, umrim shu go'daklarga ta'lim, tarbiya berish bilan o'tyapti. Lekin dilimni xira qilgani – endi shu ishlarimni internetda ommalashtirishim kerak ekan. Hamma ko'rib, “O'h-ho”, ana 42-maktabni qaranglar, ancha faol, direktori ishni yaxshi tashkil qilgan ekan-da” degan “achko” uchun biz muallimlar yelib-yugurishimiz kerak ekan. O'zing aytchi, shuyam adolatdanmi? – deb dardini dasturxon qildi.

– Eh-he! Gap bu yoqda deng! Mobilograf-o'qituvchi bo'lar ekansiz-da! Jarangli eshitishtirishini qarang buni! – hazillashib qo'ydim kayfiyatini ko'tarishga urinib. Lekin unday bo'lmadi.

– Sen ham kulyapsanmi ustimdan? Ochib beraqol endi o'sha Facebookni, uyda qiladigan ishlarim ko'p shundog'am. Nazorat ishlarini tekshirishim, ertangi dars uchun ko'rgazmalar qilishim kerak, obbo, ovqat, kir-chir deganday, – deya ko'zlarini chirt

yumib kaftlarini beliga bosdi. Ha-a-a, beli og'riyapti opaning. Osonmi soatlab tik oyoqda dars berish!? Buni yumshoq joyda o'tiradiganlar qayerdan ham bilsin! E, rostdan ham, nega muallimlarning direktorlarnikiga o'xshash g'irchillama, tebranma, charm qoplamali kreslolari yo'q? Yo arzimaydimi? Axir bolalar havas qiladigan shaxs kinodagi mafiya, savlat to'kib o'tiradigan qorindorlar emas, balki o'qituvchi bo'lgani yaxshi emasmi? Men Soliha opaning dardini tushundim, biroz achindim ham. U hazil qilmagandi. Ertasi kuni qarasam: “Abdurahimova Soliha sizga do'stlik so'rovini yubordi”. Profiliga kirdim. 42-maktab 3-b sinf o'quvchilarining “Mening ustozim” mavzusida tayyorlagan ko'rgazmali chiqishi” sarlavhali 8 ta rasm, 2 ta videodan iborat post joylangan ekan. Izohlar qismida hech kim hech narsa yozmagan, layk esa bitta, uni ham Abdurahimova Solihaning o'zi bosgan. Men ham bosib qo'ydim, mendan nima ketdi, ko'ngil uchun-da...

Bir gal jiyanim bilan birga dars qilish mening chekinga tushdi. Maktab davrlarimni eslab, hamma misollarni bir zumda yechib tashlashga kirishdim. Biroq 10 daqiqa o'tdi, 20 daqiqa o'tdi hamki, bitta masala ustida tog'a-jiyanlar boshimizni changalab qoldik: juda qiyin ekan. Nega-dir bunaqa misollarga na kitobda va na hayotda ishim tushgan ekan.

– O'qituvchingdan so'ramadingmi buni qanday ishlashni?

– Malim ota-onalaringdan yordam so'ranglar dedi, – javob berdi jiyanim ko'zlarini jovdiratib.

Axir bolalar havas qiladigan shaxs kinodagi mafiya, savlat to'kib o'tiradigan qorindorlar emas, balki o'qituvchi bo'lgani yaxshi emasmi?

Rag'bat bo'lmasa, o'z kasbingda qoniqib ishlamasang, mehnatga yarasha haq olmasang, nima keragi bor bu quruq savlatning?

– Xo'sh, endi nima qilamiz buni? Ishdan charchab kelganimgami, uncha miyam ishlamay turibdi...

– E, tog'ajon, shunga ham o'ylanib o'tiramizmi? Mana, telefonni olamiz, masalani rasmga tushiramiz, keyin uni "ChatGPT"ga tashlab, javobini so'raymiz, tamom!

– Mualliming ham uyida shunaqa qilib, keyin senlarning javoblaringni solishtirib baho qo'ya-yotgandir, balki, – desam, jiyanim mug'ombirona kulib qo'ydi. Og'zim ochiq qolaverdim.

– Tog'a, o'qituvchimiz ham nima qilsin, darsliklarimiz pala-partish, almashtirilaverib odamning esi chiqib ketdi rosa. Mana, yil ham tugab qolyapti, lekin hamma istagan dasturi bo'yicha dars beryapti. Nahotki "ChatGPT"ning aqli yetgan narsaga kattalarning aqli yetmasa!?

– Qo'y, indama, mana, sen katta bo'lsang, shunaqa muammolarni hal qilasan, shuning uchun yaxshilab o'qishing kerak, jiyan!

– Shu ahvolda-ya?

Oradan ancha yil o'tib, eng ulug' kasb – o'qituvchilikni tashlab, Rossiyaga ishlagani ketgan birinchi muallimimni endi-endi tushungandekman. Boyaqish 4-qavatdan tushib ketib, 2 yilcha to'shakka mixlanib qolgandi o'shanda. Harfni shu insondan taniganman, odobni ham, yurish-turishni ham. Ahmad domla bekorga o'zini qurilishga urmadi, bekorga bolam-chaqam deb uzoqqa ketmadi, chunki uning o'qituvchi bo'lib kosasi oqarmadi. Rag'bat bo'lmasa, o'z kasbingda qoniqib ishlamasang, mehnatga yarasha haq olmasang, nima keragi bor bu quruq savlatning? Ammo hozir bir qarasang, ming dollar maosh olayotgan o'qituvchilarni ham ko'rasan, 3 mln bilan zo'rg'a ro'zgor tebratayotganlariga ham guvoh bo'lasan. Har xil

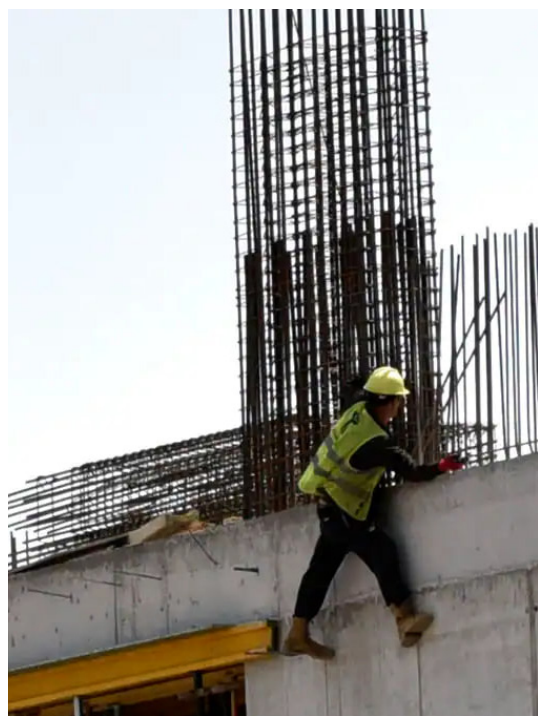
imtiyozli maktablar, ulardagi qat'iy talablar va shuningdek, an'anaviy uslubdagi maktablarga cha yetib bormayotgan e'tibor va sharoit o'rtada yaqqol ta-baqalanishni yuzaga keltiryapti chog'i. (O'tgan asrdan qolib kelgan hojatxonalar esa alohida mavzu)

Xo'sh, nega ingliz tili o'qituvchisining oyligi falon so'm-u, o'zbek tilidan dars beruvchi o'qituvchi kamroq oylik olishi kerak? Bola IELTSdan 8 ball olsa olibdi-da, SATdan 1500 olsa nima qilibdi, oshi haloli bo'lsin! Uning o'qituvchisiga berilayotgan mukofot pullari ham o'ziga taqdir qilsin, deyman. Ammo o'zbek tili bo'yicha milliy sertifikatdan eng yuqori ball olgan bola va uning o'qituvchisiga ham, kerak bo'lsa, elektrokavovga qilinsa, nimasi yomon!? Ana shunda tenglik bo'lardi, nazarimda, ana shundagina o'zbek tilining obro'yini ko'tarish kerak, degan behisob pul sarflab o'tkaziladigan tadbirlarga ham ehtiyoj qolmaydi (Shu joyda biroz tilparvarligim tutib ketsa, jahlingiz chiqmasin). Bilasizmi, Rossiyaga qora terga botib ishlash uchun ketayotgan aka-ukalarimiz ham avval o'rischani bilish testidan o'tishi zarur bo'lib, undan keyin ishga kirishishi mumkin ekan. Bo'lmasa, pattasini tutqazib, birinchi reys bilan iziga qaytarishyapti. Qoyil qolish kerak!

Bizda ishlayotgan boshqa millat vakillaridan ham o'zbekcha gapirishni talab qilolamizmi? Bor-e, ish-ing boshingdan qolsin, deyishidan qo'rqamizmi yoki o'zimiz befarqmizmi? Mayli, xo'p, unda nimaga bizdagi o'zbek tilini bilmaydigan ayrim yuqori lavozimdagi rahbarlar bilan birovning ishi yo'q? O'zbekcha savol bersang, o'rischa gapirishdan nariga o'tolmaydi. Ularning hujjat ishlari ham toza rus tilida olib boriladi, majlislarida ham o'zbekzabonlarning begona tilda sayrab o'tirganini ko'rasiz. Demak, davlat tiliga e'tibor hukumat idoralarida shu qadar past bo'lsa, o'zbek tili muallimlariga ehtiyoj ham haminqadarligicha qolaveradi-da.

Agar yurtni bir aylanib, o'qituvchilarga yashirin mikrofon tutsangiz, ko'p narsalarni aytib berishadi. Mamlakatning qon tomiri – ta'lim-ku, uning bugungi ahvolini kimdan va nimaga yashirishimiz kerak? To'g'ri, ta'lim sohasida ko'pgina o'zgarishlar, yangiliklar qilinyapti, gap bo'lishi mumkin emas. Biroq eski to'nimizga yamoq solib, yevropacha-yu yaponcha uslublar bilan qayoqqacha borish mumkin? Hanuzgacha hal qilinmagan muammolar o'z yechimini kutib yotibdi: maktab yo'lining yomonligi sabab eshakda qatnovchi bolajonlar, hojatxonada qog'oz yo'qligi uchun daftarini qurbon qilayotgan o'quvchilar, obunaga, maktabni ta'mirlashga, yagona forma(sifatiga shubha bor)ga deya oyligidan qisgan ehtiyojmand oilalarning arzlari – bular bor gap-ku!

Yaqinda bir o'qituvchi nolib gapirib qoldi: oyliklaridan 70 ming so'mdan ushlab qolib, hammalarini majburan futbol tomoshasiga olib borishibdi. Egnida jamoaning ramzi tushirilgan futbolka, bo'ynida sharf, boshida kepka bilan baqir-chaqir qilib, muxlislik qilishi kerak ekan. O'zini masxarabozdek his qilgan muallim "o'yininggayam, stadioninggayam" deb so'kib-so'kib chiqib ketibdi. O'z xohishi bilan borgan bo'lsa mayli edi. Majburlash bizning qonimizda doim bo'lgan desam ishonasizmi? Eslasangiz, qaysidir yili Kattaqo'rg'on tumanida obodonlash-tirish ishlariga jalb qilingan o'qituvchi Diana Yenikeeva yuk mashinasi bosib ketishi oqibatida fojiali tarzda vafot etgandi. O'shanda majburiy mehnatga jalb qilmaslik, hamma o'zining ishi bilan shug'ullanishi kerakligi haqida bot-bot uqtirilgan edi. Mana, ko'rib turibsizki, eski hammom, eski tos...

Mamlakatning qon tomiri – ta'lim-ku, uning bugungi ahvolini kimdan va nimaga yashirishimiz kerak?

Shuncha mantiqsizliklarni sanab o'tdim-u, ammo o'zimdan o'tgan bir xatoni aytmadim. 5-sinf edik o'shanda. Darsda sinfdoshlarimiz bilan hazillashib o'tirganimizda Ulug'bek muallim meni ko'rib qolib, rosa urgandi. Alamimdan akamga aytganman. Akam esa dadamga. Dadam o'qituvchim bilan erkakchasiga gaplashish uchun maktabga borganlar. Bundan mening xabarim yo'q edi, Xudo haqqi. Yaxshiyamki, o'qituvchim dadam borganda qochishga ulgurgan ekan. Yer yorilib, yerga kirib ketganim yaxshi edi o'shanda. Ancha vaqtgacha bosh ko'tarib yurolmaganman. Hozir Ulug'bek muallimni hech qayerdan topa olmayapman. Ko'pgina maktablarni surishtirib chiqdim, daragi yo'q. Balki biznesga, savdo-sotiq yoki Ahmad muallimdek qurilish sohasiga o'tib ketdimikan? Ishqilib, adashayotgan bo'lay-da. Ana shu qilmishim sabab "qaytar dunyo" mening ham boshimga tushishidan qo'rqib o'qituvchilik kasbini tanlamadim.

Ayrim ota-onalar “bolamni uradigan onasidan hali tug‘ilmagan”, “popugini pasaytirib qo‘yaman” deb qanchadan qancha o‘qituvchilarning o‘z ishidan so‘vishiga, ta‘lim tizimining esa zaiflashib borishiga sababchi bo‘lmayaptimikan? Mana, yaqinda Sirdaryodagi 1-maktabda dars vaqtida o‘quvchining onasi bostirib kirib, muallimni haqoratlad, kamiga do‘pposladi ham. Ma’sul idora xodimlari nima deyishdi, u ruhiy kasal emish. Ruhan nosog‘lom odam qanday qilib bola o‘stiryapti unda? Ayolning o‘zi jahl ustida urdim deb uzr so‘radi-ku! Endi har bitta qilmishi uchun uzr so‘raydiganlarni ruhan nosog‘lom desak bo‘laveradimi? (Shu vaqtgacha UZR kimning dardiga davo bo‘libdi-ki, endi kor qilsa?) Ota-onalarning yonini oladiganlar bor ekan, xo‘sh, kaltakning ostida qolayotgan nomi muallim mazlumlarni ham hifz-u panohiga oluvchi mardum bormi o‘zi bu moddiyatga qurilgan jamiyat ichra? Shuncha yillik pedagogik obro‘sig a putur yetgan o‘qituvchining ruhiy-ma’naviy

zararini kim qoplab beradi? Endi u bolalarga dars berish uchun kuchni qayerdan olsin? Ularning ko‘ziga kaltaklangan muallim bo‘lib ko‘rinishni o‘ylashning o‘zi qanchalik og‘ir ekanligini o‘ylab ko‘rganmisiz? Muallimni kaltaklayotganda maktabni qo‘riqlayotgan Milliy gvardiya xodimi pinakka ketganmide yoki darsga kechikib kelgan, sochi o‘sib qolgan o‘quvchilarni tergayotganmide, bu savol ham ochiq qolgan.

Ayb izlasang, bunda hammaning ulushi bor. Kezi kelsa, o‘zini himoya qilolmayotgan muallimlarimiz ham obdon o‘ylab olishi kerakdir, balki. Rahbaringiz yoki rahbaringizning rahbari majburiy mehnatga jalb qilyaptimi, vazifangizga kirmaydigan ishlarni yuklashyaptimi yoki ortiqcha yig‘im, sarf-xarajat talab qilinyaptimi? Turing o‘rningizdan, “miltig‘ingizni oling-da, otib tashlang!” deng, ammo men buni qilmayman deb turib oling-chi! Boshingizni egib, qulluq qilib o‘tirsangiz, bolalarga qaysi ruh bilan ta‘lim-tarbiya beryapsiz axir? Yoningizdagilarni ham birlashishga, himoyangizga chaqiring! Qani, nima qilishar ekan!? Tokay o‘qituvchi desa mushtipar-u beozor, muloyim-u beg‘ubor insonlarni tasavvur qilamiz? Muallim desa vujudni ehtirom qamraydigan, orqa-oldiga qarab muomala qiladigan, hurmatini joyiga qo‘yadigan bo‘lishimiz kerak emasmi?

**Ayb izlasang,
bunda
hammaning
ulushi bor.
Kezi kelsa,
muallimlar-
ning ham**

Ha, do‘stlar... Bir yoqadan bosh chiqarib, kengashib, el bo‘lib mavjud muammolarni hal qilish har doimgidan ham muhim. Bu millatning ertasini hal qiluvchi nozik masala. Bugun o‘zini himoya qilolmayotgan muallimlarni har xil zog‘larga talatib qo‘yish o‘z millatining kelajagiga, o‘z nomusiga befarqlik bilan teng desa ham bo‘ladi. Boshqa gap yo‘q!

Otabek TURDIYEV

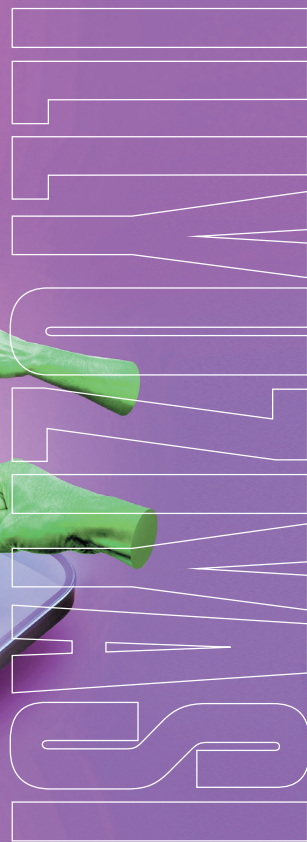
Aslida, boshqaruvchi kim, bizmi yoki ijtimoiy tarmoqlar?

Ertalab uyg'onganda eng birinchi nima qilasiz? Suv ichasizmi? Derazani ochasizmi? Yoki qo'lingiz telefoningizga tomon ketadimi? Agar javob uchinchi variant bo'lsa, siz yolg'iz emassiz. Bugungi kunda millionlab yoshlar ijtimoiy tarmoqlarsiz hayotini tasavvur qila olmaydi. Ammo bu texnologiya bizni rivojlantirayaptimi yoki manqurtga aylantirmoqdami?

Zamon shiddat bilan taraqqiy etar ekan, insoniyatning hayoti tubdan o'zgarib bormoqda. Kecha faqat orzuga o'xshagan narsalar bugun haqiqatga aylangan, bugungi mo'jizalar esa ertaga oddiy holga aylanadi. Shubhasiz, biz yashayotgan XXI asr – axborot asri. Axborot olish, uni tarqatish, fikr almashish kabi jarayonlar ilgari bir necha kun yoki haftalarni talab qilgan bo'lsa, bugun bu bir necha soniyalar ichida amalga oshmoqda. Biroq har qanday taraqqiyot o'ziga yarasha muammolarni ham keltirib chiqaradi. Ayniqsa, yosh avlod uchun ijtimoiy tarmoqlarning hayotimizdagi o'rnini tobora muhim bo'lib bormoqda. Bu imkoniyatmi yoki xavfmi? Yoshlar o'z hayotining eng qimmatli yillarini virtual dunyoda sarflash bilan to'g'ri yo'lda ketishyaptimi yoxud ularga hayotning haqiqiy go'zalliklarini ko'rsatishimiz kerakmi?

MUKAMMAL HAYOT

*“Dunyo qo'limizdagi oynada jam bo'ldi,
ammo unda biz o'z aksimizni yo'qotib qo'ydik.”*

YOSHILAR

va “mukammal hayot” illyuziyasi

ASR

mo'jizasi yoki illati?

Bir qaraganda, ijtimoiy tarmoqlar bizga mislsiz imkoniyatlar eshigini ochdi. Bugungi yoshlar ilm olish, ish topish, dunyo bilan bog'lanish va hatto o'z shaxsiy brendini yaratish uchun ulardan unumli foydalanishlari mumkin. Birgina YouTube, Instagram, TikTok yoki Facebook orqali oddiy insonlar mashhurlikka erishmoqda, kichik hunarmandlar millionlab auditoriyaga ega bo'lishi mumkin, jurnalistlar esa endi faqat yirik tahririyatlarga bog'lanib qolmayapti. Ammo shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlarning “ko'rinmas panjalari” ko'plab yoshlarni o'z domiga tortmoqda. Soatlab virtual dunyoda yashash, “mukammal hayot” illyuziyasi ortida o'zining asl qadrini unutish, haqiqiy do'stlik va oilaviy qadriyatlarining zaiflashishi – bularning barchasi bugun uchun jiddiy muammoga aylanib boryapti.

“Men hayotimni internetda emas, haqiqiy dunyoda yashashni tanladim.”

(Jek Ma, Alibaba asoschisi)

Ijtimoiy tarmoqlarga bog'lanishning salbiy jihatlardan biri – inson ongini boshqarish mexanizmidir. Algoritmalar bizga qiziqarli bo'lgan kontentni uzluksiz ravishda taqdim etadi, natijada biz “yana 5 daqiqa” deb telefonni qo'limizdan qo'ymasligimiz mumkin.

“Besh daqiqa endi abadiyatga aylanmoqda.”

Instagram yoki TikTok lentasini varaqlayotgan odam eng mukammal suratlar, sayohatlar, go'zal taomlar, zamonaviy uylar va muvaffaqiyatli insonlarning hayotidan lavhalarni ko'radi. Haqiqatda esa bu suratlar filtrlar, marketing strategiyalari va ko'rsatma sahnalardan iborat bo'lishi mumkin. Yoshlar aynan shu narsani tushunmay, o'z hayotlarini boshqalar bilan solishtirishadi va natijada o'zlarini kamситadi yoki yetarlicha yaxshi emasdek his qilish holatiga tushib qolishadi. Ruhiiy tushkunlik, o'ziga bo'lgan ishonchning yo'qolishi, atrof-dagi dunyodan zavq ololmaslik – bularning barchasi yoshlarning ijtimoiy tarmoqlarga haddan tashqari bog'lanib ketishidan kelib chiqadigan oqibatlardir. Jahon klassik yozuvchisi Fyodor Dostoyevskiy shunday degan edi: “Inson o'z orzularidan voz kechganida, ular o'zlaridan voz kechadi”. Bugungi yoshlar esa ijtimoiy tarmoqlarning ta'siriga tushib, o'z orzularidan voz kechmayaptimi?

Qanday yo'l tutish

KERAK?

Ijtimoiy tarmoqlardan butunlay voz kechishning iloji yo'q, chunki bu axborot asrining ajralmas qismiga aylangan. Ammo ularni to'g'ri va ongli ravishda ishlatish mumkin. Shu sababli yoshlar quyidagi qoidalariga rioya qilishlari kerak:

1. Vaqtни boshqarish – ijtimoiy tarmoqlarga qancha vaqt ajratayotganingizni aniq nazorat qiling. Har kuni necha soat sarflayotganingizni kuzating.
2. O'zingizni taqqoslamang – boshqalarning hayoti doimo mukammal ko'rinishi mumkin, lekin bu faqat yuzaki taassurot.
3. Foydali kontent iste'mol qiling – o'zingizni rivojlantirishga yordam beradigan bloglar, ta'limiy kurslarni kuzating, foydali kitoblarni o'qing.
4. Haqiqiy hayotni unutmang – oila, do'stlar bilan jonli muloqot qilishni unutmang. Ochiq havoda vaqt o'tkazing, real hayotning go'zalligini his qiling.
5. O'z maqsadingizni toping – ijtimoiy tarmoqlardan unumli foydalaning. O'z biznesingizni yo'lga qo'ying, shaxsiy brendingizni yarating yoki ta'lim olishingiz uchun imkoniyat qidiring.

ASOTIHX

Ijtimoiy tarmoqlar – bu asr mo'jizasi, ammo ulardan noto'g'ri foydalanilsa, ular bizning eng katta yo'qotishimizga ham aylanishi mumkin. Eng muhimi – hayotning haqiqiy go'zalligini unutmaslik, faqat ekran ortida emas, balki real hayotda ham o'z orzularimizga intilishdir. Haqiqiy hayot ijtimoiy tarmoqlardan tashqarida sodir bo'ladi! Buyuk mutafakkir Ibn Sino shunday degan edi: "Barcha kasalliklar noto'g'ri ovqatlanish va noto'g'ri fikrlash natijasidir." Ijtimoiy tarmoqlardan noto'g'ri foydalanish ham xuddi shunday – inson ruhiyatini noto'g'ri ozuqlantirishi ham mumkin. Shunday ekan, ijtimoiy tarmoqlar bizni boshqarmasin, biz ularni boshqaraylik!

"Virtual dunyoda emas, hayotning o'zida yashang!"

Shahzoda ISMOILOVA
SamDCHTI talabasi

ORZULARINGIZGA SADOQATLIMISIZ?

SAVOL:

**HOZIR TANLAGAN
YO'NALISHINGIZ,
ODIMLAB
BORAYOTGAN
YO'LINGIZ
BOLALIKDAGI
ORZULARINGIZGA
QAY DARAJADA
MOS? ICHKI
"MEN"INGIZ
ISTAGAN YO'LDAN
BORYAPSIZMI?**

Xayrullo YOQUBOV,
talaba:

– Bolalikda orzularim juda ko'p bo'lgan. Yodda qolgani shifokor bo'lish, odamlarning dardiga malham topish, insonlarga shifo ulashish edi. O'sha paytlar har safar shifoxonaga borsam, oq xalat kiygan shifokorlarga havas bilan boqardim. Ularning muloyim so'zlari, mehr bilan muomala qilishi meni bu kasbga mahliyo qilgan. O'z navbatida, bu orzu qalbmida nurli bir umid chirog'ini yoqib, meni olg'a boshlagan edi. Ammo yillar o'tib, inson ulg'aygani sayin hayotga qarashlari, qiziqishlari va maqsadlari ham o'zgaradi. Men ham o'zligimni anglay boshlagach, yuragimda yangi bir yo'nalishga – pedagogikaga bo'lgan ishtiyoq paydo bo'ldi. Orzularimni qaytadan ko'rib chiqdim va hayotimni aynan ta'lim yo'nalishiga bag'ishlashni ixtiyor qildim. Hozirda 22 yoshdaman va faxr bilan aytishim mumkinki, Shahrisabz davlat pedagogika instituti 3-bosqich talabasi sifatida bilim olishni davom ettirmoqdaman. Institutimizda nafaqat ta'lim olyapman, balki Yoshlar ittifoqi boshlang'ich tashkilotida ham faoliyat yuritmoqdaman. Bu tashkilotdagi faoliyatim orqali nafaqat o'z ustimda ishlayapman, balki jamiyatdagi tengdoshlarimga ham oz bo'lsa-da foydam tegayotganidan xursandman. Bugun tanlagan yo'limdan hech qachon afsuslanmayman. Chunki bu yo'l – yuragimning ovozig quloq tutib tanlangan, "ichki men"im istagan yo'ldir. Bu yo'l menga tinimsiz izlanish, o'z ustimda ishlash va eng muhimi, boshqalarga foydali bo'lishdek yuksak maqsadlarni sovg'a qildi. Har bir inson o'z orzulari sari dadil yurishi kerak, chunki chin yurakdan orzu qilib, unga intilgan inson albatta maqsadiga yetadi.

Sevinch TOJIDDINOVA,
talaba:

– Hayotingizda biror marta bo'lsa-da o'zingizga shunday savol berganmisiz: “Aslida, kelajakda kim bo'lishni istayman?” Ishonchim komil, siz bu savolga duch kelgansiz. Ehtimol, bir necha bor. Keling, bir oz bolalikning beg'ubor sahifalarini varaqlab ko'raylik. O'sha paytda orzularimiz juda sodda, lekin yurakdan edi. “Men kosmonavt bo'laman”, “Men dizayner bo'laman”, deya ishtiyoqmand edik. Ammo bugungi tanlagan yo'nalishimiz o'sha bolalik orzularimizga qanchalik mos keladi? Bu savolga aniq javob topish har doim ham oson emas. Chunki orzular vaqt o'tishi bilan, atrof-muhit va hayot tajribalari ta'sirida asta-sekin o'zgarib boradi.

Men, masalan, rasm chizishga qiziqardim, rassom yoki moda dizayneri bo'lishni orzu qilardim. Biroq maktabimizda ingliz tili ilk kundan e'tiboran chuqur o'rgatilganligi bois, bu tilga nisbatan mehrim ortdi. Vaqt o'tib, men ko'p o'yladim, o'zimni qaysi sohada ko'rishni xohlashimni aniqlashga harakat qildim. Nihoyat, bugungi kunda men filologiya va tillarni o'qitish (ingliz tili) yo'nalishida tahsil olayman.

Ko'pchilik meni kelajakda o'qituvchi sifatida tasavvur qiladi. Albatta, bu kasbning o'ziga xos zavqi va mashaqqati bor. Biroq men bir xillikni xush ko'rmayman, o'zimni turli yo'nalishlarda sinab ko'rishni istayman. Chunki mening yuragim hali ham izlanishda, hali ham o'z “men”ini izlayapti. Hayotda eng muhim tanlovlar oldida turibmiz. Har bir qaror – kelajak sari tashlanayotgan bir qadamdir. Shu bois, o'z qalbimizga quloq tutish juda muhim. Chunki bu – qalbimizdagi chinakam orzu-umidlar, qadriyatlar va asl istaklarimizni aks ettiruvchi ichki ovozdir. Bilaman, ba'zida ikkilanamiz, ichki ishonchimiz sustlashadi. Chunki ko'pincha o'z nafsimizni, boshqalarning biz haqimizdagi qarashlarini yengib o'ta olmaymiz. Ammo unutmang: siz emas, balki ichki “men”ingiz sizni topadi. Faqat o'zingizga ishonang. O'z yo'lingizni boshqalarning fikri emas, qalbingizdagi ovoz belgilasin.

Zuhal NORSAFAROVA,
talaba:

– Har bir bola dunyoni o'zicha kashf etishga, anglashga intiladi. Ular kattalarning harakatlariga havas bilan boqadi, orzu qiladi. Maktabga ilk qadam qo'ygan o'quvchi “kelajakda kim bo'lishni xohlaysan?” degan savolga “kosmonavt, uchuvchi yoki taniqli aktyor” deya javob beradi. Ammo inson ulg'aygani sayin, atrof-muhit, jamiyat, oilaning ta'siri ostida bolalikdagi orzular sekin-asta o'zgarib boradi. Ba'zida esa bu orzular so'nmaydi, balki ichki olam tubida yashirincha saqlanadi. Men ham bolalikda jurnalistika sohasida o'qishni, matn yozishni, odamlar bilan suhbatlar olib borishni orzu qilganman. Biroq bu orzuning shakllanishi uchun atrofimda yetarli muhit bo'lmagan. Qiziqishimni rivojlantirish uchun yetaklovchi insonlar bo'lmagani bois, hozirda men boshqa – huquqiy yo'nalishda tahsil olayman. Ko'rinishidan, hozirgi tanlagan yo'lim bolalikdagi orzumdan butunlay farq qiladi. Ammo bu orzularim unutilgan degani emas. Hanuz jurnalistikaga bo'lgan mehr, ishtiyoq bilan yashab yuribman. Shu sababli, kelajakda bu yo'nalishni tubdan o'zgartirish niyatim kuchli emas, lekin bolalikdagi orzuni hech bo'lmaganda hobbii sifatida davom ettirish, undan ruhiy ozuqa olish istagidaman. Axir insonni baxtli qiladigan narsa ham uning ichki olami, qalbidagi intilishlarga sodiq qolishida emasmi?

Azimjon HAMROYEV,
talaba:

– Bolalikdagi orzum shifokor bo'lish edi, ammo Samarqand tibbiyot universitetiga kira olmadim. Lekin orzumdagi kasbdan unchalik uzoq bo'lmagan yo'nalishga o'qishga kirdim. Hozirgi kunda Samarqand agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar institutining Dorivor o'simliklarni yetishtirish va qayta ishlash texnologiyasi ta'lim yo'nalishining 3-bosqich talabasiman. Eng muhimi, orzumga yetdim, odamlarga foydali kasbning sir-asrorlarini o'zlashtirmoqdaman. Bugun shu soha bo'yicha ozmi-ko'p yutuqlarga erishdim va yo'limni o'zgartirish niyatida emasman.

Nurlolmasoy ALMURATOVA,
talaba:

– Albatta, bolalikda orzular o'zgaruvchan bo'ladi. Deyarli ko'pchilik bolalikdagi orzularini shunchaki xomxayol deb, kelajakda butunlay boshqa maqsadlar ortidan ketadi. Ammo men bolalikdagi orzularim va havaslarimni kelajak maqsadlarimga aylantirolyapman deb o'ylayman. Bosqichma-bosqich barchasiga erishib boryapman deya hisoblayman. Inson hayoti davomida ich-ichidan istagan orzulari, ya'ni asl niyatiga erishish uchun ko'plab manzillardan o'tib boradi, men ham ana shu manzillarning boshlang'ich nuqtasidaman. Hozir ixtisoslik sohamning oliy pog'onalariga erishish uchun harakat qilyapman va kelajakda uni o'zgartirish niyatida emasman. Ammo kasbimni yana-da takomillashtirish uchun ikkinchi mutaxassislik sifatida boshqa biror sohaning bilimlarini o'zlashtirish ham rejalarimda yo'q emas.

O'g'iloy SIROJIDDINOVA,
talaba:

– Maqtanishga arzigulik bolalik va orzularim bo'lgan desam, kibrga yo'ymang. Hozir o'ylab ko'rib, chindan ham yuragimda har doim adabiyotshunos yashaganini his qilaman. Nega desangiz, endigina yozish-o'qishni boshlaganimdan turli adabiyotga oid ko'rsatuvlarni ko'rib o'tirardim. Eshitgan ilmiy ma'lumotlarimni esa xuddi ertakdek o'rtoqlarimga gapirib berardim. Gazetalarda e'lon qilinadigan hikoyalarni keyingi sonda davomi chiqquncha xayolimda yakunlardim. Balki, shular ham qaysidir ma'noda kelajagimga ta'sir ko'rsatgandir.

Iste'dodli inson har sohada iste'dodli deyishadi. Bu haqiqat. Lekin inson qaysidir ishini qilganda o'zini boshqa vaziyatlar-dagidan ancha erkin va qulayroq his etadi. Hozir tanlagan soham men uchun shunday. Yashirmayman, ichki "men"im o'zini topguncha turli sohalarida o'zimni tasavvur qilib ko'rdim. Bir shifokorlikka, bir dizaynerlikka havasim uyg'ondi. Lekin qalbimni junbushga keltirgan, butun tuyg'ularni ikki misra she'rga joylab olgan rohatimni topolmadim. Shuning uchun kelajakda tanlagan yo'nalishimni o'zgartirish haqida o'ylagan emasman.

Maqsad OBIDJON tayyorladi

Har bir insonning yuragida nimanidir kashf etish, ixtiro qilish orzusi bo'ladi. Yoshligida, hech bo'lmaganda, loydan mashina, baklashkadan parrak yoki qamish-qog'ozdan varrak yasab ko'rmagan bola bo'lmasa kerak. Alyumin simdan mashina-yu aravachalar yasalgan davrlarni ham yaxshi eslasangiz kerak. Qiziqish va qobiliyatlarni shunchaki vaqtichoqlikka emas, rosmuna ulkan maqsadlarga yetishish yo'liga safarbar qilish kerakmi yoki? Axir buyuk-buyuk muvaffaqiyatlar ham mayda va arimas ko'ringan ishlardan boshlangan-ku! Instagramda lenta aylantira turib, o'zini chin manoda ixtirochi, muhandis deb atagan yosh-yosh yigitchalarning ishlanmalari, "ixtiro"larini ko'rib, xursand bo'lib ketdim.

PARVOZ CHIZIG'IDA TURGANLAR

SULTONBEK MUHANDIS

Uo'zini muhandis ataydi. To'g'ri, yasanarlari oddiy narsalar, lekin ularni jiddiy ishtiyoq va mehnat bilan qilgani rost-ku! 14 yoshli Sultonbek Arziqulov uning yoshida mol boqishdan nariga o'tolmagan, ko'chadan beri kelmagan akalariga mayna bo'layotgan esa-da, o'zi tengi va o'zidan kichiklarni ancha qiziqtirib qo'ygan. Nega bunday deyaipman? Sultonbek o'z "ixtiro"lari, muhandislik namunalarini Instagramdagi sahifasiga joylab boradi: "Assalomu alaykum, do'stlar! Mana, bu mening yangi ixtiroyim – samolyotcha!" – deydi u. Yengil po'kak

Hayron qoldiradigani, yosh ixtirochimiz bu gap-so'zlarga quloq tutmaydi, asabini ham buzmaydi. Kerak bo'lsa, muloyimlik bilan "sizga ham yasab berishim mumkin" deya mot qiladi. Biroq Sultonbekning yaxshi so'zlar bilan siylaydigan obunachilari ham bor. Maslahatlar, to'g'ri tushunchalar berishadi, ruhlantirishadi.

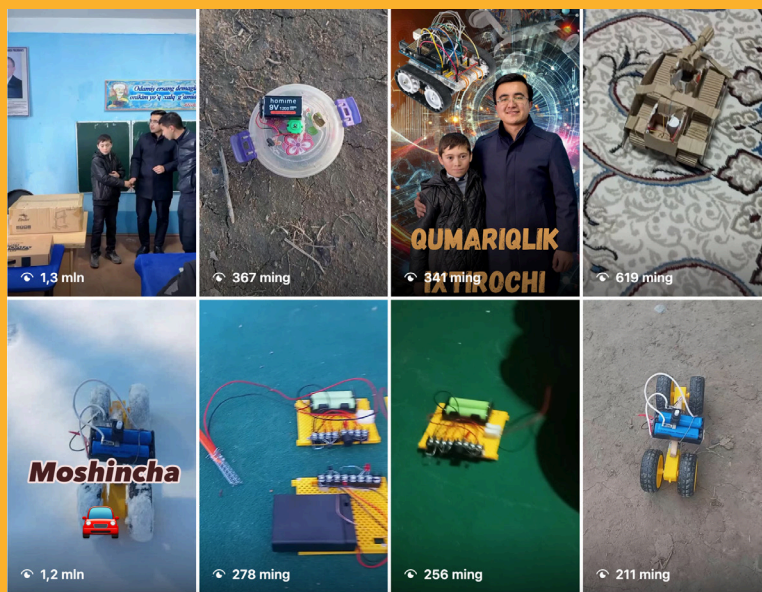
Sultonbekning sahifasiga qaraydigan bo'lsak, 50 dan ortiq "ixtiro"larini ommaga namoyish qilib ulgurgan. Videolarining ko'rinishlari soni esa million-million. U nafaqat muhandis, blogger sifatida ham tanilib kelmoqda. O'zi yasagan muhandislik ishlarini burro-burro gapirib tanishtiradi.

Sultonbekning harakatlari besamar ketmayapti. Undagi shijoatni ko'rib, Yoshlar ishlari agentligi rahbari Alisher Sa'dullayev,

Oliy ta'lim vaziri Qo'ng'iro'tboy Shari-pov ham qiziqish bildirishdi. Uning kelajakdagi maqsad-lariga qanot bo'lish-larini aytishdi. Nazarimda, bun-day e'tibor bolaning ishonchi mustahkam-lanishi va intilishlari besamar ketmasligiga xizmat qiladi.

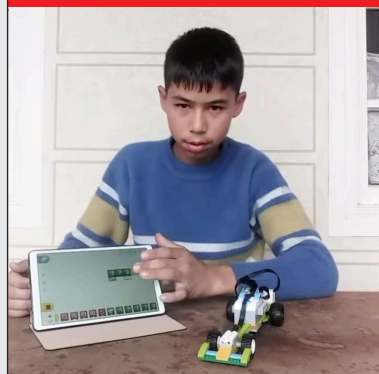
va kichik motorchalardan tuzilgan bu samolyot obunachilar e'tiborini o'ziga tortadi. Yoshligidanoq keraksiz narsalarga vaqt sarflamasdan, orzusi uchun intilayotganini ko'rganlar unga rahmat aytishadi, yaxshi izohlar yozishadi. Biroq ruhlantirish, qo'llab-quvvatlash o'rniga uni mazax qiluvchilar ko'proqni tashkil qiladi. Ana shu-larning yozganlaridan ayrimlarini keltiraman: "sotuvga blet bormi maskuva Dushanbe?" (Sultonbek yasagan samolyotcha haqidagi video ostidagi izoh), "betuturuq ixtirochi", "bosh homi mato'rcha" (Unga ko'proq shu izohni yozishadi)... Qizig'i, g'irt savodsiz va imlo nimaligini bilmaydiganlar shunaqa yozib o'tirishadi.

Shamshodbek To'rayev hali juda yosh, biroq niyatidan qaytmaydigan bola. Instagramdagi profiliga "G'oyalarimni haqiqatga aylantiraman!" deb yozib qo'ygan. O'zining ishlab chiqqan qurilmalarini esa omma e'tiboriga havola qilishdan to'xtamayapti. Kimgadir Shamshodbekning yasaganlari yoqmasa, "Ukam, bo'ladigan ishni qil, qo'y, bizni azob-lama" deb masxaralashni boshlaydi. Bundan anglashiladiki, o'sha izohni yozgan kishiga bunday holat yot. Agar uning farzandi ham shunday ish bilan shug'ullansa, bu gapni aytgan bo'lar-midi? Bolaning qalbini sindirishni pastkashlik desak bo'lar? Shamshodbek esa bunday gaplarga parvo qilmaydi. Buning uchun odamda kuchli xohish va iroda bo'lishi ham kerak-da!

MUSLIMBEK IXTIROCHI

IXTIROCHI SHAMSHODBEK

Ochig'i, qishloq sharoitida (hali 11 yoshda) bundan ortiq yana nima qilish mumkin? "Qandingni ur, uka!" desang, sadag'ang ketarmidi? Mayli, nima bo'lsa-da, bugun Shamshodbekni qo'llab turadigan 4 mingdan ortiq obunachisi bor. Tasavvur qilyapsizmi, 4 ming kishi 11 yoshli bolakayni kuzatib, qilayotgan "ixtiro"laridan xabardor bo'ladi, qo'llab-quvvatlab turadi. Videolari esa minglab, millionlab ko'riladi. Unga xayrixohlar so'zi bilan aytadigan bo'lsak, Shamshodbek, bos, uka!

Muslimbek Rahimov Farg'onaning Buvaydasidan. Kelajagi porloq muhandislarning biri. Nega bunday deya yotganimning sababi bor, u yosh bo'lishiga qaramay, insonlarga foydasi tegadigan bir qancha qurilma-yu uskunalarining kichik maketlarini yasab, namoyish qilib kelmoqda. Masalan, sensor yordamida ishlovchi aqlli chiqindi idishi. Uning qopqog'ini jismoniy harakat qilib yoki masofadan turib boshqarish shart emas. Shunchaki sezuvchan ekranga yaqinlashsangiz bo'lgani – qopqog' ochiladi. "Bu,

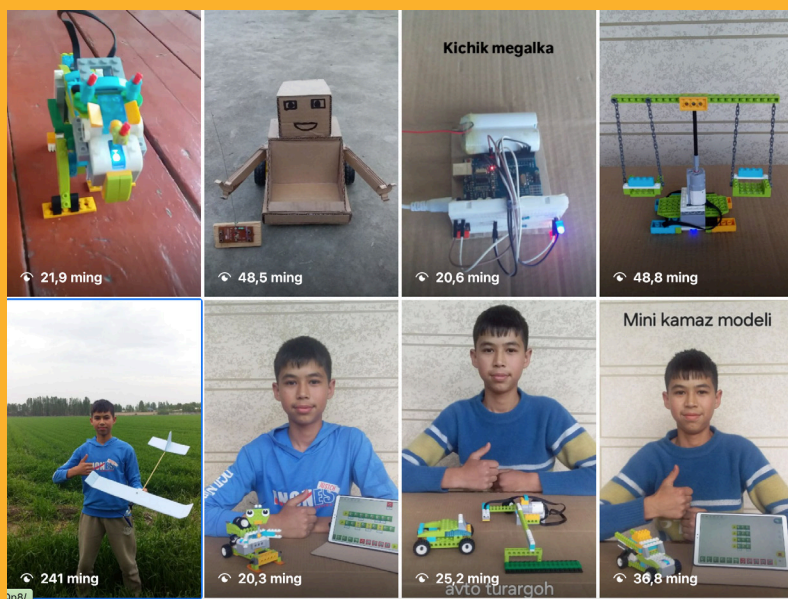
ayniqsa, ikki qo'llab chiqindi olib kelgan odamlarga ancha qulay bo'ladi" – deydi loyiha muallifi Muslimbek. Bu haqidagi "aqlli chiqindi quti" nomli videosi 260 ming martadan ko'proq ko'rilgan. 20 mindan ortiq layk bosilgan, 1,5 mingdan ziyod izoh yozilgan. Kuzatuvchilar esa Muslimbekni olqishlab, ixtironi tezroq patentlash kerakligini aytishgan. Yosh ixtirochining juda ko'plab sohalarga aloqador ishlanmalari bor: dehqonchilik, mashinasozlik, tabiatni muhofaza qilish, energiya tejamkorligiga hissa qo'shuvchi bu qurilmalar takomillashtirib borilsa, kelajakda katta natijalar ko'rsatishi aniq!

Bu muhandis, ixtirochi yigitlar qatorida Javohir, Zuhridin, Shahzod, Javlonbek, Aslbek, Samandar ismli azamatlar ham bor. Ularning yasa-ganlari ko'pchilikning e'tiboriga tushgan. Va eng aso-siysi, bolalar hamon harakatda. Ularga eng avvalo, oilada e'tibor bo'lsa, orzular orzuligicha qolib ket-maydi. Agarda sharoit bunga imkon bermasa, yosh iste'dodlar bilan shug'ullanuvchi tashkilotlar tomo-nidan ko'mak berilsa, ayni muddao. Biroq yordam berilmayapti deb ham bo'lmaydi. Balki har bir qish-loq, mahalla, shahardan ana shunday iqtidorli bola-jonlarni topib, yaxshi bir ustoz qo'lga topshirilsa, kelajakka umid yana-da ortar... Ayrimlar farzandi-ning noyob qobiliyatini sezmaydi yoki izlanish bilan shug'ullanishini istamaydi, mol boqtirib qo'yar yoki pul topishga jalb qilar ham.

Mahalla va oila institutlari bunday vaziyatda to'g'ri tush-untirishlar berib, jamiyatga foydasi teguvchi bu yigitlarni yoshligidanoq kuchli muta-xassis bo'lishiga zamin yaratsa, maqsadga muvofiq bo'lardi.

Bu jajji muhandislarni ilhomlantirayotgan profes-sional mutaxassislar ham bor: "Muhandis D" loyihasi a'zolari ko'pgina ilmiy tajribalari bilan mashhur. Ularning qo'lida tahsil olayotgan o'quvchilar esa mustaqil ravishda innovat-sion ishlanmalar, kichik-kichik kashfiyotlar qilishyapti. Bu esa amaliy tajribaga asoslangan, interaktiv va qiziqarli dars mashg'ulotlari bilan bog'liq natijalar desa bo'ladi.

Bugun yoshlar tarbiyasidagi yutqiziqlar tobora ravshanlashib bormoq-da. Vaynchi, buzg'unchi va bekorchi bolalarning ko'plarga o'rnak bo'lay-otgan qiliqlari tuzatib bo'lmas kasallikka aylangan bir paytda, o'z xohishi bilan O'zbekistonda yangilik qilaman, katta-katta o'zgarishlar qilaman, o'z ixtirolarim bilan hammani lol qoldiraman, deb turgan qorako'zlarni hech bo'lmasa ranjitmaslikni, ruhini ko'tarishni o'rganaylik. Eng katta sarmoya bu – ta'limga, bolaga qilingani, deb bekor aytishmagan. Shuning uchun, to'rt-besh so'mni ayamadan, matorcha desa matorcha, parrakcha desa parrakcha olib beraverish kerak. Kun kelib, natijasi bilan siz-u bizni xur-sand qiladi hali.

MAGNIT

MAYDONI:
OILA,
INTERNET
YOKI
KO'CHA?

Zamonaviy jamiyatda farzand tarbiyasi masalasi eng dolzarb muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi, ota-onalarning ish bilan bandligi, ta'lim muassasalarida tarbiyaga yetarlicha e'tibor berilmasligi natijasida farzandlarimizning kim tomonidan va qanday yo'sinda tarbiyalanayotgani noma'lum bo'lib qolmoqda. Shunday bir murakkab sharoitda, farzandlar ongiga ta'sir qilayotgan asosiy manbalarni chuqur tahlil qilish va aniq yo'nalishlar belgilash zarurdir.

“INI HSNQ”

Oila har qanday insonning eng birinchi maktabi bo'lib, u yerda bola muhabbat, hurmat, mas'uliyat, odob-axloq kabi asosiy ijtimoiy qadriyatlarni o'zlashtiradi. Bola ilk axloqiy tajribalarni, kommunikativ ko'nikmalarni va shaxsiy javobgarlikni aynan oilada o'rganadi. Ammo, bugungi real holat shuni ko'rsatmoqdaki, ko'plab ota-onalar bandlik, mehnat migratsiyasi yoki shaxsiy qiziqishlar sababli farzandlariga yetarli e'tibor bera olmayapti.

Uyda ota-onaning bolaga ajratadigan vaqti kamaygani sari, u tashqi dunyoga – internet, ko'cha, tanish-bilishlar ta'siriga ko'proq duchor bo'lmoqda. Bu esa bolaning shakllanish jarayonida salbiy omillarning ustunlik qilishiga olib kelmoqda. Ba'zan farzand oila ichidagi sovuqlik yoki e'tiborsizlikni tashqi muhitdan to'ldirishga harakat qiladi va bu holat tarbiyaviy nuqtayi nazardan salbiy oqibatlarga olib keladi.

QULAYLIKMI YOKI XAVF?

Axborot texnologiyalarining rivojlanishi, ayniqsa, internetning hayotimizdagi o'rni katta afzalliklar bilan birga salbiy oqibatlar ham olib kelmoqda. Yoshlar orasida ijtimoiy tarmoqlarga bo'lgan qiziqish haddan tashqari ortib ketgan. Ularda haqiqiy hayotdan ko'ra, virtual olamdagi “mashhurlik”, “ko'rinish”, “obro” ustuvor qadriyatga aylangan. Bu esa ularning ruhiy dunyosida muvozanatsizlik, ma'naviy bo'shliq paydo qilmoqda hamda yolg'on “ideal”larga ergashishga olib kelmoqda.

Internetdagi manbalarning aksariyati nazoratsiz bo'lib, farzandlarga noto'g'ri yo'l ko'rsatishi mumkin. Oqibatda, yoshlar orasida haqiqiy bilim va ijtimoiy foydali faoliyatga emas, balki internet orqali “trend”ga aylanish, “like” va “follower” orttirishga asoslangan sun'iy muvaffaqiyat talqini kengaymoqda. Bu esa farzandni jamiyatga foydali shaxs emas, balki yuzaki e'tiborga intiluvchi inson sifatida shakllanishiga olib keladi.

KO'CHA HAYOTI

Ko'cha, odatda, odamlar ijtimoiylashadigan makon bo'lishi kerak. Ammo hozirgi vaqtda ko'chalarda yoshlar orasida kuch ishlatish, jinoyatchilik, zo'ravonlik va yolg'on obro' orttirish holatlari ko'payib bormoqda. Ayniqsa, katta yoshdagi salbiy namuna bo'layotgan shaxslarning ta'siri kuchaygan. Bu esa hali dunyoqarashi shakllanmagan yoshlar uchun xavfli tarbiya manbaiga aylanmoqda.

Yoshlar real hayotda mashaqqatli mehnat, bilim va intizom orqali muvaffaqiyatga erishish kerakligini unutib qo'yarmoqda. Ko'cha madaniyati orqali ularga jinoyat, zo'ravonlik, tajovuz, befarqlik va individualizm singdirilmoqda. Bu esa jamiyatdagi ijtimoiy birdamlik va hamkorlik g'oyalarga putur yetkazadi.

TANAZZUL SABABLARI

Bugungi kunda tarbiya tizimidagi muammolarning asosiy sabablari quyidagilardan iborat:

- Ota-onalarning farzand tarbiyasiga yetarlicha vaqt ajratmasligi;
- Maktablarda axloqiy tarbiya fanining chetlab o'tilishi;
- Ijtimoiy tarmoqlarda soxta qadriyatlarning targ'ib qilinishi;
- Jamiyatda ijobiy namunali shaxslarning yetishmasligi;
- Axborot vositalarining ko'proq salbiylikni yoritishga moyil bo'lishi;
- Tarbiyaviy mas'uliyatning faqat maktab yoki ota-onaga yuklatilishi;
- Bolaning psixologik holatini nazorat qiluvchi tizimlarning yo'qligi.

YECHIM VA TAVSIYALAR

Yuqoridagi muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi choralarni amalga oshirish lozim:

Ota-onalar farzandlari bilan har kuni sifatli muloqotga kirishsin, ularning ruhiy holatiga befarq bo'lishmasin.

Maktab ta'limida axloqiy va fuqarolik tarbiyasi muhim o'rin egallashi lozim.

Mahalla va jamoat tashkilotlari yoshlar bilan ishlashni faol tashkil etishi kerak.

Internetda ijobiy obrazlarni yaratish, foydali kontentni keng targ'ib qilish lozim.

Psixologik xizmatlar tizimini takomillashtirish, maktab psixologlarining sifatli ish yuritishini ta'minlash kerak.

Media siyosatini ijtimoiy mas'uliyatli axborot berishga yo'naltirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, farzand tarbiyasi bu jamiyatning, oilaning, ta'lim muassasalarining va axborot maydonining birgalikdagi mas'uliyatidir. Biz bolalarimizga nafaqat yaxshi bilim, balki mustahkam axloqiy poydevor ham berishimiz zarur. Tarbiyaning zamonaviy shakllari va vositalarini anglab, ularni milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirgan holda farzandlarimizni sog'lom, vatanparvar va ijtimoiy mas'uliyatli insonlar etib voyaga yetkazishimiz mumkin. Bu yo'ldagi har bir sa'y-harakat bizning kelajagimizni belgilaydi.

G'iyosiddin BEKTOSHEV
Shahrisabz davlat pedagogika instituti talabasi

JONTEMIR.

**“SHOIRGA “MISSIYA”
YUKLAB BO‘LMAYDI...”**

Bugungi shiddatli davrda shoir nomini alqab tilga olishavermaydi. Aksariyat hollarda xashaki qalamkashlar tushirgan qovunlar ortidan yog‘ilayotgan dashnomlarning bir uchi pokdomon ijodkorlarga ham tegib qolyapti. Mazaxsevar, bachkana qiliqlarni ijod mahsuli deb izidan yuguruvchi avom uchun qo‘lingga “ur to‘qmoq” ko‘tarib yurging keladi kishi. Lekin jismoniy kaltak ularga kor qilmasligi ham siz aziz o‘qirmanga noayon emas. Tag‘in ularning boshiga kitob emas, so‘z bilan urish kerak. So‘zki, yuragiga olov sochib, tomirini titratadigan so‘z. Buning uchun minbarni shoirlarga bo‘shatib berish kerak! Bugun o‘zini darvesh atagan, o‘z ta’rificha, buyuk ilhomdan jazbalanib kelayotgan shoir Jontemir bilan gurunglashamiz.

Jontemir Toshtemirov 1994-yilning 18-sentabrida Qashqadaryo viloyati Shahrizabz tumanida tug‘ilgan. 2020-yili yosh shoirlar o‘rtasida o‘tkazilgan “Duel” loyihasida g‘olib bo‘lgan. Jontemirning shu kungacha “Darvesh qo‘shig‘i” va “Jazba” nomli she’riy to‘plamlari nashr etilgan.

– Shu kungacha shoir zotiga juda ko'p ta'riflar berishgan. Shu qadarki, biri biridan farqli, hatto biri birini inkor ham qilishi mumkin. Sizningcha, bu nimani anglatadi? Shoir hech bir chegara, qutblarni pisand qilmas cheksizlik aro kezuvchi sayyohmi yo? Shoirning “missiya” si nima o'zi?

– Yovvoyi o'rmonda o'sgan qo'ziqorin yo qarag'ayga qanday burch yuklashimiz mumkin? Suv quydikmi ularga? Asrab qololamizmi daydi bo'ron yo chaqmoqdan? Demoqchimanki, shoirda hech kimning haqqi yo'q. U ham odamzordagi yovvoyi o't. Qo'ziqorin bilan farqi, o'zinikilar davrasida emasligi. Va buni bilib qolganida! Siz kingadir missiya yuklab, talab qilmoqchi bo'lsangiz, avval o'sha odamga nima bera olganingiz haqida o'ylab ko'ring. Shoir hech kim oldida burchdor emas. Tangri bilan o'rtasidagi sirni yo'qotmay, bulg'amay oxirgi manziliga olib borolsa bas. Sirni faqat Tangri bilar. Va uni o'zi siylaganlar qulog'iga shivirlar. Shivirni eshitgan banda nurlanar. Nur gurillab yoqar ichini. Shunda kuygan yuragi, jigaridan ko'tarilgan hil ijodga aylanar. Hali bu hil. Nurning o'zi emas! Odam nurning bor quvvatiga dosh berolmas. Yo'qsa Muso tikilgan Tur tog'i erib oqmasdi.

Qarang, siri qochgan qalamkash qancha! Xalq shoirlari ichida ham qo'sh-qo'sh. Ha, siri yitgan shoirga bemalol “missiya” yuklasangiz bo'ladi. Endi u har qanday vazifangizni bajara oladi, faqat vijdon talabini qilolmaydi.

Endi, shoirga ta'rif kerak bo'lsa, u jahannamning odam shakli. Siz bunga qarshisiz, hamma qarshi, toki haqiqiy shoirga duch kelib, ichiga mo'ralamaguningizgacha qarshi turasiz.

– Shoir bo'lib yetishguncha ijodkor o'zidan avvalgilari, zarur bo'lsa, eng yaxshilardan ulgi oladi, she'rlaridan qiyos, ilhom oladi. Ilmohlalish bir yon, sizga qalam tutqazgan nima, dardmi, alammi yoki ishq?

– Qalamni hamma narsa tutqazadi. Deylik, shoirning onasi o'lib qoldi. Hatto shu fojia ham unga she'r beradi! Tashqaridan qaraganda qanday ko'ngliga sig'ar deymiz. Sig'magani uchun ham yozadi. Yo'qsa o'ladi. Ilhomni hech qachon bir narsa yo bir kimsaga bog'lab bo'lmaydi. Butun borliq Tangri ilhomidan yaraldi. His qilgan, ko'rolgan, anglaganga har zarra ilhom.

Shoir hech kim oldida burchdor emas!

– Xonandalar uchun she'r yozib beruvchi qo'shiqchi shoirlarni ijod ahli uncha xushlamas ekan. Axir yaxshi qo'shiq ham ko'ngilga, ruhga malham bo'lsa!?

– Hozir “qo'shiqchi shoir” qolmagan. Qaysidir kuyga matn terib beruvchi bor xolos. Bu kasb. Non beradi. Mansab beradi. Shuhrat beradi. Lekin tabiiy ijod lazzatini bermaydi. Yaxshi qo'shiq uchun bastakor va qo'shiqchi avval kuchli shoirlarni topishi va o'qib, tomiriga ignaday kirib, to'g'ri yuragiga borib sanchilgan she'rni kuylashi kerak. Hozirgi birorta mashhur qo'shiqchi baland shoirlarimizni tanimaydi.

Rostini aytadigan bo'lsam, she'r juda yuqorilab ketdi. Unga yaqinroq bora oladigan qo'shiqchilar endi paydo bo'lar balki. Masalan Abduvali Qutbiddin, Faxriyor, Aziz Said, Bahrom Ro'zimuhammad, Zarif Sultoni... lar ohanigini topmadi biror kuychi. Topsa bormi, yangi bosqich boshlanadi. Boshqa darajaga ko'tarilamiz...

– She'riyatda o'z o'rnini topolmayotganlarga “tez ket bu yerdan, baxtli bo'lishing mumkin!” deyish kerakmi? Yoki buni o'zi anglashiga qo'yib berish yaxshimi?

– Iste'dodga o'rin topib berolmas bu maydonda hechkim. O'rin topib beradiganlar – o'rtamiyona, havaskor, mansabparastlar. Juda yomon tasavvur paydo bo'lgan. Falon mansabdor shoirga poy-patak bo'lib yurasan, oqibat u seni kitobingni bostirib, qabatiga olar, kerak bo'lsa uyli-joyli qilib, uylantirib ham qo'yar. Eng dahshati, o'sha mansabdor shoir bunaqalarning yagona qobiliyati — yaloqilik ekanini aniq biladi. Bilib turib ko'taradi o'shani. Ya'ni siz aytmogchi, o'rnini topishga yordamlashadi. Chunki o'zidan o'zib ketolmasligiga amin, yana o'zining qobiliyati ham po'kak. Siz hozir menga katta mansabda o'tirib ham toza, ham baland she'rlar yozayotgan tirik SHOIRni ko'rsatingchi. Shoirlik bo'sh vaqt bo'lganda qalam tebratib qo'yiladigan emas, har kuni, har daqiqa yashab o'tiladigan mashaqqat. Xullas, hozir o'rnini topolmayotganlarni ko'rmayapman o'rni yo'qlar ichida. Xo'sh, iste'dodning o'rniga kelsak, uni Tangri belgilab beradi. Unga idoralar-u adabiyot darsliklari eshiklaridan hatlashni ta'qiqlaganingiz bilan, yuqorida aytganim SIRI sabab yopirilib kiraverar yuraklarga.

Homiy davlat bo'lmasligi kerak. Chunki hukumat har qanday holatda o'z yo'rig'iga solishga majburlaydi ijodkorni, agar qo'lidan bir bo'lak non bersa

– Ijodkor ijodini qilsinmi, qornini to'yg'azsinmi? Lekin ikkalasini ham eplagan daholar bor, masalan, Navoiydek boy shoir bo'lmasa kerak? Biroq o'zini o'zi eplagan shoirlar soni oz emas.

– Juda ahmoqona qiyos. Navoiy boy oilada tug'ilgan. U qora mehnat qilib boyimagan. Tushunyabsizmi? Nafaqat shoir, rassom, musiqachi, yozuvchi... ham boy oilada tug'lsa, imkoniyati kengayadi. Yoki homiy kerak. Istalgan buyuk ijodkor hayotini o'rganing, ortida homiylar turadi. Navoiyga ham homiylik qilishgan. Beruniyga, Ibn Sinoga, Hayyomga, Behzodga...

Homiy davlat bo'lmasligi kerak. Chunki hukumat har qanday holatda o'z yo'rig'iga solishga majburlaydi ijodkorni, agar qo'lidan bir bo'lak non bersa. Homiy erkin qo'yishi kerak ijodkorni. O'nta sport turidagi chempionlarni birlashtiring, bitta olim yo jahonga tanilgan ijodkorga tenglamaydi. Butun qirg'iz millatini dunyoga tanitgan Chingiz Aytmatovni eslang. Buni hali anglamadik. Hozircha qahramonlarimiz

artistlar-u sportchilar. Bachkana masxarabozlar ham qo'shildi bu safga. Bu ayyor tulkilar uchun yaxshi. Chalg'iydi omma. O'ylamaydi jiddiy. Uzoqlashar siyosat, iqtisod, san'at, millat dardidan. Esimni taniganimdan beri ko'rma-dim biror ma'rifatli boy (o, ma'rifatli boy, juda chiroyli eshitilarkan) biror ijodkorni homiylikiga olganin. Tirikchik va ijod. Bir-biriga butunlay zid. Eplolmaysiz. Ijara puli egallab olgan miyangizdan balandroq g'oya chiqishi amrimahol. Bo'lib ham bugungi, kapitalizmga kirib borayotgan hayotimizda. Ayniqsa shaharda. Ayniqsa ijodkorni jiddiy qabul qilmay qo'yg'an, shunchaki befarq jamiyatda.

– Nega bugungi kunda adabiy “janglar”, qarshi fikrlar, asosli tahlillar bo‘lmayapti? Nega yoppasiga maqta-maqtaga tushib qolishgan?

– Aleksandr Blok Anna Axmatovadan “Sizga Tolstoy xalal bermaydimi?” deb so‘raydi va zum o‘tmay o‘zi javob beradi: “Menga esa xalal beradi”. Ulug‘ Tolstoyning nigohi, haybati atrofidagi ijodkorlarni doim ana shunday “titratib” turgan. Men har safar Shavkat Rahmonni o‘qiganda Blokning holiga tushaman. Yoza-yotganlarimning xomligidan yoki yetarlicha jon berib yozolmayotganimdan uyalib ketaman. Sevimli ijodkorlarim ko‘p, lekin negadir aynan Shavkat Rahmondan hayiqaman. Uning adabiyotimizda borligi menga ijobiy ma‘noda “xalal beradi”. Yengil, patirlatib yozib tashlashga qo‘ymaydi. Yo‘q, erkinligimni bo‘g‘maydi, oldimdagi burchni har daqiqa anglatib turadi. Ijodkor do‘stlarimdan: “Sizda ham shunday shaxs bormi?” deya so‘ragim, xayolan u bilan ro‘baro‘ kelganda qay ahvolga tushishlarini bilgim keladi. Bu qo‘rquv ham, hasad ham emas! Bo‘lar-bo‘lmas tuyg‘u, xayol, orzu, fikrlarni she‘r qilib tashlashdan tiyib turadigan KUCH. Tengdoshlar ijodini kuzatarkanman, ba‘zi namunalarini ko‘rib, shuni yozmasa ham bo‘lardi-ku, deb yuboraman achchiqlanib va bilamanki, o‘zimda ham shunaqa hubob mashqlar talaygina topiladi. “Kitob taxlayotganda saralayman yaxshilab” – taskin beraman ko‘nglimga. Yashin tezligida qarama-qarshi o‘y keladi – ulgurmasamchi? Bu yomon. Rauf Parfining “Turkiston Ruhi” kitobini o‘qiyotib, shoirning ilk mashqlarini bekor tiqishibdi, deya to‘plovchilardan jahlim chiqqan. Uning o‘zi tartib bergan “Sakina” saylanmasida biror ortiqcha she‘rga ko‘zing tushmaydi axir. Bu borada ham Shavkat Rahmonga qoyil. U menimcha bo‘sh tugul, o‘rtamiyona she‘rlarini ham o‘limidan keyin biron topib, bayroq qilib chopmasin uchun joyida yo‘q qilib yuborgan. Adabi-

yotshunoslar Abduvali Qutbiddin birinchi she‘ridanoq professional shoir sifatida tanildi, u taqlid bosqichini o‘tamadi deb yozishadi. Ammo men bilamanki, Abduvali aka ham ijodga, she‘rga juda hurmat bilan qaragan va o‘ziga talabi kuchli bo‘lgani sabab, yuzta mashqidan o‘ntasini e‘lon qilgan, natijani esa ko‘rib turibsiz. Bugun yoshi bir joyga borgan katta shoirlarimizning qator chiqayotgan saylanmalarini varaqlarkanman, nahot ularning meniki kabi “Shavkat Rahmon”i yo‘q, deb asabiylashaman. Chunki kitobga zarracha tartib berilmagani, she‘rlar o‘ta jiddiy nigohdan o‘tkazilmagani shundoq sezilib turadi. Bunga sabab oxirgi o‘ttiz-qirq yilda adabiyotga hech kim e‘tibor bermay qo‘ygani. Avval biror jurnalda bosilgan she‘r, o‘quvchi-yu yozuvchilar orasida po‘stagi qoqib tahlil qilingan. Keyin bu jarayon to‘xtadi. Yuqorida tilga olgan qator saylanmalar chiqarayotgan ijodkorlarimizni biron tanqid qilmay qo‘ydi, qaytanga ulardan aslo xato qilmas, har bir yozgani san‘at darajasidagi mukammal adib yasab olishdi va bunga ulug‘ ijodkor ham ko‘nikib qoldi. To‘g‘rida, qarasa, hech kim uyaltirmayapdi, qarsak, qarsak. Urto‘qmoq qiladigan keskir do‘stlari dunyodan o‘tib ketgan. Shunday vaziyatda ishonib qoladi-da bekam-u ko‘stligiga. Men hozir hammamiz sevib o‘qigich katta shoirlardan misol keltirdim, pachoqlaridan emas. Shuning uchun ham ichim kuyadi-da... Xullas, “ulgurmay qolish” hadigidan qutilish uchun, shoir yozganlarini har kuni saralab borishi kerak. Chexov: “Zo‘r novellasini xalqqa havola qilgan yozuvchi emas, o‘rtamiyona asarini olib qololgani yaxshi yozuvchidir” deganida butunlay haq edi. “Mening har nafasim – she‘r!” degan havoyi fikrdan qancha erta qutulsak, shuncha foyda.

Tangrining qonunlarini buzishga faqat odam moyil. Balki bu erkalikdandir?

– “Shoir bo‘lish uchun qancha kitob o‘qish kerak? Kimlarni o‘qish kerak? Kechasi uxlamay ilhom kutish zarurmi?” kabi savollar bilan bezovta qiluvchilarga nima deb javob beryapsiz?

– O‘zimning aqlim yetmagan narsani sizga qanday tushuntiray? Ayta olganim – shoir havas qiladigan odam emas. Qanchalik iste’dodi yuksak bo‘lsa, shunchalar himoyasiz u. O‘zini ko‘tarib yurolmagan odamga havas qilib bo‘ladimi axir? Kuchingiz yetsa, yozmang. Hasan Ardasher shunday qilgan deydi Navoiy. Kuchli bo‘lgan-da! Kuchsizmizki yozib qo‘yamiz...

– Badiiy adabiyotga endi kirishayotganlarga mutolaani qaysi asarlardan boshlashni, qaysilari bilan davom ettirishni maslahat berasiz?

– Maslahat berishni jinim suymas. Aql yo‘q chunki menda. Men – hissiyot odami. Ehtiros odami. Mayli, bir og‘iz taklif qistirib o‘tay. Ertaklardan boshlang. Xalq og‘zaki ijodi. Hamma ramz, tasavvur kengliklari ertaklarda! Buni bilishmaydi. Shoirning qalbi mangu bola deyдилar-u, ertak o‘qigani uyalandilar. Kulgili.

– So‘nggi savolim: shoir nega isyon qiladi?

– O‘zidan zerikish, qoniqmaslik, bir xil davom etajak kunlardan norozilik holati faqat odamga xos menimcha. Yo‘qsa daraxt ham isyon ko‘targan bo‘lardi Odam kabi. Darvoqe Odam! Tangrining qonunlarini buzishga faqat odam moyil. Balki bu erkalikdandir? Tangri ham kechirib yuboraveradi yoki so‘nggi kunga olib qo‘yadi jazoni. Bu muhim emas “buzg‘unchi” uchun. O‘zgarmas qonunlarni o‘zgartirishga harakat shakkoklik emas, yangilanish ehtiyojidan kelib chiqadi asosan. Odam va Havvo boshlab berdi buni bizga. Taqiq mevasini yeb ko‘rish kitoblarda qayta-qayta ta’kidlanganidek, faqatgina nafsga bog‘liq bo‘lmay, muvaqqat temir qoida chegarasini kengaytirishga urinish ham edi. Zardo’shtiylikni olaylik, mohiyatida yangi – komil odamga muhtojlik yotadi. Faylasuf Nitshening “Zardo’sht tavallosi” asari ham aynan shu g‘oyaga qurilgan. Ya’ni yer va yerdagi odam o‘zidan, o‘ziga o‘xshagan odamlardan zerikdi. U yerga yangi odam kelishini – yangilanishni istaydi! Hatto bu yangilanish dahshatli fojia evaziga bo‘lsa ham! Qadimgi yunon shoirlaridan Esxil “Prometey” asarida ham xuddi shu fikrni o‘rtaga tashlaydi. Prometey aytadiki: Zevz odamlarni zulmatda qirib tashlab, yangi odam yaratmoqchi edi, men esa (Xudolar Xudosiga bo‘ysunmay!) foniylar(odamlar)ga olov hadya qildim... Nega Esxil bu “zulmatdagi” odamlarni qirib yuborishni istamadi?! Shu yerda Fitratning “Shaytonning Tangriga isyoni” dramasi esga tushadi. Fitratning “shaytoni” Esxilning “Prometey”si kabi

Tangrisiga isyon ko'taradi. Gyotening "Faust"ni ham qo'shish mumkin yuqoridagi ikki asarga. Bu o'xshashliklar alohida ilmiy izlanishni talab qiladi...

Nuh va Lut payg'ambarlar ham qavmlarini qirib tashlashni yolvorib so'raydi Yaratgandan. Maqsad o'sha – yangi odam! Isoning yerga qaytishi ham shu g'oyaga bog'liqdek go'yo. Negaki, u osmondan yerga tushgan ikkinchi Odam bo'ladi o'shanda! (Mana bu fikr o'zim uchun o'zim topgan yangilik bo'ldi!) Demak, odam mavjud tuzumdan emas, o'zidan zerikadi. Har doim shunday bo'lgan. Mumkinmi, mumkin emasmi ahamiyati yo'q, yangilansa bo'ldi – har qanday to'siqni buzib o'tishga tirishadi u! Chunki unda qo'rquvdan ko'ra, yangilanishga bo'lgan ehtiyoj, tashnalik ustuvor. Bundan kelib chiqadiki, har qanday isyon zamirida kechagidan o'zgachalik istagi yashaydi. Masalan, san'atda aynan shunday! Shoir ham har yangi she'rida yangilanib borishi shart! O'zimni kuzatdim: rasvo. Bir o'rada tipirchilab yotgandekman. Butunlay xayolga kelmagan tomondan tuy-nuk ochishim kerak!

Quyoshni, daraxtlarni,
dunyoni o'sha tuy-
nukdan kuzatib
yozib ko'rishim
kerak. Hozircha
faqat izlan-
y a b m a n .

Qanday yaratilgan bo'lsa, shunday o'lim topishni istamaydigan mavjudod – ijodkor

Miyyamdagi metin qoliplarni sindirish oson kechmayapti. Sinmagan taqdirda ham turma panjaralarini iloji boricha qayirib, kengaytirishga urinyabman. Bu – hozirgi holatda davom etib bo'lmaydi! Kamyu Isyon psixologiyasida ijodkor to'g'ridan to'g'ri Tangri bilan bahsga kirishadi deydi. Men esa qanday yaratilgan bo'lsa, shunday o'lim topishni istamaydigan mavjudod – ijodkor deyman. Axir U bilan bahsga kirishish g'irt ahmoqlik ekanini aqli bor odam aniq bilib turadi-ku! Xullas, ichimizdagi xarxasha, isyonlarimiz aynan yangilanishga qaratilgan. "Odam unday bo'lishi kerak, odam bunday bo'lishi kerak" tushunchalari shunchalik zeriktirib yuborganki bizni, miyamizni bo'shatib, hayotni boshidan boshlashni xohlaymiz doim. Bu ham yangi odamga muhtojlikdan. Yoki yer shuni istayaptimikin? Biz vosita o'laroq yerning istagini namoyon qilyapmizmikini? Agar shunday bo'lsa, endi faqat koinotning javobini kutish qolgan, xolos. U nega jim? Nega jim? Yerni mensimay qo'rganmi? O'z bag'rida milliardlab sayyoralar ichra jimitdek yer ham borligini unutib yubordimikin yo?!

* * *

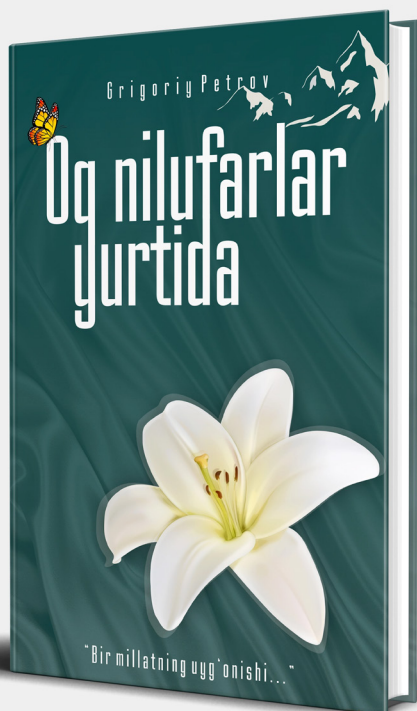
Bu suhbatni o'qib, shoirni noyob iste'dod egasi yoki g'irt devona ekan deb o'ylashingiz mumkin. Har ikki holatda ham haqsiz! Lekin siz o'z yo'rig'ingizdan adashmaganingiz ma'qul. Shunda o'zingiz va yoningizdagilar uchun yaxshi bo'ladi. Minbarni esa shoirlarga ishonavering! Homiylik qilolmasangiz, eng kamida xalaqit bermang. Faqat ular chin so'zlashsa bo'lgani. Yo'qsa, "shoirlari yolg'on aytsa, o'ladi el!"

Otash YASHIN gurunglashdi

“Bizning baxtimizga botqoqliklarva toshlar tushdi, lekin biz ularga ishlov berdik va madaniyatli mamlakat qurdik”

UYG'ONGAN MILLAT

YO'LMOMASI

“OQ NILUFARLAR YURTIDA” ASARI XUSUSIDA

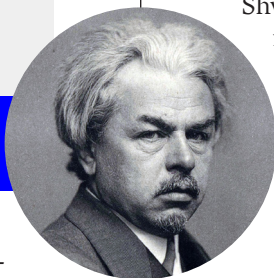
Insoniyat ko'p hollarda bugun, shu on ko'rib turganlari haqida fikr yuritadi. Afsuski, ba'zan bir masalaning ijobiy va salbiy tomonlari o'rtasidagi muvozanatni saqlashni uddalay olmaymiz yoki bugunni deb o'tmishni unutamiz. Grigoriy Petrovning “Oq nilufarlar yurtida” kitobi bugungi kunda eng baxtli mamlakat hisoblangan Finlandiyaning o'tmishdagi qora kunlari, og'ir davrlardan qay tarzda yorqin buguniga yetib kelgani haqida hikoya qiladi. Avvalo, asar nomiga e'tibor qarataylik. Nega oq nilufarlar mamlakati? Ma'lumki, nilufar nafosat, nafis go'zalik, poklik ramzi sifatida e'tirof etiladi. Finlandiya esa botqoqliklar ichida ungan nilufarga qiyosla-

nadi. Chunki Finlandiya tabiatan noqulay hududda joylashgan va borliq hadyalaridan benasib. Uning atrofi botqoqliklar, toshloq hududlardan iborat, unumdor yerlar nihoyatda kam. Ko'p miqdorda g'allani xorijiy mamlakatlardan sotib oladi. Ammo xalq shu botqoqliklar ichida yashab qolish uchun ham uzoq harakat qilgan, toshloqlarga unumdor tuproqlar keltirib, o'zlariga qator qulayliklar yaratishgan.

Bugun butun dunyo tanigan Finlandiya aslida yosh davlatdir. Atigi 70-80 yillik tarixga ega xolos. Fin xalqi shu yillar davomida mustamlakachilik azobini his qilib kelishgan. Avval, Shvetsiya qo'l ostida bo'lgan va bilimsiz, qora xalq sifatida qaralgan.

Shvetsiya zodogonlarining hech narsaga yaramaydigan, oddiy o'rta ta'limga ega yengiltak farzandlari Shvetsiyada keraksiz buyumga aylangach Finlandiyaga yuqori davlat lavozimlariga davlat

boshqaruvi uchun jo'natilgan. Tabiiyki, ular bu yerda ham yengil hayotlarini davom ettirishgan. Johil rahbarlar boshqaruvdagi xalqning ahvolini tasavvur qilish mumkin. 1816-yil Rossiya qo'lga o'tgach davlatning ahvoli biroz bo'lsa-da yaxshilandi. Xalq qahramonlari xalqni yetuklikka, ma'rifat va bilim, ozoda hayot tarziga undadi. Ularni Fin jaddid-

lari deyishimiz mumkin. Shunday qahramonlardan biri J. Snelmanning, ayniqsa, xalqqa ta'siri bugun ham sezilib turadi. U xalq dilida Vatan, millat, xalqqa sevgi va daxldorlik tuyg'ularini uyg'otdi. Davlat rahbarlari finlar bilan almashtirildi. Yana yangi yetuk kadrlar yetishtirish uchun ta'limga katta e'tibor berildi. Snelman tashabbusi bilan eski kitoblar to'planib qishloqlarga, chekka hududlarga jo'natildi. Ammo Napoleonning mag'lubiyatidan keyin Amerika, inglizlarga taqlid kuchaydi, ayniqsa, futbolga. Yoshlar buqanikidek kuchli oyoqlar uchun qo'pollashib borayotgan bir paytda, Snelman kuchli aql, tafakkur bo'lmasa, oyoqlar ahamiyatsiz ekanini anglatdi. To'p yuqoriga tepilib oldinga yurg'izilganidek, millatni yuksakka ko'tarish kerakligini targ'ib qildi. Xalq birlashdi! Finlandiya botqoqlar ichida ungan estetik davlatga aylandi.

Asarda keltirilganidek, Finlandiyada uysizlar yo'qligi, insonlarning qashshoqlik, ishsizlik kabi muammolariga oqilona yechim topilishi kishini hayratga soladi. Shuningek, dunyodagi eng "onlayn" mamlakatlardan biri Finlandiya ekanini bilmas edim. Bunga sabab internetdan foydalanish erkinligi, 100 foiz aholi internet bilan ta'minlanishi va internetning tekinligi ekan. "Oq nilufarlar yurtida" asarida Finlandiyaning turli yo'nalishlardagi o'ziga xos yondashuvlari ochib berilgan bo'lib, Finlandiya ta'limi bunda alohida bir mavzu. Finlandiya ta'limi o'zgacha bir yo'l, o'zgacha qarashlar va go'zal milliy qadriyatlarga tayanadi. Asarda fin maktablari juda mohirona tasvirlanadiki, siz ham borishni istab qolasiz. Bir qavatli binolar, keng bog'lar, oynavand xona-

lar, ta'lim jarayonidagi erkinlik – bularning barchasi hayratlanarli! O'quvchilar uchun qat'iy nazorat imtihonlari yoki baholar yo'q. Shunday bo'lsa-da, dars muqaddas, o'qituvchilar eng hurmatli insonlar sanaladi. Xullas, Finlandiya bolalarda erkin fikrlash, keng dunyoqarash, mas'uliyat va baxt tuyg'ularini shakllantirishga – qadriyatlar, musiqa va o'yinlarga hamohang darslari hamda beqiyos ta'lim tizimi orqali intiladi. Ushbu nilufar diyor nafaqat ta'lim, balki baxtiyorlik indeksida ham yuksak o'rinni egalaydi. Asarda aytilishicha, uning baxt sirlaridan biri mutolaa ekan. Yana bir fakt: Finlandiya eng kitobxon mamlakat sanaladi. Finlar o'zlarining mavjudligini baxt sanaydilar, baxtiyorlikda boylik, mol-u davlatga emas, mitti va oddiy narslarga katta qiymat berishadi. Shuningdek, asarda shirinliklar qiroli Jarvinin, qaroqchi Karokep kabi qahramonlar hayoti ham hikoya qilinadi. Ularning taqdiri, muvafaqiyat yo'li, millat rivojiga, xalq hayoti yaxshilanishiga hissassi e'tirof etishga arziydi.

Finlandiya eng kitobxon mamlakat sanaladi

Grigoriy Petrovning "Oq nilufarlar yurtida" asarini hech ko'rib qolmang, azizlar! Yo'qsa, mendek uning nomiga mehr qo'yib qolishingiz mumkin. Bu kitobni aslo o'qimang, qadrlil tengdoshim! Yo'qsa, zudlik bilan Finlandiyaga ketishni, go'zal bir sayohat qilishni xohlab qolasiz. Albatta, hazil bu! Albatta, o'qing! Bugunoq o'qing, hoziroq o'qing! Xalqni sevis, millatning kuchini anglash, bir millatning uyg'onish va taraqqiyot yo'lini o'rganib, bugungi kun bilan taqqoslash uchun ham o'qishingiz kerak bu kitobni!

Shahnoza OCHILDIYEVA
talaba

The textbook is open. The notebook is clean. The pen is ready. The lecture begins. This is a familiar scene. One we've all experienced at some point in our academic lives. A quiet classroom, a focused instructor, students scribbling notes. It's the ideal setting for structured learning. But real life doesn't operate with such neat order. It doesn't give you an outline, a syllabus, or advance notice before testing your strength.

Life never starts according to plan. It doesn't politely raise its hand before asking a question. It storms in unannounced—sometimes with laughter, sometimes with pain, often with confusion—and demands answers to problems you never prepared for. While textbooks give us information, life gives us transformation. The most profound lessons aren't printed in black and white; they're etched into our character through real-world experience.

THE
HARDEST
LESSONS
ARE
NOT IN
BOOKS,
THEY ARE
IN LIFE

Student Life: More Than Just University

To most people, “student life” means classes, credits, lectures, exams, and a diploma at the end. While all of these matter, they are just the surface. Real growth begins outside the classroom. The truth is, the most formative parts of being a student happen in between lectures, during late-night conversations, failed group projects, unexpected loneliness, and the quiet moments of self-discovery.

Student life is about making your own decisions for the first time, facing consequences without parental buffers, learning how to cook rice without burning it, or realizing that you need to set three alarms just to get out of bed. It's the season where you say “yes” too easily, and then slowly, awkwardly learn how and when to say “no.” You meet people who inspire you—and those who disappoint you. Both types shape you. You don't just earn a degree; you earn resilience. You discover what matters to you, what you stand for, and where your limits truly are.

Life's Lessons Cut Deeper

Let's be honest. Life teaches in ways no teacher ever could. A textbook might teach you economic theory—but life teaches you how to survive your final week of the month with only 10,000 soums in your pocket, and five days till payday.

A course may outline methods for stress management—but life throws deadlines, heartbreaks, and homesickness at you all at once, and waits to see how you respond.

A communication class may teach active listening—but you only really learn to listen when a friend breaks down in tears in the middle of the night, whispering pain they never said out loud before.

These are the ungraded lessons. No formal assessment. No lectures. Just a series of real-life situations that test your courage, patience, judgment, and empathy.

Painful Moments: The Greatest Teachers

Sometimes you change overnight. You wake up and realize the goals you set last year no longer make sense. You discover someone you trusted wasn't who they seemed. You disappoint yourself with a decision you made too quickly—or not quickly enough. This is when life leans in and says: "Now you're ready for a real lesson."

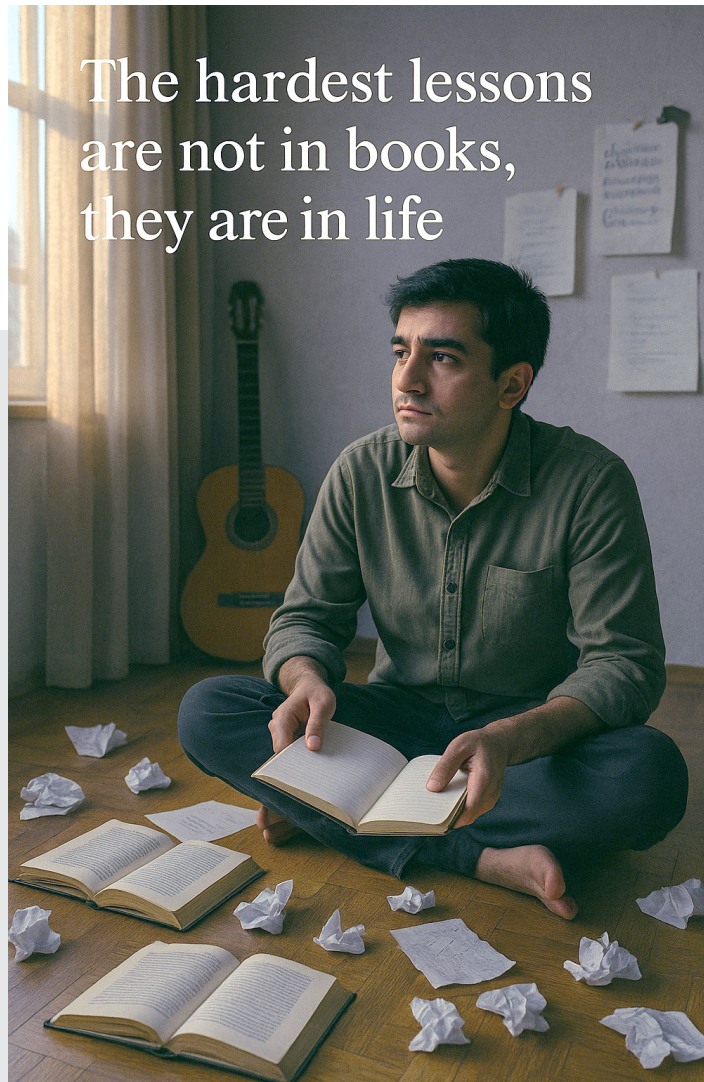
These lessons are rarely easy. Often, they are heavy. They come wrapped in regret, failure, and embarrassment. But they leave behind strength, awareness, and growth. You begin to understand your values. You become more honest—with others and with yourself. You begin to let go of who you thought you should be, and move toward who you truly are. These moments may not come with applause or recognition. But they build your inner foundation.

The Dual Education: Knowledge vs. Wisdom

Textbooks give you knowledge. Life gives you wisdom. One prepares you for a profession. The other prepares you to live. Both are essential. If you only study from books, you risk becoming knowledgeable but ungrounded—able to solve theoretical problems but lost in real conversations, relationships, or decisions. If you only learn from life, you may develop street smarts but miss opportunities where academic knowledge could have elevated your path.

The art of student life is learning to hold both—books in one hand, and real life in the other. It's realizing that GPA is not the only measure of intelligence, and that failure is not the opposite of success, but part of its recipe.

The hardest lessons
are not in books,
they are in life

Your Life Is Your Textbook

Every decision you make, every mistake, every bold risk, and every small victory—they all become paragraphs in the personal textbook you are writing with your life.

This textbook isn't made of pages, but of memories.

It isn't graded, but it reveals your growth.

It doesn't sit on a shelf, but lives within you.

And unlike university books, it is never fully written—until you are.

So take your time. Learn from your professors, your peers, your past, and your pain. Study your own reactions. Pay attention to the chapters you'd rather skip. Because those chapters often contain the most important lessons of all.

And when life surprises you—as it always will—remember: the hardest lessons aren't in books. They are written in the way you rise, again and again, each time life brings you to your knees.

Nilufar TOSHP0'LATOVA prepared

Jongga rohat “menemen”

Talaba zoti shohona ovqatlanishga o'rganmagan, stipendiya tushganida ham bir-ikki boryog'likkina osh yoki lavash deganlaridan tatib ko'rsa, ajab emas. Ha, to'g'ri, sal oshirib yuborildi. Ham yaxshi joyda ishlab, ham o'qib yurgan talabalar qornini xafa qilib qo'ymaydi. Bu gal oshxonamizda 20 daqiqada tayyor bo'luvchi, arzon va eng asosiysi, xushta'm taom tayyorlashni ko'rib chiqamiz. Bu ovqatning nomi - “menemen”! Uni Turkiyada nonushta yoki tushlik uchun sevib iste'mol qilishadi.

Kerakli masaliqlar:

- 50 gr yog‘,
- 2 dona piyoz,
- 1 dona bulg‘or qalampiri,
- 2 dona pomidor (xohishga ko‘ra biroz tomat pastasi),
- 4 dona tuxum,
- tuz,
- ko‘katlar.

Ishni piyozning terisini shilishdan va yupqaroq qilib to‘g‘rashdan boshlaymiz.

Bu vaqt oralig‘ida sizga yordam berayotgan sherigingiz qozonni yuvib, unga yog‘ solib turishi mumkin.

Qizib turgan yog‘ga to‘g‘ralgan piyozni solib jizg‘anak qilamiz va lanch bo‘lib ezilguncha dog‘laymiz.

Uning ketidan bulg‘or qalampirni tozalab, to‘rtburchak shaklda maydalab solamiz. Bulg‘or nafaqat ovqatning ta‘miga ta‘sir qiladi, balki vizual chiroy beradi. Uni piyoz bilan birga dog‘lash muhim. Shundan so‘ng qozonning og‘zini bekitamiz.

Piyoz bilan bulg‘or tayyor bo‘lguncha bizning pomidor bilan qiladigan ozroq ishimiz bor: har ikkalasini ham mayda-mayda bo‘laklarga bo‘lib, tuzlab qo‘yamiz. Agar pomidordan ko‘proq solaman, menga shunisi yoqadi desangiz, ixtiyor o‘zingizda. Biroq me‘yorida solingan har qanday masalliq taomning xushxo‘rligini ta‘minlaydi.

Endi qilinadigan ish – piyoz va bulg‘or ustidan pomidor salatimizni solib aralashtiramiz va 5 daqiqagacha dimlab qo‘yamiz. Bu vaqt ichida pomidor ezilib, piyoz bilan qo‘shilib, go‘zal bir zirvak hosil bo‘ladi. Bay-bay, buning ta‘mini aytmay sizmi! Non botirib yeyishning o‘zi ham yetarli! Ammo biz davom etamiz...

Oxirgi qilinadigan ish – 4 ta tuxumni tayyor zirvak ustiga chaqib solamiz. Va yana 5 daqiqa dimlaymiz.

Siz shu 5 daqiqa ichida shivit, gashnich, rayhon nomli ko‘katlarni yaxshilab yuvib, mayda-mayda qilib to‘g‘ray olasizmi? Ulgurib qolish kerak! Ungacha “men-emen”imiz tayyor bo‘ladi-ku!

Ovqatni idishga suzib olgandan so‘ng, uning ustiga ko‘katni chiroyli qilib sepamiz va dasturxonga tortamiz! Dasturxonda non bo‘laklari va biroz qatiq bo‘lsa kifoya.

Oh-oh-oh, buning hidini qarang! Marhamat, maza qiling! Yoqimli ishtaha!

Manzura ABDUHAKIMOVA

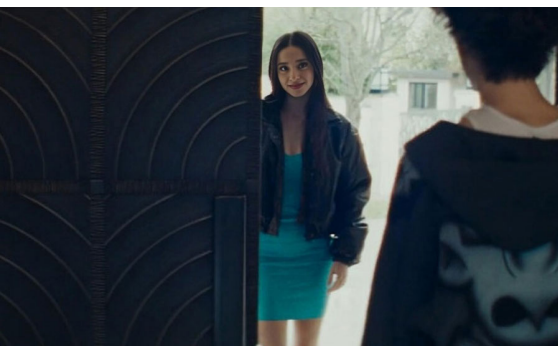
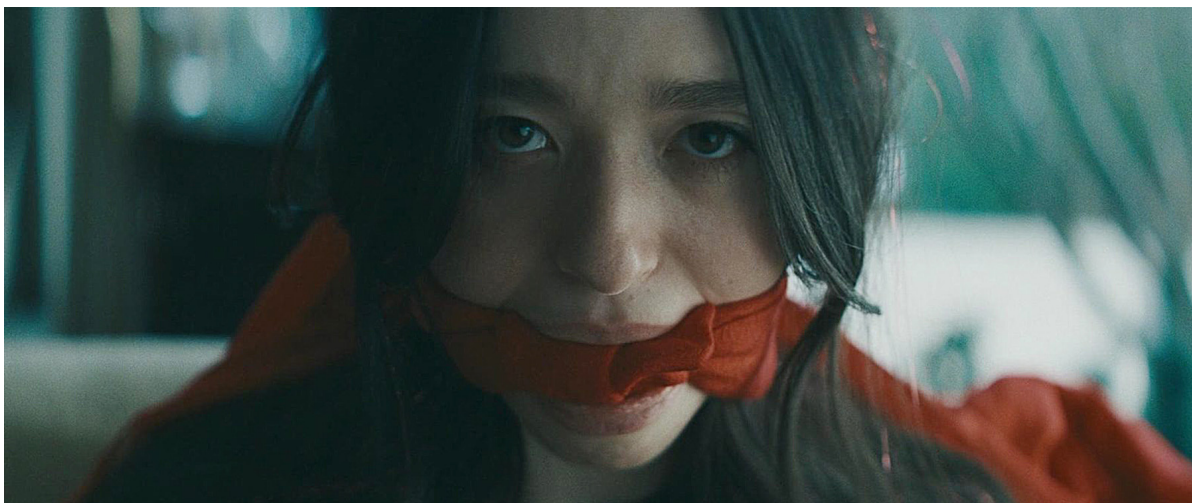
“OSKAR” OLGAN *Anora* HAQIDA

Anchadan buyon ko'rgan filmlarim, o'qigan bitiklarim haqida taqriz yozishni unutib qo'yibman. Bir necha fikrlarim va ba'zi mulohazalarim faqat va faqat o'zim bilan qolib ketishi hech adolatdan emas. Bu safar o'zimni ayblovdan xalos etay. Demak, boshladik. Hammasi, shunchaki “Anora” haqida.

“Anora” filmining premyerasi 2024-yilning 21-may kuni 77-Kann kinofestivalida bo'lib o'tdi, u yerda film “Oltin palma yaprog'i”ni qo'lga kiritgan va tanqidchilar tomonidan qizg'in kutib olingan. Byudjeti 6 million dollar bo'lgan film butun dunyo bo'ylab 46 million dollardan ortiq daromad keltirdi va shu tariqa Beykerning eng yuqori daromad keltirgan filmiga aylandi.

SOMENTE NOS CINEMAS

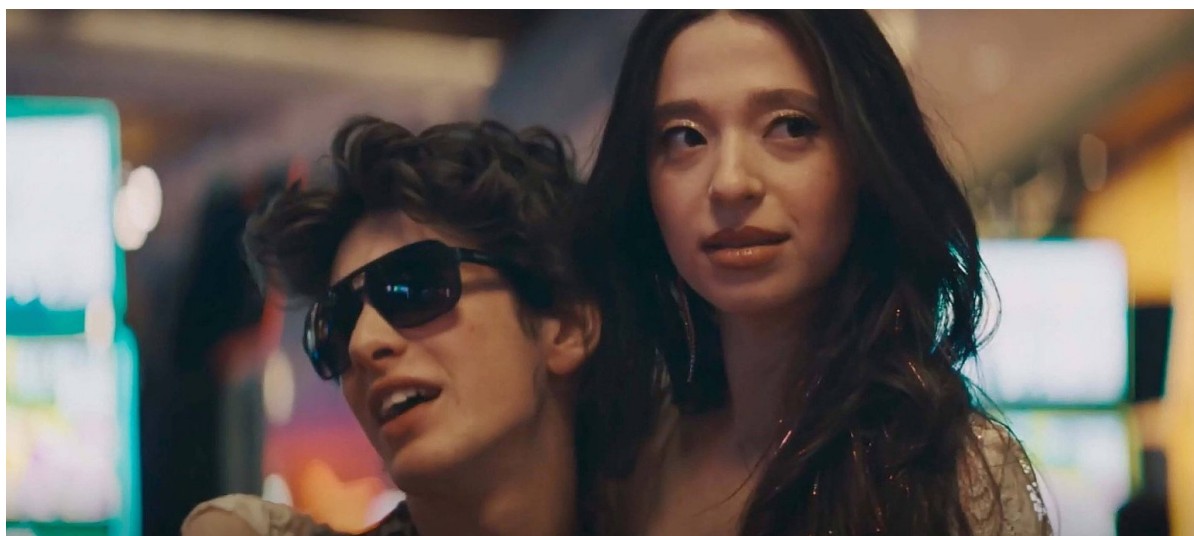

Ba'zilar filmni maishiy sevgi chizgilari deya atagan bo'lsa, ba'zilar, ochiqchasiga ko'rishga arzimaydigan erotika deya qayd etishdi. Turfa xil fikrlar film shuhratini oshirsa oshirdiki, aslo kamaytirmadi. Yaqinda AQShning Los-Anjeles shahrida Amerika kinoakademiyasining 97-"Oskar" mukofotlarini topshirish marosimi bo'lib o'tdi. Amerikalik rejissyor Shon Beykerning "Anora" filmi "Eng yaxshi film" nominatsiyasida "Oskar"ni qo'lga kiritdi. Beyker, shuningdek, "Eng yaxshi rejissyor" va "Eng yaxshi original ssenariy" yo'nalishlarida ham g'olib bo'ldi. Filmida bosh rolni ijro etgan Mayki Medison esa "Eng yaxshi aktrisa" nominatsiyasiga loyiq ko'rildi. "Anora" filmi yana "Eng yaxshi montaj" yo'nalishida ham g'olib bo'ldi.

Kann kinofestivalidagi namoyishdan so'ng hali syu-jeti noma'lum kino haqida o'zbek jamoatchilik vakillari va ba'zi OAV lar ham "o'zbek fohisha qizi haqidagi film" deya jar sola boshlashdi, kimdir or talashdi, yana kimlardir chapak chaldi. Film shu jihatdan O'zbekistonda ham e'tiborga tushdi. Film bosh qahramoni Anoraning o'zbek qizi ekanligi haqida birinchi bo'lib "The Guardian" nashrining mashhur kinotanqidchisi Piter Bredshou "The Guardian" nashrida 2024-yilning 21-may sanasida yozgan edi.

Film jamiyatdagi bir qancha muammolarni ko'rsata olgan, bu insonlarning ichki olamidagi nuqsonlardan tortib, ular yaratgan siyosat-u iqtisodga ham borib taqaladi. Film muhokamalarini kuzatib shuni aytamanki, "Anora" filmi xalqimiz o'rtasidagi stereotiplarga ham ko'zgu tuta oldi. Biz shunaqa maydakashmizki, fohishani inson o'laroq tan olmaymiz va baxtli bo'lishga haqsiz deya qo'limizni bigiz qilamiz.

“Anora” – amerikalik kinorejissor Shon Beyker-ning klassik melodrammasi. G’oyalar bilan to’lib-toshgan, sarg’aygan kapitalistik dunyoga olib kirilgan yoshlikning zamonaviy qissasi. Kino voqealari 2 soatdan oshiq davom etadi. Qariyb bir soati o’yin-kulgi va tashvishlarsiz hayotni ko’rsatib berishga ajratilgan. Bosh qahramon Anora Mexayeva Eni taxallusi bilan tungi klubda raqqosalik qiladi. Men ham o’zbekona mentalitet va dunyoqarashim tufayli aytamanki, tungi klub raqqosasi va fohi-shaning farqini anglab yetish darajasida emasman. Ammo inson tuyg’ulari va qadr-qimmatini barcha qoliplardan ustun qo’yaman.

Anora – klub go’zali, sohibjamol, aqlli va shad-dod. Tashqi ko’rinish jihatidan ham osiyolikka xos. Anora – tungi klub raqqosasi, ammo o’z xizmatini arzonga sotmaydi, o’zini xafa qildirib qo’ymaydi va anchagina mag’rur, jasur. Mash’uqi Ivan uni ikki barzangiga tashlab qochib ketganida o’zini yuqori darajada himoya qila oladi. Ivanning ota-onasi, xus-usan onasi bilan ko’rishganida dastlab xushmuomala

bo’ladi, so’ng muomalasiga yara-sha yaxshigina “tuzlaydi”. Anora uchun mard erkak obrazi yo’q. U uchun faqat puldor va xizmatiga talabgor mijoz degan tushuncha tanish. Kun kechirish tashvishi va ota-onasining, xususan otasining mehri nima ekanligini bilmagan-ligi uchun ham shunday holga tushgandir, balki. Axir suhbat davomida buni bilib oldik-ku, u otasi haqida hatto gapirishni ham istamadi. Bu ko’pchilik postsovet davlatlaridagi oilalarning bar-chasiga birdek tanish holat, afsuski.

Ivan esa yalqov boyvachcha, qattiqqo’l ota-onaning 21 yoshida ham ulg’aya olmagan bolakayi. U sevgini ham, oilani ham, hat-toki pulni ham qadrlay olmaydi. Kun kelib otasining korxonasini boshqarishi haqida esa gapirmasa ham bo’ladi. Negaki, Ivan ham o’z vaqtida ota-onasining muhab-batiga to’ya olmagan murg’ak go’dak. Uning bolaligini pul, boy-lik, hashamat o’g’irlagan. Ammo

qalbi doim qashshoq. Diktator va nartsis ota-onalarning farzandlari, odatda, shunday qo'rqqoq, mas'uliyatsiz va zaif bo'ladi. Axir bir umr shartlar va talablar ostida, ovunchog'i pul bo'lib ulg'ayish oson deb o'ylaysizmi? Ammo qarama-qarshilikni qarangki, shumtaka Ivan atrofida juda kuchli, oilaparvar va mas'uliyatli erkaklar to'plandi. Bunday kuchli insonlarning taqdiri esa shu tirranchaning erkakliklariga bog'lanib qolgan. Afsuski, nimadirlar tanish tuyilyapti...

Filmda ijtimoiy tengsizlik, jahonni qurshab borayotgan ishsizlik muammolari ham ko'rsatib ketilgan. Epizodik qahramonlarning ko'pchiligi oddiy kun kechiradi, ularning tilidan bir necha bor "Bu tufayli men ishsiz qolaman", "Ishga kirganimga endigina 2 hafta bo'lgandi" kabi so'zlar takrorlanadi. Ammo zodagonlarga buning zarracha qizig'i yo'q.

"Anora" – materialistik dunyoga ko'zgu tutgan film. Bosh qahramon Anora ham Ivan uni sevishishiga ishongan edi. Ularning ajrashishiga faqatgina ota-onasi aybdor deya o'ylayotgan Anoraning ko'zlari Ivanning onasi bilan samolyotdagi suhbatini eshitgach ochiladi va ro'yi-rost Ivanga achinishini izhor qiladi, ha Ivan nafratlanishga emas, achinishga munosib.

Filmda sevgi bormi, degan savolga ha deya javob bergan bo'lardim. U ham bo'lsa Ivanning oilasiga xizmat qiluvchi Igorning Anoraga bo'lgan munosabatida. Igor Anorani inson sifatida ham, ayol sifatida ham hurmat qiladi. Faqatgina Igor Anoraning ichki olamiga qiziqadi, Anoradan ismining ma'nosini so'rganida Anora unga "Anora bu shunchaki ism, Amerikada bu hech kimni qiziqitirmaydi" deya beparvo javob beradi. Ha, afsuski, hayotda ham inson insonni hech qachon qiziqitirmaydi. Faqatgina sevgan insonlarga "Anora bu "yorqin" degani ekan" deya inson qalbidek buyuk obidaga nazar tashlaydi. Anora Igorni unga doimiy mijoz bo'lgan erkaklardan hech qanday farqi yo'q, deb o'ylaydi va film oxirida Igordan qutilish (axir Anoraning nazarida, Igorning maqsadi faqatgina uni zo'rlash) yoki unga bergan yordami uchun minnatdorchilik bildirish maqsadidami doimiy xizmatini unga tuhfa etadi. Igor undan bo'sa olmoqchi bo'lganida esa Anora uni rad etib, ho'ng'rab yig'lab yuboradi. Igor Anorani bag'riga bosib uni yupatadi, dalda beradi. Ehtimol, Anora bunday daldani, mehrni, erkakdagi haqiqiy sevgini birinchi marta tuyayotgandir. Ishi yigitlar ustida raqsga tushish bo'lgan Anoraga na ko'rkam, na badavlat bo'lmagan Igor nimasi bilan bunchalik ta'sir qilgan bo'lishi mumkin? Kim biladi deysiz?

Xolida MUSULMON
jurnalist

NASAFS ROSTLANMAYDIGAN PALLA

Zamon yursa-yur, yugursa-yugur! Zamonamdan aylanay, necha ming insonga orzu bo'lgan zamonada yashayapmiz, o'qiyman-uqaman deganga hamma imkon bor, dangasalar uchun esa doim bahona tayyor. Eng katta boylik bu qimmatli ma'lumot, bilim va o'qish. Bizda bugun bu boylikning hammasi bor, ozgina mehnat va harakat bilan o'ylagan hamma maqsadga erishish mumkin bo'lgan davrdamiz. Keling, bugun o'z hayotim misolida, qimmatli vaqtimni samarali boshqarish orqali, o'qish va o'rganishning menga ochgan imkoniyatlari xususida gaplashsak.

Men qadimiy Nasaf zaminida tug'ilganman – bu shunchaki shahar emas. Nasaf shahrida qadimdan o'nlab madrasalar, kutubxonalar, xonaqohlar mavjud bo'lgan, bu joylarda fiqh, kalom, hadis, til, adabiyot va tabobat fanlari chuqur o'rganilgan, shu sababli bo'lsa kerak, islom olamining ilmiy xaritasida bu maskan alohida e'tirof etiladi, mana shu ulug' maskanda tug'ilish va kimlarning avlodi ekanligim mas'uliyati bilan yashashga harakat qilaman doim.

Ich-ichimdan davlat xizmatchisi bo'laman, davlat boshqaruvida ishtirok etaman degan orzular bilan boshlangan bolalik, mening liderlik va yetakchilik qobiliyatimni shakllantirish uchun bundan 8 yil avval "Kamalak" bolalar tashkiloti

eshigi tomon yetaklagandi. Bolalar tashkilotida g'oyalarimni sinovdan o'tkazish, jamoaviy ishlash va ustoz ko'rish imkoniga ega bo'ldim, zo'r dan zo'r ko'pligini, bilimlarimni yangilab borish kerakligini tushundim. Shuningdek, kichik yutuqlardan zavqlanib, yulduzlik kasalligiga chalinish qanday ahvolga olib kelishi mumkinligiga o'z ko'zlarim bilan guvoh bo'ldim, xulosa qildim. Bolalar tashkiloti bu misoli bir davlat boshqaruvida ishtirok etishning kichik modeli edi, turli yo'nalishlarda mavjud bo'lgan muammolarga ta'lim, ekologiya, madaniyat, media, sport va salomatlik yo'nalishi sardorlari bilan yechim izlardik, shu orqali, 14-15 yoshimizdan boshlab tanqidiy-tahliliy fikrlash, muammolarga samarali yechim izlash ko'nikmalari yaxshigina shakllandi menda.

Bir necha ijtimoiy tashabbuslarim orqali tengdoshlarimga namuna bo'ldim va jamoamning mendan kutadiganlari ko'paydi. Ayni paytda ingliz tilini yana-da yaxshiroq o'rganib, xorijiy til orqali global networking tarmog'imni kengaytirishga qaror qildim. Yoshlar tashkilotidagi faolligimiz, respublika va xalqaro tanlovlardagi ahamiyatli natijalarimiz, tajribalar qozonida qaynab orttirgan bilimlarimiz bizga muddatidan avval Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 14-noyabrdagi 914-sonli qaroriga asosan O'zbekiston yoshlar ittifoqining faol a'zolariga oliy ta'lim muassasalariga imtiyozli qabul qilish imkoniyatini berdi va men ham 11-sinfni tamomlashga ulgurmay turib, Shahrisabz davlat pedagogika institutiga davlat granti asosida qabul qilindim. Ota-onamga bu quvonchli xabarni yetkazganimda, ularning: "Bolam, haqiqat bor ekan-ku! Rostan ham, endi talabamisan? Mana shu harakatlaring, mehnatlaring orqasidan erishding-a bunga?" – degan savollariga qo'rqmay "ha" deganman. To'g'ri, ota-onam ham ba'zan yaqinlarimiz, mahalla-ko'yning: "Qiz bola o'qib shahar olib beradimi?", "Pishir-kuydini o'rgating, nima foydasi bor bu ishlarni?" degan savollariga ko'mili-

shardi, endi esa ota-onamda ham asosli javob topilgani meni ikki karra xursand qilgan o'shanda.

Talabalik hayotiga ham tezda moslashib ketdim, rejalarni aniq belgilab olib, 4 yilimni samarali va foydali o'tkazish uchun ham o'qish, ham ishlash istagida 1-kursligimdan oq institutimda yoshlar yetakchisi lavozimida ishlay boshladim, 10 mingga yaqin talabalar uchun "Munozara" intellektual loyihasi, "Zakovat" va "Akademik halollik" nomli o'quv dasturlarini tashkil etib, ilg'or talabalar jamoasini shakllantirdim. Negaki, jamoangiz rivojlanish istagida bo'lsa va o'zgarishlardan qo'rqmasa, bu sizga kuch beradi hamda ilhomlantirib, yangi natijalar uchun eshik ochadi. Talabalik yillarimda "O'zbekiston TOP 100" talabasi tanlovida, "Yil talabasi" va "Mirzo Ulug'bek vorislari" respublika ko'rik tanlovlarida mutloq g'alabani qo'lga kiritdim, "Islom Karimov" hamda "Suyuma G'aniyeva" nomidagi stipendiyalarni, shuningdek, AQSh,

BIR NECHA IJTIMOIY TASHABBUSLARIM ORQALI TENGDOSHLARIMGA NAMUNA BO'LDIM VA JAMOAMNING MENDAN KUTADIGANLARI KO'PAYDI

Polsha, Turkiya, Rossiya va Markaziy Osiyoning bir necha davlatlarida tashkil etilgan xalqaro konferensiya, sammitlarda mamlakatimiz nomidan, 100 foiz moliyalashtirilgan grant dasturlari asosida ishtirok etdim.

Hozir esa Yevropaning eng ilg'or OTMLaridan biri Presov universitetida 4-bosqichning eng oxirgi semesterini xalqaro talaba sifatida davom ettiryapman. Yevropa Ittifoqi tomonidan 100 foiz moliyalashtirilgan NSP grantini qo'lga kiritishim, xalqaro tajriba orttirish imkoniga ega bo'lishim bilan bir qatorda, mening ilm yo'lidagi navbatdagi muhim katta qadamim bo'ldi.

Men bugun Yevropada tahsil olayotgan yosh sifati bitta narsani qat'iy ayta olaman: bu yerda ta'lim – yodlashga asoslanmagan, eng muhimi, tushunish, anglash!

Amaliyotga asoslangan bilim: har bir nazariy dars ortida real loyihalar, guruh ishlari va muhokamalar turadi. Talaba passiv emas, faol ishtirokchi bo'ladi va o'z fikrlarini himoya qiladi, asoslab bera oladi.

Yondashuv erkinligi: dars davomida o'qituvchi, professorlar “men aytganim – to'g'ri” degan fikrdan yiroq. Fikringiz bo'lsa, aytasiz, himoya qilib uni asoslab bera olsangiz, hech qanday muammo yo'q. Mustaqil fikrlarga ijobiy qaraladi.

Akademik halollik: plagiatga nisbatan bu yerda murosasizlik bor. Shaxsiy mehnat qadrlanadi. Minglab ma'lumotlarni o'qishga majbur bo'lasiz, bu esa mavzuni keng doirada o'rganishingizga yordam beradi.

Madaniy almashinuv imkoniyatlari: menga eng yoqqan jihat esa har xil davlatlardan kelgan talabalar bilan birga o'qish – dunyoqarashni kengaytirishi. Har bir dars – nafaqat bilim, balki yangi madani-

**AMALIYOTGA ASOSLANGAN BILIM:
HAR BIR NAZARIY DARS ORTIDA
REAL LOYIHALAR, GURUH ISHLARI VA
MUHOKAMALAR TURADI**

yat, yangi qarashlarga asoslanadi. Mana shu jihatlari bilan, yevropa ta'limi menda ijobiy xulosalar qoldirdi.

O'zbekistonda Respublika “Qizlar ovozi” klubi qoshida jamoatchilik asosida faoliyat yuritayotgan xotin-qizlarimiz tashabbuslaridan kelib chiqib, ijtimoiy loyihalar orqali boshqa xotin-qizlarga ham ko'maklashib kelyapmiz. Mana shu klubning yetakchisi sifatida, xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash hamda ularni bepul sifatli onlayn o'qitish platformasi hisoblangan “Qizlar

MEN BIR VAQTNING O'ZIDA OTA-ONAM UCHUN MAS'ULIYATLI FARZAND, QAYNONA-QAYNOTAM UCHUN MEHRIBON KELIN, TURMUSH O'RTOG'IM UCHUN HAYOT SINOVLARIDA YELKADOSHMAN

akademiyasi” platformasi targ‘iboti bilan qizlarga kasb-hunar, huquqiy va mediasavodxonlik, tadbirkorlik faoliyatini yo‘lga qo‘yishlari mumkinligidan boxabar qilyapmiz. Shuningdek, “Ibrat farzandlari”, “Muto-laa”, “UstozAI” kabi loyihalar orqali xorijiy tillarni tekinga o‘rganish, zamonaviy kasblar dunyosida ilm egallashlari uchun kreativ targ‘ibot tadbirlarini ham amalga oshiryapmiz.

Davlatimiz rahbari 2 yil avval Oliy Majlis Senati binosida bir guruh faol va tashabbuskor yosh avlod vakillarini “Kelajak bunyodkori” medali bilan taqdirlaganda: “Marjona qizim, bu sizga avans – endi yanayam qattiqroq kirishing, ishlaringizga omad!” deb ishonch bildirilganlaridan so‘ng, ishtiyoqimga ishtiyoq qo‘shilib, “Kelajak: ilmli qizlar” hamjamiyati milliy dasturini ishga tushirgan edim. Milliy dastur – mening orzularim laboratoriyasi aslida, mana shu ikki yil ichida loyiham orqali 1869 nafardan ortiq xotin-qizlarni ilmiy faoliyatga, ijtimoiy faollikka yo‘naltirdik, 79 nafar tinglovchimiz davlat stipendiyasini qo‘lga kiritdi. 7 nafar tinglovchimiz bugun “Zulfiya” nomidagi davlat mukofoti sovrindori bo‘ldi, 100 ga yaqin qizlarimiz esa xususiy va davlat idoralarida amaliyot o‘tashmoqda. Bu faqat raqamlar emas, bu necha minglab hayotini ilmga bog‘lashga intilgan qizlar, necha ming taqdirlar!

Ha, men bir vaqtning o‘zida ota-onam uchun mas’uliyatli farzand, qaynona-qaynotam uchun mehribon kelin, turmush o‘rtog‘im uchun hayot sinovlarida yelkadosh, farzandim uchun g‘amxo‘r onaman, lekin bu o‘qishim, karyeramni qurishim uchun to‘siq bo‘la olmaydi. Mening shaxsiy hayot haqiqatlarim, hikoyam – ayni sizning ham hikoyangiz bo‘lishi mumkin. Ichimizda bir olovi borki, yonadi, yondiradi. Yongan olov ba‘zan bizni harakatga tushiradi va uddalashimiz mumkinligini eslatib, erishgunimizga qadar ichimizda bir shamni tutib, mudom yonib turadi, zulmatda ziyo beradi. Yana biri esa bizni hasad hissi bilan ich-etimizni yondiradi, yoqadi, nafratimizni uyg‘otadi...

Tanlov o‘zimizda! Yonamiz yoki yondiramiz, hasad qilamiz yoki havas bilan muvafaqqiyatga yetamiz...

Marjon JO‘RAQULOVA
“Kelajak bunyodkori” medali sovrindori

XAYRIDDIN SULTONOV

TO'QCHILIK VA YO'QCHILIK

HIKOYA

Rahmatulla xotindan yolchigan edi. Buni do'stlari ham, dushmanlari ham yakdillik bilan e'tirof etardilar. Chindan ham, Nozimaxon erni er qiladigan ayol edi. U asli marg'ilonlik, Kumushbibi yurtidan; kulcha yuz, nozik qad, ko'zlari doim kulibgina turadi, qop-qora, sunbul sochlarini kes-tirmaganida albatta taqimini o'pard. Rahmatulla esa samarqandlik, dasht-u dalalar farzandi. Ular Toshkentda o'qib yurishganida tasodifan bir ziyo-fatda tanishib, bitirar yili turmush qurdilar, o'qishni tugatgach, rizq-nasiba ekan, shaharlik bo'lib, poytaxti azimda yashab qoldilar.

Har bir narsa kabi mehr-muhabbatning ham avvali, avji va poyoni bo'lishi tabiiy. Rahmatulla to'ygacha Nozimaxonni telbadek yaxshi ko'rardi, to'ydan so'ng, ne-ne yigitlarni kuydirib uni degan shundoq suluvni butkul o'ziniki qilib olganidan keyin, ehtiroslar sovib, aql-hushi tinish o'rniga xotinini ilgarigidan ko'ra yuz chandon ko'proq yaxshi ko'rib qoldi. Nozimaxonning tili shakar edi, ko'zi, so'zi, vujudi pok edi, bir tabassum bilan oddiy, nursiz lahzalarni beqiyos bayramlarga aylantirib yubora olardi.

Rahmatulla serfarzand oilada, tuyg'ular ko'z-ko'z qilinavermaydigan, munosabatlar bir qadar vazmin-sipo xonadonda o'sgan, mehrga zor edi va shu buloqdan simirgan sari tashnaligi tobora ortib borardi.

To'rtinchi yili – ikkinchi o'g'illari Elzod olti oylik bo'lganida Rahmatullaga ishxonasidan kvartira berildi. Shu kungacha u xotini oldida mudom xijolat chekar, shundoq ayolni ijarama-ijara sargardon qilib yurgani uchun o'zini gunohkor sezar edi. Lekin shu choqqacha Nozimaxon unga ta'na-dashnom qilish uyoqda tursin, bu to'g'rida churq etib og'iz ochmagan edi. Hisobsiz ko'ch-ko'chlar, fe'li tor kampirlarning qosh-qovog'i, zulukday so'radigan ijara haqi... bularning barchasiga u matonat bilan dosh berar va shu matonati Rahmatullaga tog'dek yurak bo'lar edi. Behzod, tili endi chiqqan paytda, qo'lchalarini yoniga yozib, boshini qiyshaytirardi-da, ikki gapning birida: "Ana, endi tamom!" deb qo'yardi. Nozimaxon benihoya zavqlanib, o'g'ilchasining shu qilig'ini o'zlashtirgan, navbatdagi ijara mojarosi chiqqanida, kulimsirab, "Ana, endi tamom!" deb jilmayar, unga qarab Rahmatulla ham kulib yuborar, shu tariqa ko'ngilsizlik kulgiga aylanib ketar edi. Kulgi aralashgach esa, har qanday dahshatning ham dahshatlik yeri qolmaydi.

Nihoyat, hammasi ortda qoldi. Endi ularning o'z uyi – o'lan to'shagi bor. Endi ko'ngillari tusagandek yashaydilar, hech kim ularning mushugini pisht demaydi, deyolmaydi. Ko'chib kelgan kuni Rahmatulla ich-ichidan niyat qildi: o'lmasam, bu uyda biror kun ham xafagarchilik bo'lmaydi!

Darhaqiqat, bu xonadonda to'kechagi kungacha biror kishi tovushini ko'tarib gapirmadi, bolalarning xarxashasidan boshqa biror yig'i ovozi eshitilmadi.

Hammasi orastalikdan boshlandi.

Nozimaxon katalakdek hujralarda yashagan paytlarida ham erta-yu kech hammayoqni qatron qilib yotardi, issiq suv, sovuq suvi muhayyo uyga yetishgach esa, tag'in xudo berdi: ko'z ko'rgandan ko'z ko'rguncha atrofni chinni-chiroq qilib yalab-yulqash bilan ovora. Rahmatulla ba'zan kechqurun ishdan qaytib, uyini taniyolmay qolardi: divan u yoqqa surilgan, stol bu yoqqa, guldonlarda anvoyi gullar... Xonalar yorug', har tomon orasta, bolalar ozoda, biri-biridan o'zib salom bergan... Bosh chayqab, miyig'ida kulimsirab qo'yardi-da, yuvingani kirib ketardi. Ostonada sochiq uzatib turgan Nozimaxonga shuning o'zi kifoya, yashnab yasharib, oyog'i olti bo'lib oshxonaga yugurar edi. So'ng, qutichadek tel-evizorni vag'illatib qo'ygancha, ovqatlangani o'tirishardi. Rahmatulla to'rda, chug'urchuqdek chug'urlashgan ikki o'g'ilchasi

ikki yonida, dasturxonada hil-hil pishgan taom, poygakda – allaqanday bahoriy libosda o'n sakkiz yashar paytidagidek ochilib ketgan Nozimaxon... Shunda bu xonadonning havosi baxt bilan to'lar, eshik-derazalardan saodat yog'dulari kirib kelayotgandek tuyular edi. Behzod bilan Elzod o'yinchoq talashib, urishib-kulishib, nihoyat, horib-charchab, tappa tashlagancha uxlab qolar, Rahmatulla ularning paxmoq sochlaridan, peshonasidan suyib, joy-joyiga yotqizar, so'ng divanga yonboqlab, har xil oldi-qochdilar bitilgan yostiqlay-yostiqlay kitoblarni o'qishga tutinar va ularda zikr etilmish voqealarga ishonar edi. Nozimaxon narigi xonadan bolish keltirib uning yonboshiga qo'yar, zum o'tmay pastak stolcha ustida bir choy-nak achichiq choy, taqsimchada to'rtta qora mayizmi, bir bo'lak holvami – biror shirinlik muhayyo qilar edi-da, o'zi tag'in kundalik yumushlarini to'xtagan joyidan davom ettirardi. Rahmatulla asta choy ho'plab xayol surib yotarkan, qaldirg'och uyasidek xonadonini, mo'jazgina baxtini o'ylar, ko'ngli yorishib, nimadir yaxshi ishlar qilgisi kelar edi.

Vaqt allamahaldan oqqanda yotoq bo'lmasiga kirib qo'sh-to'shakka cho'zilar, xuddi chillali kuyovday entikib, Nozimaxonning kirib kelishini intizor kutib yotar edi.

Kuta-kuta ko'zi ilinganini sezmay qolardi.

Nozimaxon qushdek yengil qadam bilan, sassiz kirib kelardi – shunda u muqarrar ravishda uyg'onib ketar, yuragi bir shirin titrab, xotiniga mo'jizaga tikilgandek termilar edi.

Nozimaxonning bo'ynidan, yuz-ko'zlaridan, sochlaridan sof, sarin bir is anqirdi – go'yo hozirgina poyonsiz bir chaman-zorni oralab, dasta-dasta gul tergandek... Bu muattar, xushbo'y hidlar uni es-hushidan ayirgudek mast qilib qo'yardi. Ikki yil burun Moskvaga komandirovkaga borganida bor puliga o'g'illariga kiyim-kechak bilan xotiniga atab o'nta angishvonadek shishada farangi atir olib kelgan, o'shandan buyon har kechaning o'z tarovati, o'z elitguvchi bo'ylari bor edi.

Biroq, Nozimaxon uni haddidan oshirmas, ko'zlarini, qovoqlarini silab:

– Uxlang. Ertalab turolmaysiz, – deb muloyim shivirlar edi.

– Mayli, – derdi u quvonchdan, baxtdan, muhabbatdan ko'ksi tog'dek yuksalib. – Mayli...

Hammayoq osuda, qorong'i, faqat xonada tunchiroqning nimtatir za'faron yog'dusi-yu ikki oshiq qalbning bezovta dukuri va suhbat – adoqsiz, aldoqsiz, orzu-xayoldan, kulgi va tabassumlardan, bolalarning shirinligidan, yaxshi kunlar yodi va umididan sharhi hol aylaguvchi suhbat...

Ular kuni kecha qovushgan kelin-kuyov emas, qariyb besh yillik er-xotin, ammo tunlari bir-biriga aytadigan, aytib ado qilolmaydigan gaplari shunchalar ko'p!..

Ana shunday baxtiyor kechalarning birida Rahmatulla shiftga xayolchan tikilib yotgan xotiniga:

– Ishxonadagilarni bir chaqirsak bo'lardi. Men ham ko'p borganman "uy to'ylari"ga... – dedi.

Nozimaxon, ko'zlari yulduzdek chaqnaib, uning to'zg'ib ketgan sochlarini parishon siladi, allane-chuk hazin ohangda:

– Hozir-a? Qo'ying-e, – deb pichirladi.

– Nega?

– Ahvolimizni qarang!

– Ahvolimizga nima qipti?

Nozimaxon beozor kulimsiradi:

– Sal u yoq-bu yog'imizni tuza-tib olaylik. Haliyam studentga o'xshaymiz.

Rahmatulla qizardi, lekin sir bermay, iyagini beparvo qashidi:

– E, nima qilardi! Bizning ish-xonada bunga e'tibor beradigan odamning o'zi yo'q.

– Nega yo'q bo'larkan? Muattar Zokirovna-chi? Lobarxon-chi?

– Qiziqmisiz! – dedi Rahmatulla boshini ko'tarib.

– Bilmaysiz-da, ayol zotining bunga e'tibor bermaydigani bo'lmaydi.

Rahmatulla nimadir deb g'udrandi.

– Albatta chaqiramiz, chaqirishimiz shart, – dedi Nozimaxon, – men roziman, faqat keyinroq, xo'pmi? Shu bilan ish-xonangizdagilar biznikiga yana qachon kelishadi-yu...

Rahmatulla xotining haq ekani ich-ichida tan oldi.

U kichkinagina bir laboratoriyada ilmiy xodim bo'lib ishlar, hamkasblari bilan salom-aligi joyida, Nozimaxonning magazin-magazin yelib-yugurib, chaqmoqdek kiyintirib qo'ygani uchunmi, ko'pchilik uni "boyvachcha bolalardan" hisoblar va ochig'ini aytganda, bu e'tirof ko'nglining allaqaysi bir joylariga xush yoqar, o'zgarlar nazaridagi shu martabadan tushib qolish hissi xiylagina ko'ngilsiz tuyular edi. Nozimaxon to'g'ri aytadi, mehmon chaqirgandan keyin biryo'la manzur bo'ladigan qilib chaqirish kerak. Dunyoda lab burchiga yashirin muruvvatomuz

tabassumdan ko'ra og'ir narsa yo'q. Demak, dastavval u yoq-bu yoqni tuzatish lozim, undan keyin...

Ammo Rahmatulla ertasi uyiga razm solib, durustroq mulohaza yuritib ko'rsaki, u yoq-bu yoqni emas, hammayoqni tuzatish kerak ekan. Eng avval, tuzukroq mebel dar-kor – uch xonali uy yutaman deb huvillab yotibdi, devorlar yalang'och... Topgan-tut-gani hozir oiladan ortmaydi, Nozimaxon yana olti oycha uyda o'tirishi kerak – sent-yabrda Elzod bir yarim yoshga to'lsa, keyin...

O'sha kundan boshlab Rahmatulla xo'ja-lik magazinlarining doimiy tomoshabiniga aylandi. Kiradi, ko'zi yonib, antiqa xorijiy mebellarga termiladi, fikran uyiga qo'yib, chamalab ko'radi, aksi tushib turgan yar-qiroq jihozlarni astagina silaydi, so'ng... jim-gina chiqib ketadi.

Nihoyat, u xayoliy rejalardan charchab, uzil-kesil qarorga keldi-da, bir kechasi xotiniga niyatini aytdi:

– Bunaqada bo'lmas ekan. Ishimni o'zgartiraman.

Nozimaxon qo'rqib ketdi:

– Nega?

U dilidagi hamma gapni oshkor qildi. Nozimaxon ko'ziga yosh oldi: “Qo'ying, boriga bozor, oz bo'lsayam barakasini bersin, bir kun yaxshi bo'lib ketar...”

– Qachon keladi o'sha yaxshi kun? – dedi Rahmatulla kulimsirab, – Mana, o'ttizdan oshdim, umrning yarmi o'tdi hisob.

– Yaqinda men ham ishga tushaman, hademay, harna... – Nozimaxon yuzini uning ko'ksiga bosdi.

– Men ko'p o'yladim, Nozimaxon, – dedi Rahmatulla xayolchan. – Boshqa iloji yo'q. Mening ham kechqurun baxmal kreslolarda yastanib, rangli televizor tomosha qilgim keladi. Shanba kunlari o'g'illarimni, sizni mashinamga o'tqazib, dalalarga opchiqqim keladi. Uyga to'rtta odam kelsa, sizni uyal-masin, deymen.

– Vaqt-soati bilan bo'lar, – dedi Nozi-maxon. – Lekin menga hech narsa kerak emas. Siz-u bolalarim omon bo'lsa bas.

– Bu yurishimda vaqt-soati sirayam kelmaydi, – dedi Rahmatulla qat'iy, – Chol-kampirdan yordam yo'q, bilasiz. Hali nechta ukam-u singillar qatorlashib turibdi. Ilojini topsam, men ularga qo'l qoqishishim kerak. Xullas, ahvol shunaqa. Hamma umid

endi o'zimizdan.

– Ilmiy ishingiz nima bo'ladi? – deb so'radi Nozi-maxon ancha jimlikdan so'ng.

– E! – deb beparvo iljaydi Rahmatulla, – Ilmiy ish deysiz-a, Nozimaxon! Men dunyoga kelib eng zo'r ikkita kashfiyotimni yaratib bo'ldim: biri Behzod, biri Elzod!

Nozimaxon uning yuziga ohista urib qo'ydi.

– Ochig'i, mana shu kolbalar meni sira-sira qiziqtir-magan, – deb davom etdi Rahmatulla. – O'qishga kirib, shuncha yil shaharda adashib-uloqib. yurish-larim bema'nilikka o'xshaydi-yu, lekin aslida bunda katta bir ma'no bor: bo'lmasa, sizni uchratmasdim-da!

U shunday deb xotinining yelkalaridan qizg'in mehr bilan quchdi.

– Endi nima bo'ladi? – dedi Nozimaxon sekingina.

– Endimi? Endi yaxshi bo'ladi. Armiyadagi kas-bimni qilaveraman, birinchi klass shofyori, guldek hunar, hamma joyda jon-jon deb ishga olishadi. Ish-layman, ishdan odam o'lmagan, siz ham birgalasha-siz, uy-joyimizni tuzatib olgandan keyin...

– Pensiyaga chiqamiz, – deb kuldi Nozimaxon.

– E, yo'q, shoshmang-da unaqa! Keyin, bitta puchug qizchamiz tug'iladi, otini Qunduz qo'yamiz, menga shu ism judayam yoqadi...

– Bekor aytibsiz! – deb erkalandi Nozimaxon. – Mana shu ikkita bezoringizning o'ziyam...

– Bezorilarni uylantirib qo'yamiz – jazosi shu! Men ham sizga uylanguncha qandoq bezori edim, esin-gizdami? Qarang, mana endi, binoyidek quyulib...

– Ho-o, qayoqda, suyulib ketyapsiz-ku! – dedi Nozimaxon jilmayib va bir zum o'tgach: – Soat necha bo'ldiykin-a? – deb so'radi.

– Soat... ayni vaqti bo'ldi! – dedi Rahmatulla ko'zlari chaqnaib.

– Yo'q, yo'q, shoshmang. Shoshmang, rostdan ishni tashlamoqchimisiz?..

– Uf! Tag'in so'raydi-ya! Dadangiz temirchimas-ku! Dushanbadan “RAF” minaman, bir qurilish tashkiloti bilan kelishib qo'rganman. O'chirmaysizmi chiroqni?

– Menga qarang, – dedi Nozimaxon, – shunchalik zarur bo'lsa, bitta-yarimtdan qarz olib tura qolaylik? Keyin ishlab-ishlab uzarmiz. Hammayam shunaqa qilsa kerak?

– Kimdan olamiz?

Uzoq jimlik cho'kdi.

– Oyimlarning oldilariga borib kelsammikan?

– Oyingiz bizni judayam yaxshi ko'radilar, – dedi Rahmatulla o'ylanib. – Hatto jonlarini berishga ham tayyorlar, bilaman. Lekin hozir bizga jon emas, besh-

olti ming so'mgina pul kerak, xolos. Ammo oyingizdan olmayman. Nega olmasligimni o'zingiz yaxshi bilasiz, to'g'rimi?

Nozimaxon indamay, indayolmay qoldi va qaytib bu xususda og'iz ochmadi.

– Bari bir ishingizni tashlamaysiz, – dedi bir mahal. – Shuncha yil o'qib... Mayli, ko'p yemasak, oz yermiz, ozginadan jamg'arib borsak ham...

– Yo'q, – dedi Rahmatulla keskin qilib, – uy-joy deb bolachaqani siqmayman. Meniyam o'g'illarim hammaning bolasidek sog'-salomat o'sishi kerak.

– Ilmiy ishdan ketar ekansiz, unda, shaharda qolib nima qildik? – dedi Nozimaxon picha ranjib, – Qishloqqa keta qolaylik?

– Qaysi qishloqqa? – deb kuldi Rahmatulla. – Samarqanddagi qishloqqa siz arqon bilan bog'lasa ham bormaysiz, men ham shahri Marg'ilonga Otabek bo'lolmayman. Demak, o'z-o'zidan ravshanki, biz faqatgina neytral zonada yashashimiz mumkin.

Shunday deb, o'zining topqirli-giga o'zi ham hayron iljaydi.

Shu-shu, ularning podyezdi qarshisida havorang "RAF" dam-badam ko'zga tashlanadigan bo'lib qoldi.

Kuzga borib Nozimaxon ham ishga tushdi. Uylaridan ancha olisdagi loyiha idorasida ishlay boshladi. Endi er-xotinning murod-maqsadi yagona – tezroq u yoq-bu yoqni tuzatib, "odamlarga o'xshab yashash". Endi tungi suhbatlar ham qisqargan, soatlab bolalarning og'ziga zavq bilan termilib o'tirishga deyarli fursat yo'q, shoshib ishga borib, shoshib qaytishar edi.

"Dom"chilik, sirtidan hamma o'zi bilan o'zi ovoradek ko'rin-sa-da, bari bir ayollar qo'shni-sinikiga dam-badam "elak so'rab" chiqib turar, shu bois to'qqiz qavat

aholining turish-turmushi bir-biriga ayon, havas, hasad, raqobat, g'iybat, mishmish – barchasi bunda aralash-quralash edi.

– Zahrolar uyini remont qildiribdi, sakkiz mingga tushibdi, – deb qoldi Nozimaxon bir kuni. – Ko'rsangiz, og'zingiz ochilib qoladi.

Rahmatulla piyoladagi choyini ho'plab, esnadi.

– Og'zim ochilaverib-ochilaverib, allaqachon yopilmaydigan bo'lib qolgan. Zahroingiz kim?

– Beshinchi qavatdagi-chi, Umar akalar?! "Nol sakkiz"i bor-u, o'n yetti-yu yigirma to'rt?..

Nozimaxonning raqamga xotirasi zo'r edi, bir eshitgan-ko'rgani miyasiga muhrdek o'rtnashardi-qolardi.

– Ha-a... – dedi Rahmatulla bir ozdan so'ng xayolchan. – Qiziq, odamlar qayerdan toparkin pulni? Shular ham bizga o'xshagan oila, er-xotin ishlaydi... — deb qo'ydi.

– E, ishlagan bilan... Harakat qiladi-da, – dedi Nozimaxon ma'nodor chimirilib.

– Biz ham o'shalardan kam harakat qilasmiz?

– Baribir ularga yetib bo'lmaydi, – dedi Nozimaxon va choynakni olib, oshxonaga chiqdi. Qaytib kelib, choyni shopirdi-da: – Zahroning qulog'idagi brilliantning o'zi besh ming turadi, – deb qo'shimcha qildi.

Rahmatulla boshini eggancha xotining tovushini, holatini tahlil qilib, yengil tin oldi: xayriyat, ming shukrki, hasad yo'q, malomat yo'q, shunchaki... axborot!

– Qayerda ishlarkanlar besh ming so'mlik brilliant taqib? – deb so'radi azbaroyi ermak uchun.

– Voy, bilmasmidingiz hali... – Nozimaxon ahli ayolga xos ishtiyoq bilan so'zlay ketdi.

Zahro asli pedinstitutni tugatgan ekan, yuragi chatoqligidan, shovqin-suron to'g'ri kelmay, o'z sohasida bir kun ham ishlayolmabdi, maoshi oz bo'lsayam mayli, deb aeroportda kassirlik qilarkan. Umar aka – jarroh, buyrak kasalliklari bo'yicha mutaxassis ekan. Ikki qizlari bormish, Behzod bilan Elzod tengi, xuddi Fotima-Zuhra emish...

– Yaxshi, kelin ham oyog'imizning tagida ekan, quda bo'lib qo'ya qolamiz, – deb kulimsiradi Rahmatulla.

– E, ular... – Nozimaxon birdan gapini yamlab, xomush tortib qoldi, anchadan so'ng: – Choy ichasizmi? – deb so'radi allaqanday begona ohangda.

– Yo'q, – deb bosh chayqadi Rahmatulla horg'in – xotining tili uchida qolib ketgan gapni u juda yaxshi fushungan edi.

Joyiga kirib yotgach, qattiq charchaganiga qaramay uxlayolmadi – uyqusi o'chib ketdi. Boyagi gap turib-turib endi nash'a qila boshladi. Xotini: "Ular sizni bir tiyiga olmaydi", demoqchi edi, demadi – ayadi... Nega bunaqa? Nima uchun bunday? Aslida, u – faqat peshona teri bilan, halol kun ko'radigan odam, ularni bir tiyiga olmasligi kerak emasmi? U, ularning oldida emas, ular buning oldida uyalihi kerak emasmi? Axloqan, mantiqan shunday bo'lishi kerak-ku? Nega unda...

Yo'q, u hech qachon haromxo'rlar, kazzoblar oldida tili qisqib bo'lib

qolmaydi! Mehnatning, mehnatkashning nimalarga qodirligini ko'rsatib qo'yadi! Mehnat – halol va xalos bo'lishining yagona yo'li; u hali ishlaydi, vijdonan, qora terga botib ishlaydi va imoni komilki, hademay chekkan zahmatlarining rohatini albatta ko'radi! Shundagina u hozir salomiga bazo'r alik oladigan o'sha beshinchi qavatdagilar bilan teppa teng, hatto baland kelib gaplasha oladi. Lekin, buning uchun tezroq, ko'proq harakat qilish kerak, jon koyitish kerak, tanballikka, beg'amlikka o't ochish kerak!

“Yigit kishi qirq yoshgacha biror nimaga erishsa – erishdi, bo'lmasa” – tamom-vassalom, – deb o'yladi u, – naryog'i ma'lum – yo'l tadorigi...”

Bir haftadan keyin o't o'chirish komandasiga ishga kirdi. Uch kunda bir boradi, kechasi. Kunduzlari “RAF”ni haydab yura-veradi.

Vitya amaki bilan u yangi ishxonasida tanishdi.

Vitya amaki – ellik-ellik besh yoshlar chamasidagi oriq, qoqchakak kishi, qorovul. Bu olamda uning qo'lidan kelmaydigan hunar yo'q – duradgorlig-u suvoqchilik, chilangarlig-u ustachilik... Ichkilikni xush

ko'rishini va kayf qilgan chog'larida bir oz ezma, maqtanchoq bo'lib qolishini hisobga olmaganda, beozor, ulfat odam. O'zining maqtanib aytishicha, velosipeddan tortib atom bombasigacha tuzata oladi.

Tanishgan kuniyoq ikkalasi ham bir-biriga benihoya kerakligini angladi. Vitya amaki uch kunda bir navbatchilikka kelar, qolgan vaqt odamlarning shaxsiy buyurtmalarini bajarar edi. Hojatmandlar orqasidan gala-gala bo'lib yalinib yurishardi: “Viktor Andreyevich, Viktor Andreyevich...” Biroq, Vitya amaki keyingi ikki yil ichida o'zining xiyla qarib qolganini payqagan, avvalgi kuch-quvvati yo'q, to'rt marta randa tortsa, qora terga tushib ketadi. Xullas, unga yosh, baquvvat, mo'min-qobil bir yordamchi hayodek zarur edi. Rahmatullaning ichmasligi ayni muddao bo'ldi. Sarxush ustaning yonida hushyor shogird tursa yaxshi-da: ish ham unumli bo'ladi, hisob-kitob ham.

Shanba kuni ular shahar tashqarisiga – bir mansabdor odamning dala-hovlisiga fin ham-momi qurishga bordilar. Usta tomoq ho'llab olgach, ish yurishib, ota-bola bo'lib ketdilar. Vitya amaki haqiqiy usta edi, har bir qoqqan mixini bir san'at asari, desa arzirdi.

O'rkach-o'rkach adirlar qo'ynidagi bu mo'jaza-gina chorboqqa, qulf urib yotgan turli-tuman gul-chechaklarga termilib turarkan, Rahmatullannng havasi keldi, yana ohista xo'rsindi, dilidagi qat-qat orzular yoniga tag'in bir niyat tugun bo'lib tugildi...

Nozimaxon ziyrak ayol emasmi, erining xatti-harakatlarini ko'rib, qo'l qovushtirib o'tiraversa bo'lmasligini darhol angladi. Kechqurunlari bichish-tikish kursiga qatnay boshladi va ko'klamga chiqib, bir kuni kechasi Rahmatullanning qulog'iga:

– Bozorning ichidagi magazinga zo'r tikuv mashinasi kepti, nemislarniki, – dedi. – Bittasini olib berasiz-a?

Rahmatulla chala mudrab yotgan edi, ko'zlarini ochishga erinib:

– Qo'ysangiz-chi, – dedi.

– Yo'q demang, – dedi Nozimaxon uning yelkalariga suykanib, – o'beraqoling, menga judayam zarur. Xo'pmi? Xo'p, deyqoling endi, maylimi?..

Ayolning tungi g'amzalariga qaysi erkak dosh beribdiki, Rahmatulla dosh bersin!

Rahmatulla endi uyda kamdan-kam bo'lar, ba'zan u ishxonasidan bunisiga yugurib ketayotib, besh-o'n daqiqaga bosh suqib o'tganida, bolalarini mudom hovlida, Nozimaxonni esa mashinasini shaqirlatib o'tirgan holda ko'rar edi. Goh uning atrofida notanish ayollar uymalashib turar, Nozimaxon esa birpas ishini qo'yib, u bilan ikki-uch og'iz gaplashardi-da, tag'in mijozlari yoniga shoshilardi. Hademay u zo'r chevar bo'lib dong chiqardi, endi shaharning narigi chetlaridan ham qiz-juvonlar, kelinchaklar “Nozimaxon tikkan ko'ylaklar”ni orzu qila boshladilar. Rahmatulla xotiniining bu ishiga boshda shunchaki bir havas deb qaragan edi, ammo kundan-kunga uning shuhrati tom baravar oshib borayotganini ko'rib hayron qoldi-yu, mamnun iljayib qo'ydi.

Uydagi har bir o'zgarish, har bir yangi jihozga ular xuddi yosh boladek quvonishar, xonalari to'lib ko'rki ochila borgan sari o'zlari ham tobora ochilib borishmoqda edi.

Bir yakshanba Vitya amaki shamollab, Rahmatulla uyda qoldi. Ertalab xotiniining oldida ikkita qiz ko'ringandek bo'luvdi, kechga borib ham ular ketmadi. Rahmatulla oshxonada choy ichib o'tirganida Nozimaxon kirib keldi.

– Jo'natdingizmi mijozlarni? – deb so'radi Rahmatulla yarim o'girilib.

Nozimaxon javondan piyola olib, uning ro'parasiga o'tirdi.

– Mijozmas ular.

– Iye?

– Sizga aytmadim-a, hali, tunov kuni kechki payt

joy so'rab kelib qolishdi. Biri Bo'kadan ekan, biri gulistonlik, medtexnikumda o'qisharkan. Rahmim kelib... Yo'q deyolmadim... – Nozimaxon unga gunohkorona tikildi.

Rahmatulla* qattiq achchiqlandi, to'ng'illadi:

– Bir og'iz maslahat...

– O'zingizni bir haftadan beri endi ko'rib turibman-u qanday maslahat qilaman? Jahlingiz chiqmasin, vaqtincha. Kichkina xona baribir bo'sh yotibdi-ku... Siz doim ishda bo'lsangiz, qo'rqaman ikkita bola bilan...

Rahmatulla indayolmay qoldi.

Nozimaxon, o'zi ijara azobini ko'p tortganidanmi, qizlar bilan tinch-totuv yashab ketdi. Faqat, Rahmatulla anchagacha norozi bo'lib yurdi: “Qizlar eshitadi!” deb, Nozimaxon uni endi yaqiniga yo'latmas, ijarachilar uyiga ketgan ahyon-ahyon kechalardagina u xotiniining visolidan bahramand bo'lar edi...

Gulsara bilan Dildor ochiq, sodda-samimiy qizlar edi, bir yil turib, xayrxo'shlashib chiqib ketishdi. O'sha kuni kechqurun Nozimaxon unga olti yuz so'm tutqazib:

– Mana, Gulsara bilan Dildordan esdalik, – dedi...

Umuman, Nozimaxon endi butunlay o'zgarib ketgan, uni ustma-ust hayratga solmoqda edi: bir oqshom qarasaki, yangi “Optima” mashinkasini chiqillatib o'tiribdi.

– Ha? – dedi u taajjublanib.

– Mu'borak bo'lsin, demaysizmi? – dedi Nozimaxon o'rnidan turib. – «GUM»dagi bir tanish ayolga tayinlab qo'ygan edim; kecha ishxonaga telefon qilib qoldi, opkeldim. Qarang, eng zo'r markasi! – U yarqirab-turgan mashinkani mehr bilan silab qo'ydi.

– Nima qilasiz buni?

– Roman yozaman, – deb piq etib kuldi Nozimaxon.

– Yo'q, behazil? Birov so'rganmidi?

– O'zinga oldim, o'rganaman.

– Nega?

– Kerak-da. Voy, qo'lingizdagini be-

ring, go'shtmi?... Bilmas ekanman, hamma pul mashinkada ekan! Bir beti qirq tiyin-a! Xolida opa aytdi, o'rgataman, dedi.

– Xolida opangiz kim tag'in?

– Siz tanimaysiz, ko'ylak tik-tiravdi. Redaksiyada ishlaydi.

Rahmatulla nima deyarini bilmay stulga cho'kdi.

– Charchadingizmi? Hozir ovqat opkelaman.

– Yo'q, ketaman. Vitya amaki kutib turibdi, Tezиков tomondan ish olganmiz. Ertalab o'shanaqasi ishga o'taman, kechqurun navbat-chiman. Bolalar qani?

– Ha-a... – Nozimaxon inuhim bir gap esiga tushgandek, unga sinovchan termildi. – Bolalarni bog'chada qoldirdim, haftalikka.

– Nima-a? – Rahmatulla o'rnidan turib ketdi.

Nozimaxon uning avzoyini ko'rib, kapalagi uchdi:

– Ishim ko'payib ketib... vaqtinchaga...

– Nega unday qildingiz?! Nega?!

– deya bo'g'ilib shivirladi Rahmatulla. – Yetimchami sizga? Otasi o'lganmi, onasi o'lganmi?! Boqmayman, desangiz, mayli, ayting, detdomga topshirvoray!

Nozimaxon, quralay ko'zlari jiq yoshga to'lib, yolvord:

– Meni nimaga qiynaysiz, men...

Rahmatulla o'zini bosolmay qo'l siltadi, asabiy tutaqib, oshxonaga kirdi, negadir xolodilnik eshigini ochib-yopdi, ostona oldiga qaytib, tufisini kiyayotganida, ichkaridan Nozimaxon mung'ayib chiqdi, indamay, egilib uning tufisini arta boshladi... Rahmatullaning ko'ngli buzilib ketdi, bu bechorada ne gunoh, deb o'yladi, aybi – senga qo'shilib arava tortayotganimi, o'zi uchun

qilmayapti-ku, shu ro'zg'or deb, bola-chaqam deb... Vaqtincha-ku axir bularning barchasi, oz qoldi, keyin hammasi yaxshi bo'lib ketar...

Biroq, qovog'ini ochmay, eshikni qarsillatib yopdi.

Payshanba kuni Vitya amaki bilan o'sha ishini tugatib, kayfi chog' qaytdi. Nozimaxon hech gap bo'lmagandek, ochiq yuz bilan qarshi oldi, aylanib-o'rgilib, atrofida parvona bo'ldi, bolalar hamon bog'chada ekan, u indamadi – turmush tag'in iziga tushib ketdi.

Shu orada uylarining yonginasida kechki maktab qurilib, foydalanishga topshirildi. Rahmatulla bir kuni shu yerdan shoshib o'tayotib, simyog'ochdagi e'longa ko'zi tushib qoldi: maktabga zudlik bilan qorovul kerak. E'lonni yirtib oldi, uyga kirib, Nozimaxonga ko'rsatdi:

– Yana bir kecha bo'shman-ku, shuni sizning nomingizga rasmiylashtirsak, nima deysiz?

Nozimaxon qarshilik qilmadi, vaqtincha bo'lsa, mayli, o'zingiz bilasiz, dedi, agar juda qo'rqsam, yana birorta o'quvchi qizlardan yonimga olarman, kelib yurishuvdi, dedi. Uning hozir bosh ko'tarib qarashga fursati yo'q, stol ustida qo'lyozmalar – birovning kitobi, birovning diplomi, allakimlarning dissertatsiyalari uyulib yotar edi.

Shu tariqa Rahmatulla uyidan ixtiyoriy "badarg'a" bo'ldi. Endi u asosan ishxonada istiqomat qilardi: birida yotib turar, ikkinchisida ovqatlanar, yana birida soqol olar edi. Ba'zan bularning barchasi ko'ziga hirs dunyo kabi ko'rinib ketar, ammo endi biror nimani o'zgartirishga jur'ati yetmas edi.

Kunlar o'taverdi, oylar o'tdi.

Yozga borib, Rahmatulla ishni katta qilib yubordi: Nozimaxonning nozik didi-yu Vitya amakining oltin qo'llari va o'zining kuch-quvvati qo'shilib, uyida g'aroyib bir mo'jiza ro'y berdi. Pul bo'lsa, miyaning ham yangi-yangi tarhlari ochilib ketarkan. Qariyb to'rt oy davom etgan "fundamental remont"dan so'ng uylari ajoyibxonaning o'ziga aylandi-qoldi. Hojatxonagacha dub eshiklar o'rnatildi. Rahmatulla joniga tegib ketgan eski qaqir-ququrlarni – almisoqdan qolgan jihozlarni mamnuniyat bilan axlat uyumiga uloqtirdi. "Orxid" yugo-

slav mebeli, uch ming so'mlik yapon stereosistemasi, fransuzcha kineskopli rangli televizor, har bir xonada shiftga qadar qoqilgan shohona arab gi-lamlar – hamma-hammasi naq uning xayolidagidek, balki xayolidan o'n chandon ziyoda edi.

Er-xotinning quyonchi cheksiz. Bularning barchasi ularning o'z mehnati bilan bunyod bo'lgan, uyqusiz tunlar evaziga, huzur-halovatdan, bola-chaqadan kechib tortgan zahmatlari evaziga kelgan, bundagi har bir buyumning o'z tarixi bor, bu tarix qon va ter bilan sug'orilgan, ular uchun benihoya aziz, muqaddas!

Endi bu uylarda rohat-farog'atga cho'mib, faqat yashash lozim edi, biroq, afsuski, Rahmatullaning bunga vaqti yo'q: tong sahardan it quvgan mushukdek ishxonadan ishxonaga chopadi, shanba-yakshanba kunlari uni Vitya amaki betoqat kutadi.

Kuz oqshomlarining birida "uy to'yi" qilib berishdi. Juda ko'p odam keldi: Rahmatullaning uchala ishxonasi, Nozimaxonning kollektivi, laboratoriyadan Muattar Zokirovna boshchiligidagi sakkiz kishi, Samarqand-u Marg'ilondan qarindosh-urug'lar, qo'ni-qo'shni, mijozlar, ijarachilar... Ziyofat oliymaqom bo'ldi, hamma ularga havas qildi, hamma ularga qoyil qoldi.

Mehmonlar tarqab, eng yaqin odamlar qolgach, Rahmatullaning otasi aytgan gap shu bo'ldi:

– Boshqa uyga ko'chganmisan, o'g'lim?

Rahmatulla kulib, Nozimaxonga qaradi, Nozimaxon gul-gul yashnab, dasturxonni noz-ne'mat bilan to'ldirarkan, jilmaydi:

– O'sha uyimiz, faqat o'g'lingiz u yoq-bu yoqni sal tuzatib berdilar.

Ertasiga ota yo'lga otlandi. Rahmatulla uni pastga kuzatib tushganida, shunchaki aytgandek:

– Zerikdim, o'g'lim, – dedi. – Uying xuddi magazinga o'xshab qopti. Qandoq yashaysizlar bunda?

Rahmatulla yana kulib qo'ya qoldi.

– Hay, omon bo'linglar, – dedi otasi vokzalda, xayrlashayotib. – Ishqilib, harom yo'lga yurma, bolam. Harom buyurmaydi.

– E, nima deyapsiz, ota! – dedi Rahmatulla ranjib.

– Hozir zamon to'qchilik, – dedi otasi uning gapini eshitmagandek, – hamma narsa bor. Sizlar yo'qchilikni ko'rmagansizlar, iloyo ko'rmanglar. Lekin yo'qchilikka dosh bersa, bo'ladi-yu, to'qchilikka... Bilmadim-da, bolam.

Rahmatulla ko'ngli g'ash bo'lib qaytdi.

Ertasi kechqurun Nozimaxon mashinkasini chiqillatib o'tirib, bir gap aytib qoldi:

– Tag'in ozgina harakat qilsak, yanagi yil ko'klamga mashina olsak ham bo'ladi.

– E, bas endi! – dedi Rahmatulla ensasi qotib. – Charchadim, yashash ham kerak. Necha yildan beri otpuskasiz ishlayman. Siz ham ko'p urinavermang, bolalarga qarang, o'zingizga...

– O'zingma nima qipti? – deb kuldi Nozimaxon, – Yo... – Boshini ko'tarib, unga karashma bilan tikildi.

– Tirikchilik deb juda qatordan chiqib qoldik. Qancha bo'ldi qo'linga bir kitob olmaganimga.

– Mashinayam juda zarur-da, – dedi Nozimaxon o'zining gapini ma'qullab. – Mashina olaylik, keyin, mayli, ilmiy ishingizga qaytasiz.

Rahmatulla hushtak chalib yubordi.

– O'ylab gapiryapsizmi? Ilmiy ish – ilm, hammom qurish emas sizga!

– E, agar siz xohlasangiz...

– Men endi tinchgina yashashni xohlayman.

– Mayli, oldin mashina olib bering.

Rahmatulla, bir ko'ngli, xotiniga juda ko'p gaplarni aytmog'chi bo'ldi. Nozimaxon, yodingizda bo'lsa, talay qiyin kunlarni ham boshimizdan kechirdik, siz bilmaysiz, Elzodni kasalxonada olib yotganingizda, bir kun ovqat qilib borishga ham pul topolmagan paytim bo'lgan, yo'qchilikni ham ko'rdik, shularga ham dosh berdik, hammasi o'tdi, endi unday qilmaylik, boriga shukr qilib, tinch-totuv yashaylik, men ham charchadim, jonim temirdan emas, azbaroyi shu uyim-joyim deb, bola-chaqam deb... Lekin hozir Nozimaxonning qulog'iga

“o8” markali “Jiguli”ning signalidan boshqa narsa kirmas edi.

Kunlar kunlarni quvib, ular esa dunyo quvib o'ta boshladilar.

Noyabr bayrami arafasida nihoyat niyatlariga yetishdi: podyezdlari tagida sutrang “Jiguli” paydo bo'ldi. Ozgina yetmaganiga Vitya amaki qarashib yubordi.

Shanba kuni Rahmatulla yillab orzu qilganidek, o'g'illarini, xotinini mashinasiga o'tqazib, dalaga olib chiqdi. Parkent tomonlarga borib, ikki kun rosa maza qilishdi: qimiz ichishdi, tog'lar-bog'larni ko'rishdi, qaytishda bir qog'oz quti to'ldirib husayni olib kelishdi. Shu safarning o'zidayoq Rahmatullaning hamma charchoqlari tarqab, dilida zig'irdak ham g'ubor qolmadi.

Dushanba kuni ertalab stul suyanchig'idagi jinsi shimini shosha-pisha olib kiyayotgan edi, Nozimaxon to'xtatdi:

– Qo'ying, kiy mang endi shuni.

– Nega? – dedi Rahmatulla hayron bo'lpb.

– Bearmon kiydingiz-ku, haqqingiz qoldimi!

– E, qo'ysangiz-chi! – Rahmatulla shimiga qo'l cho'zdi.

– Yo'q, kiy mang. Ko'chada mundoq atrofingizga qaraysizmi o'zi?

– Nima bo'пти?

– Hammaning egnida jinsi. Qadriyam qolmadi. Siz kiy mang endi. Boshqa narsa olib beraman o'zim.

Ikki kundan keyin Nozimaxon unga xitoyi jujundan o'zi antiqa qilib tikkan shim sovg'a qildi. Rahmatullaning boshi ko'kka yetdi.

– Narigi hafta uyimizga telefon tushadi, – deb xushxabar aytib qoldi Nozimaxon, u chiqib ketayotganida. – Qiynalmaysiz endi. Suyunchini cho'zavering.

– Rostdan-a? Ana bu zo'r ish bo'пти! Darrov navbatimiz kepti-da?

Nozimaxon xandon tashlab kuldi:

– Soddasiz-ey, xo'jayin! Navbat-

ingiz o'ttiz yildayam kelmaydi.

– Ha-a? – dedi Rahmatulla gangib.

– E, bir xonasi kelib qoldi-da.

Ma'lum bo'lishicha, Nozimaxon telefon idorasida kattakon bo'lib ishlaydigan Susanna Vladimirovna degan bir ayolga “kechki” ko'ylak tikkan ekan, opa-singil bo'lib qolishibdi, u yordam berishga va'da qilibdi, albatta, ozgina sovg'a-salom ketsa kerak, lekin o'sma ketar, qosh qolar, degandek, bahonada telefonli bo'lib qolishadi.

– Ammo, bizning “doin”ga hali telefon kelmagan-ku? – dedi Rahmatulla boshini qashib.

– Nega kelmas ekan? Zahrolar ikki yil bo'ldi-yu, tushirib olishganiga...

E, padariga la'nat! Yana o'sha Zahro! Yana o'sha beshinchi qavatdagilar! Qachon tugarkin bu poyga?!

Rahmatulla shoshib borarkan, o'zi-cha o'yladi: qarzdin qutulishi bilan o't o'chirishni ham, qorovullikni ham, Vitya amakini ham tashlaydi-yu, to'yib-to'yib uxlaydi!..

Ammo Nozimaxonning rejalari butunlay boshqacha ekan, xafa bo'ldi: yotib yeganga Sulaymon tog'i ham chidamaydi, yangini eski asraydi, hali kamchilik ko'p, bu besh yillikda videomagnitofon olamiz, undan keyin ikkalamiz Yaponiyaga sayohatga borib kelamiz, dunyo ko'rish kerak, axir...

Rahmatulla u bilan tortishib o'tirmadi.

Chorshanba kuni bir soat bo'sh vaqti bor edi, uyiga kirib, endi choy qo'yib turganida, Nozimaxon ishdan kelib qoldi.

– Kecha pechenye pishirgan edim, shanba kuni bolalar kelsa yeyishar, – dedi xalatini kiyib chiqqach, uning oldiga dasturxon yozarkan, – Oling. Ovqat qilaymi?

Rahmatulla hushi og'ib, xotiniga tikilib qoldi.

– Ochilib ketibsiz... – deb shivirladi uning xipcha belidan quchib.

– Qo'ying, hali bir dunyo ishim bor. Qo'ying...

– Men Qunduzni sog'indim. Judayam... – deb shivirladi Rahmatulla. – Qachon...

– E, nima keragi bor? Endi o'lsam ham tug'mayman.

– Bekorlarni aytibsiz! – Rahmatulla po'pisa qildi. – Hali...

– Tug'moq osonmi sizga? Bo'lar, shuncha azob tortganim. Men ham odamdek yashay endi. Ovqat qilaymi, nega indamaysiz?

– Yo'q, – dedi Rahmatulla allanechuk bo'shashib, ruhsiz. – Ketaman hozir.

Bu voqea chorshanba kuni bo'ldi. Payshanba kuni kechqurun Vitya amaki uni Chilonzorga ishga olib ketdi, ertalab o'shan-aqasi ishxonasiga bordi. Kecha ish juda qattiq bo'lgan, o'tgan kuni Eski shahardagi yong'inni tong otguncha o'chirishgan, boshi cho'yandek og'ir edi.

Kechga tomon Yunusoboddan ishchilarni olib kelish uchun yo'lga chiqdi. Kun qaytgani bilan havo issiq, xuddi qo'rg'oshin yog'ayotgandek, nafas olgan sari kishining ichi yonadi. “Qozog'iston” kinoteatri yonida svetofoarning qizil chirog'iga to'g'ri kelib, mashinani to'xtatdi, yo'lga tikilib turarkan, silkib-silkib, tosh osgandek pastga bosib ketayotgan qovoqlarini ochdi, G'alaba bog'i oldiga yetganda, ko'zi bir lahza, bir lahza-gina ilindi-yu...

Uni shanba kuni peshinda chiqarishdi. Samarqanddan ertalabki reys bilan qarindoshlari uchib kelishdi. Qiyomat bo'lib ketdi. Yig'lagan ham yig'ladi, yig'lamagan ham.

Uchala ishxonasidan odam keldi. Hamma joyda uni nihoyatda yaxshi ko'risharkan. Uchala idoraning ham mahalliy komitetlari yordam puli ajratib, Nozimaxonga topshirdi.

Nozimaxon bir kechada adoyi tamon bo'lgan, ko'zlari odamga ma'nisiz boqardi, puldan bosh tortdi.

– Hech narsa kerak emas, – deb shivirladi u, – hech narsa...

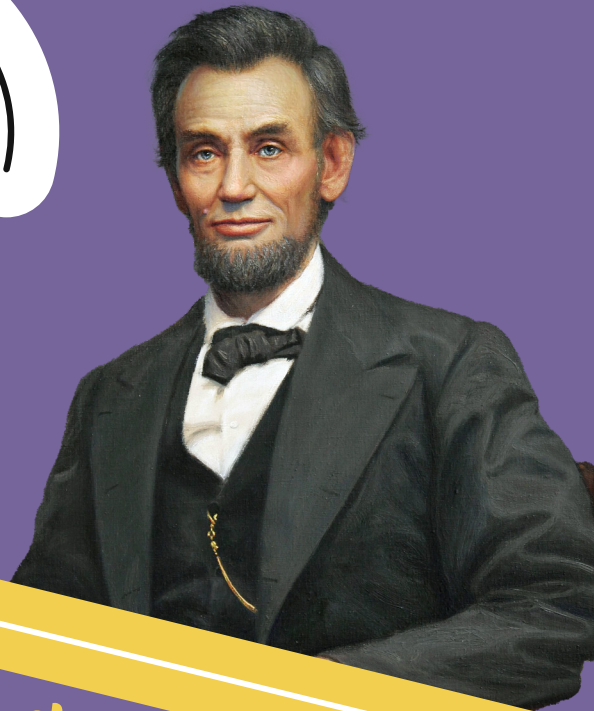
Erining “uch”i o'tgach, Nozimaxon qora kiyinib ishga tushdi. Otpuska berishmoqchi edi, rad qildi. Odatdagidek, yana kechquruni goh mashinkasini, goh tikuv mashinasini yurgizib allamahalgacha ishlab o'tiribdi. U Rahmatullaning “yigirma”sini juda katta qilib o'tkazmoqchi – ikki yuz kilo guruch damlab, yetti mahallaga osh bermoqchi, uchala ishxonasidan, Samarqand-u Marg'ilonidan odam chaqirmoqchi...

× × ×

Men xalq kuchiga ishonaman. Agar ularga haqiqatni aytsangiz, har qanday milliy inqirozga bardosh berishadi. Eng muhimi - ularga rost ma'lumotni yetkazishdir.

AVRAAM

Linkoln:

“G'alaba qozonishga majbur emasman...”

× × ×

Mening eng katta tashvishim siz muvaffaqiyatsizlikka uchraganligingiz emas, balki muvaffaqiyatsizligingizdan mamnunligingizdir.

× × ×

Ba'zida barcha odamlarni alday olasiz, ayrim odamlarni doim alday olasiz, lekin barcha odamlarni doimo aldab bo'lmaydi.

× × ×

Saylov qutisi - miltiqdan kuchliroqdir.

× × ×

Yaxshilik qilsam - o'zimni yaxshi his qilaman. Yomonlik qilsam - yomon sezaman. Mening dinim shu.

× × ×

Qo'ylarning tomog'idan bo'g'ayotgan bo'rini haydab yuborgan cho'ponni qo'ylar ozod qiluvchi deb biladi, bo'ri esa - erkinlik dushmani. Demak, qo'y bilan bo'ri “erkinlik” so'zini har xil tushunadi.

Nimkosalar

X X X

Agar osoyishtalikni
xohlasang, mashhurlikdan
qoch.

X X X

Janob, meni qiziqtiradigan
narsa - Xudo biz tomonda
bo'ladimi-yo'qmi degan
fikir emas. Meni ko'proq
tashvishlantiradigan narsa
- biz Xudo tomondamizmi-
yo'qmi. Chunki Xudo doim
haq tomondadir.

X X X

Agar menga daraxtni
kesish uchun olti soat
bersalar, men birinchi to'rt
soatini bolta charxlashga
sarflayman.

X X X

Men g'alaba qozonishga
majbur emasman, lekin
halol bo'lishga majburman.
Muvaffaqiyatli bo'lishga
majbur emasman, lekin
o'zligimga sodiq yashashga
majburman. Kim to'g'ri
bo'lsa - yonida bo'laman,
noto'g'ri yo'ldan ketsa -
undan ajralaman.

X X X

Mening kuzatishimcha,
illatlari yo'q odamlarning
fazilatlarini ham kam bo'ladi.

X X X

Dushmanlarimni
do'stlaringga
aylantirarkanman, ularni
mahv qilmayapmanmi, deb
o'ylab qolaman.

X X X

Ko'pchilik odamlar o'zlari
qaror qilganlaridek
baxtlidirlar.

X X X

Biz - xalqimiz.
Konstitutsiyani ag'darish
uchun emas, balki
Konstitutsiyani buzuvchi
odamlarni ag'darish
uchun Kongress va
sudlarning haqli
xo'jayinlarimiz.

X X X

Nikoh jannat ham, do'zax
ham emas, u oddiygina
poklanish joyidir.

X X X

Men odamning vataniga
g'urur bilan qarashini
yoqtiraman. Va yana
odamning shunday yashashini
yoqtiramanki, vatani ham
unga g'urur bilan qarasin.

X X X

Yomon qonunni bekor
qilishning eng yaxshi yo'li -
uni qat'iy bajarish.

X X X

Do'st - bu siz bilan bir xil
dushmanlarga ega bo'lgan
kishidir.

X X X

Biz xafa bo'lish uchun
juda kichik, kechirish
uchun esa juda ulug'
bo'lishimiz kerak.

X X X

Boshqalarga erkinlik
bermaydiganlarning
o'zlari ham erkinlikka loyiq
emaslar, adolatli Xudo
hukmronligida esa ular
erishgan erkinligini uzoq
saqlay olmaydi.

X X X

Muvaffaqiyatli yolg'onchi
bo'lish uchun hech kimning
xotirasi yetarlicha eslab
qolish imkoniyatiga emas.

X X X

Men bu odamni
yoqtirmayman. Shuning
uchun uni yaxshiroq
tanishga harakat qilaman.

X X X

Men sekin yuraman, lekin
hech qachon orqaga
qaytmayman.

X X X

Bir avlodagi maktab falsafasi keyingi avlodagi hukumat falsafasi bo'ladi.

X X X

Men har doim rahm-shafqat qat'iy adolatdan ko'ra yaxshiroq meva berishini tushunganman.

X X X

Yordam berishga tayyor kishilarninggina tanqid qilishga haqlari bo'ladi.

X X X

Men qul bo'lmaganimdek, xo'jayinlikni ham istamayman. Bu mening demokratiya haqidagi e'tiqodimni ifodalaydi.

X X X

Yozmaganlaring uchun hech qachon afsuslanma.

X X X

Baxt qanchalik ko'p bo'lsa, odam shuncha baxtli bo'lishga qaror qiladi.

X X X

Muvaffaqiyatga erishganlar boshqalarga ham shunday imkoniyat borligini isbotlaydi.

X X X

Uyi bo'lmagan kishi boshqaning uyini buzmasin, balki mehnat qilib o'zi uy qursin. Shu yo'l bilan o'z uyi tayyor bo'lgach, u o'zini zo'ravonlikdan himoya qilgan bo'ladi.

X X X

Men kamtar Avraam Linkolnman. Do'stlarim meni Qonunchilik palatasiga nomzod bo'lishga taklif qilishdi. Mening siyosatim qari kampirning raqsidek qisqa va shirin.

X X X

Agar biz avval qayerda ekanligimizni va qayerga intilayotganimizni bilib olsak, nima qilishimiz va buni qanday qilishimiz haqida yaxshiroq xulosa chiqarishimiz mumkin edi.

X X X

Agar men ikki yuzli bo'lganimda, sizga aynan shu yuzimni ko'rsatgan bo'larmidim?

X X X

Ayol - men qo'rqadigan yagona mavjudot, lekin u meni jarohatlay olmasligini bilaman.

X X X

Oddiy odamlar dunyodagi eng yaxshilaridir: shuning uchun Xudo ularni ko'proq yaratgan.

X X X

Biografiyalar, odatda yozilganidan ko'ra noto'g'ri, balki yolg'on... Ko'p hollarda ular yolg'onni yodga olib, kelajak avlodni haqiqatdan mahrum qiladi.

X X X

Bobom kimligini bilmayman; menga ko'proq qiziqarli bo'lgan narsa, uning nabirasi qanday bo'lishi.

X X X

Men ishonamanki, odam bor ekan, u faqat o'z sharoitini yaxshilashga emas, balki insoniyatning holatini yaxshilashga ham mas'uldir.

X X X

Men ko'p yillar oldin er va xotin o'rtasidagi janjaldagi uchinchi tomon hech qachon ayolning tovasi hamda erkakning boltasi o'rtasida bo'lmasligi kerakligini bilib oldim.

“ DUNYO

SHUN CHA LAR

QIMMATMI?"

Bugungi yaltir-yultir, olatasir shou-biznesimiz ko'p sonli shi-navandalari ta'sirida gurkirab borayotgan paytda ma'no-mantiq bir chetda taasufda qolmoqda, desak bo'ladi. To'g'ri, qulog'imizga qo'rg'oshindek quyilgan ayrim trenddagi o'zbekcha qo'shiqlar qamrov bo'yicha jahon estrada namunalari ham ortda qoldirayotganini e'tirof etishga... yo'q, tan olishga majburiy. El suyayotgan, bugunga kelib ustoz darajasiga chiqayotgan xonandalarning beoxshov qiliqlari-yu hingir-hingir taronalarini kimlar yengil hazm qilyapti? Balki "kayfiyat uchun", "stressni yengish uchun" deb o'zlarini aldab o'tirganlarning so'zlariga ishonayotgandirsiz. Bugungi o'zbek musiqa san'ati ushbu ommalashayotgan xit taronalarining saviyasi bilan baholanyotganini bilamizmi?

Kliplardagi obrazlar haqida gapirish esa yana-da og'riqli. Eng ko'p qo'llanadigan rekvizitlar – o'zbekcha do'ppi va ro'mol. Aza bo'lsa, qalampir do'ppini risoladagidek kiyib olasiz, lapa-shang roli uchun qirrasini peshonaga qadab qo'ndirasiz, qishloqlik

**AVVALGI O'ZBEK ESTRADASI
O'Z MAVQEINI YO'QOTIB,
O'RNINI REPGA BO'SHATIB
BERGANDEK**

yigit uchun tag'in rasvosi chiqqan eski kostyum-shim bo'lsa yetarli. Telba-teskari va tentaknamo qiliqlar bilan bu obraz yana-da boyiydi. Ana endi eski atlas ko'ylak va ro'moldagi "qishloqlik qiz"ga navbat. U ham tomoshabinga zamondan orqada qolganligi, ko'p narsalarga fahmi yetmasligi bilan namoyon bo'ladi. O'zbekcha kliplarda milliy liboslardan foydalanish yaxshi, ammo odamni kamsitishga xizmat qilmasligi kerak-ku!

Shu bilan birga, zamonaviy qo'shiqchiligidan yutuqlarini ham tilga olib o'tish kerak. Texnik imkoniyatlar, vizual professionallik o'z maromida. O'zbekcha rep, hip-hop va yana bir qancha ham-maga ham tanish bo'lavermagan yo'nalishlar o'z vaqtida ustoz san'atkorlar tomonidan ham ijobiy qabul qilingan. Bu qo'shiqlarning so'zlari bir qadar ma'noliligi, hayotiyiligi bilan ajralib turadi. Masalan, hozirgi o'zbek tinglovchilar e'tibor markazidagi rapper Konstaning "Havo" nomli taronasidan mana bu parchani o'qib ko'ring:

*"Shu kunlarda ololmayapman to'yib nafas,
Negadir bu shahar men uchun go'yo qafas.
Uylar quriladi, hammada hoy-u havas,
Lekin tabiatimizning ishlari joyidamas."*

Bu yangi bosqich! Maishiy emas, balki ijtimoiy muammolar, ularning insonlarga yetkazayotgan jiddiy zararini kuyga solish – mahorat! Bunaqa mazmundagi qo'shiqlar avval ham aytilgan dersiz, Nuriddin Hamroqulovning "Olamni asrang, do'stlar", Nilufar Saidovanning "Asrang ona tabiatni" qo'shiqlarini misol keltirib. Ammo bugungi yoshlarga shularni majburan ham eshittira olamaysiz-ku!

Zamonga mos tarzda kuylash, ta'sirli va original uslubda yetkazish esa ayni muddao. Bu o'z natijasini ko'p kuttirmaydi. Masalan, yaqinda ijtimoiy tarmoqlarda "Dunyo shunchalar qimmatmi..." so'zlari bilan boshlanuvchi tarona juda ommalashdi. Yoshlar orasida bu qo'shiqqa "kasal" bo'lganlar ko'paydi. Yosh xonanda Abrobeyning "Qimmat dunyo"si klip yoki musiqasi bilan emas, haqiqat yo'g'rilgan so'zlari bilan e'tiborga tushdi desak bo'ladi:

*"Dunyo shunchalar qimmatmi, shu pulsiz zulmatmi?
Boylik eng ulug' ne'matmi, yo'qmi inson qiymati?
O'ylab qolaman, o'tkinchi olam.
Mol dunyoga shuncha o'chmi odam?
Cho'ntak bo'sh bo'lsa, bosma qadam,
Mensimasdan qarar ko'z qiridan..."*

Abrobey bu treki bilan bir necha kun ichida o'zbekcha reppeklar orasida yarq etib ko'zga tashlandi. Va qisqa fursatlarda mashhurlik ta'mini totdi. Demak xonandaning ijodi xalqqa yaqin bo'lsa, real vaziyatga qaratilgan bo'lsa, omad u tomonda. Axir yuqoridagi qo'shiq matnida o'zimiz tez-tez guvoh bo'ladigan dilxiraliklar kuyga solinmaganmi!?

Doxxim taxallusi bilan ijod qiluvchi reppearning Sharq Napoleoni Ibrohimbek Qo'rboshi haqida aytgan repidan parcha:

*"Xonlar ham juratsizlik qilib chekingan zamon,
Qonli janglar borar edi Turkiston zaminida.
Xoyinlar saf tortishib o'tganda dushman tomon,
Asl sheryurak bo'lib yashash bor ekan taqdirida...
...Oyog'ingiz ostida har qadamda xavf-xatarlar,
Vatanning darvozasin ochdi yovga enag'arlar.
Siz ko'targan erk bayrog'in xoyinlar ag'darlarlar,
Vatanni sotdilar tap tortmasdan oq padarlar..."*

Repqa allergiyasi bor odam hech bo'lmasa, mana shu qo'shiqdan keyin rep faqat haqorat so'zlar ishlatib, kimnidir kamsitib aytishuv qilish yoki oldi-qochdi so'zlarni valdiraverish emasligini tushunib olsa bo'ladi.

Nazarimda, avvalgi o'zbek estradasi o'z mavqeini yo'qotib, o'rnini repga bo'shatib bergandek. Masalan, xonanda Anvar G'aniyevning "Firoq to'lar, bag'rim yonar, yurak seni, seni so'rar..." deb boshlanuvchi taronasida oshiqning mashuqiga intizorligi go'zal satrlar bilan ifoda etiladi. Ilgari o'zbekcha rep sayoz so'zlari va oldi-qochdi jumalari bilan ensa qotirgan bo'lsa, bugun yoshi katta tinglovchilarni ham o'ziga mahliyo qilayotganini ko'proq qo'shiqlarning matni bilan bog'liq desak bo'ladi. Shuning uchun ham hozirda yoshlardan iborat katta-katta auditoriyalariga ega reppeklar shakllanib kelmoqda. Ular sirasiga Minor, AslWayne, Shokir kabi bir qancha ijodkorlar kiradi. Endi shu o'zbekcha rep fonida milliy estradamizning zamonaviy qiyofasiga yuzlansak.

Munisa Rizayevaning “Aka makasi” nomli qo’shig’idan parchani o’qib ko’ring:

*“Manga bitta bola rosa qaravotti,
Qosh-ko’zini yomon qoqvotti.
Aka maka makasi kim desam,
Mani yomon o’rab tashavotti.
Votti votti votti votti...”*

Kulmang tag’in, buni yaxshi qabul qilib, ketidan qo’shilib jo’rovoz kuylayotganlar soni millionlardan oshadi. Bunga yig’lash kerak, og’aynilar. “Aka maka makasi” degan jumlaning biror izohli lug’atdan topsa bo’ladimi? O’z vaqtida noyob ovozi, iste’dodi bilan qalbimizdan chuqur joy egallagan Ozoda Nursaidovaning oxirgi paytlarda Sobiq Ittifoq davrlarini eslab aytayotgan mazmuni sayoz qo’shiqlari ham

UMIDLAR HALI SO’NMAGAN, ESTRADAMIZ TOMIRIGA QON QUYIB TURGAN IJODKORLAR KO’P

ensa qotirarliligi bilan bo’lakcha. Uning “Lada” nomli taronasi “Youtube” platformasida salkam 100 million marotaba tomosha qilingan. Naqorati esa mana bunday:

*“Lada lada lada,
Ladada lambada
Biz uchrashgan yillar
Xit edi hammada.
Jana o jana,
Egnida margana,
Qo’yib berar edi
Ladada lambada.”*

Fikri ojizimcha, 50 dan oshgan xizmat ko’rsatgan artistning ijod yo’li bunday bachkanalashib borishi uyatli. Bu gapni to’g’ridan to’g’ri ayrim xalq artistlariga nisbatan ham ishlatsa bo’ladi. Xalqqa shu yoqar, shunga maza qilar ekan deb, maydalashaverish yaxshilikka olib bormasligi aniq-ku!

Albatta, bu bir tomonlama, subyektiv fikrlar bo’lishi mumkin, adashayotgandirman. Kimlardir shu sayoz qo’shiqlardan katta ma’no izlab topishi, chuqur o’yga tolib, ongida yaxshi tomonga o’zgarish bo’lishi mumkin, deysizmi yoki? Mayli, shunchaki kulib qo’yaman, xolos. Biroq umidlar hali so’nmagan, estradamiz tomiriga qon quyib turgan ijodkorlar ko’p. So’nggi paytlarda Jahongir Otajonovning qo’shiqlari va ularga ishlangan kliplar yuqorida tilga olgan repplerlarimizning ijodi kabi “uchyapti”! Albatta, yaxshi ma’noda. Xonandaning “Happy birthday” taronasi juda iliq kutib olindi. Klip syujeti ham tomoshabinni o’ylantirib qo’yadi, fikrlashga undaydi: kun-u tun ishxonadagi topshiriqlardan ortmaydigan xodimning bugun tug’ilgan kuni. Biroq unga yana topshiriqlar, o’ziga yoqmaydigan vazifalar yuklanaveradi. Shunda birdan ich-ichidan portlab shunday deydi:

*“To'xtating shu zamonni,
Bugun tug'ilgan kunim.
Chiqsin ishning tumani,
Bugun tug'ilgan kunim.”*

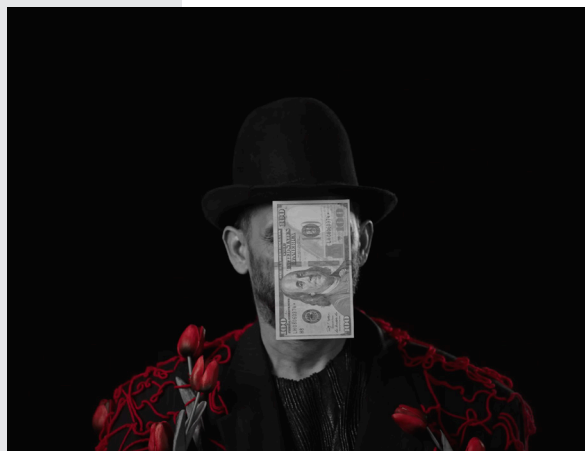
Bu klipdan har kim o'zi uchun yaxshi xulosa olishi mumkin. Adolatsizliklar, zug'um va tazyiqlarga yo'q deya olish, erkin va hur yashashni istash va uni talab qila olishni ham o'rganish mumkin hatto. Undagi ramzlar, ishoralar va har bir xatti-harakat ostida ma'no yashirin. Oddiyroq tomoshachi bularning barini birdaniga bachkanalikka ag'darishi tayin, lekin unday emas. Ayrim xalq artistlari “Man tojikcha namedonam...” deb maktab bolasi yozgan she'rni kuyga solib, davraning fayzini olib yurgan bir mahalda Jahongir o'z muxlislariga turkman xalq shoiri Mahtumquli so'zlaridan iborat tarixiy qo'shiq tuhfa qildi:

*“Bu foniylar dunyoga ko'ngil berganlar
Ishin xato aylab o'tib boradur.
Qur'on ochib, ne hikoyat ko'rganlar,
Iqbolni bir pulqa sotib boradur...”*

Garchi bu qo'shiq yuz millionlab ko'rilmagan bo'lsa-da, xos tinglovchilarini topib bordi. Quyida bir necha san'at ixlosmandlarining “Foniylar dunyo” qo'shig'iga bildirgan fikrlarini keltiraman.

Ravshan Burhonov: Bu qo'shiq uchun ishlangan oddiy klip emas, haqiqiy san'at asaridir. Chunki san'atning funksional vazifalari mana shu klipda o'z aksini topgan. Klip bosh g'oyasi Frans Kafkaning “Metomorfizm” asariga ishora qiladi. Chunki san'atkor klipda o'z qiyofasini bir necha bor o'zgartirgan va bu orqali o'zining ruhiy kechinmalarini anglashga bo'lgan kuchli ehtiyojni ifoda etgan. Bu holat ko'zguda o'zini kuzatayotgan san'atkor tasviri orqali yanada kuchayadi. Bunda shaxsning individualligi totalitar nazorat ostida, xatto o'zini o'zi taftish qilishgacha bo'lgan bosqichni bosib o'tgan va individualligini yo'qotgan. “Son of man” - “Odam o'g'li” asariga ishora qilish orqali jamiyatda insonlarning shaxsiyati va ichki olami moddiy buyumlar, boylik hamda kuch-qudrat bilan to'silib, inson razil-ligining asl qiyofasini ommadan yashirib turishini ifodalab bergan. Bu sahna bugungi kunda urchib ketayotgan materializm va aligarxik kapitalizmning ikkiyuzlamachi qiyofasini fosh etadi. “Golconda” asari ishorasiga ko'ra ijodkor insonlarning yolg'izligi, ichki kurash va

**O'ZBEK MUSIQA SAN'ATI HAM,
KLIPLAR DUNYOSI HAM YANA
BIR SHEDEVR BILAN BOYIDI**

hayotiy yo'lni anglash bilan bog'liq masalalardagi inson shaxsiyatining bo'linishini ko'rsatib bergan.

Azimbek Xushmamatov: "Foniy dunyo" yozuvi bilan klip boshlanadi, keyin esa u yonishni boshlaydi. Bu kadrni dunyoga berilgan foniy, ya'ni o'tkinchi sifatiga ishora deyish mumkin. Ya'ni bu dunyo yonib ketadi, undan hech narsa qolmaydi. Sal o'tib esa kadrlarda yonayotgan globusni ham ko'rish mumkin, bu balki hozirgi kunda dunyodagi vaziyat, ziddiyatlarga allegoriya bo'lishi ham mumkin. Keyingi kadrlarda qahramon kichik xonada, televizor qarshisida, chumoliga o'xshash kiyimda paydo bo'ladi. Bu sahna to'liqligicha umidsizlik va depressiya kayfiyatini beradi. Chumoliga o'xshash kiyimdagi odam mehnatdan charchagan va umidsizlikka tushgan. Klip qahramoni barchasidan charchab, vannaga yotadi va boy hayot kechiradigan odam qiyofasiga kiradi. Uning ustidagi kiyimlar, kadrda namoyish etiladigan qandillar premium hayot elementlari hisoblanadi. Ammo shunda ham qahramon nigohida baxt emas, balki dard va alam

KLASSIK ADABIYOTGA MUROJAAT QILGAN HOLDA IJOD QILISH HAMMAGA HAM EMAS!

Xulosa o'rnida qisqa bir fikrni aytib o'tmoqchiman, ijodkor vijdonan mehnat qilsa, ijod mahsuli mazmunan og'ir tosh bossa-yu, biroq juda ham ommalashib ketaversa, ko'nglini cho'ktirmasin. 3 asr avval yozilgan g'azalning bugungi avlod tilida zo'r ishtiyoq bilan kuylanishi bu – katta gap! Balki, o'sha davrda ham bu satrlar ayrimlarga tegib ketib, ommalashuvdan cheklangandir.

Otash Yashin

seziladi. O'zbek musiqa san'ati ham, kliplar dunyosi ham yana bir shedevr bilan boyiganini aytish mumkin. Jahongir Otajonov Mahtumquli she'riyatini zamonaviy dunyo bilan ajoyib integratsiya qilmoqda. Shuningdek, bunday ma'noga boy kliplar orqali biroz ommaviylashgan estrada haqiqiy san'at ham mavjud ekanini ko'rsatmoqda.

"Nota bene": Mahtumquli g'azaliga asoslangan ushbu klipda Rene Magrit asarlariga ham ishora qilib ketilgandek. Qo'shiq mazmuni zo'r. Klassik adabiyotga murojaat qilgan holda ijod qilish (hozirgi zamonda) hammaga ham emas!

“LAHZANI TUTIB QOL, YASHAB O‘T LAHZANI...”

Hayotning har bir lahzasi tarixga muhrlashga arziqli. Juda qisqa fursatlar orasida shunday holatlar bo‘ladiki, ularni o‘tkazib yuborganingga afsuslanasan, qaytarishga urinasan. Ammo bunga har qachon ham imkon bo‘lavermaydi. Bunday vaziyatlarni yozib yoki videotasmaga joylab ham u qadar mazmunli qilish qiyin. Bunga professional fotograflarning ishlarini kuzatib amin bo‘lasiz. Quyida 2025-yilning mart-aprel oylarida tushirilgan jahondagi eng noyob va qiziqarli suratlar havola qilinadi.

Xalqaro xotin-qizlar kunida Ruminiyaning Buxarest shahri markazida o‘tirgan dugonalar. 8-mart.

Muallif: Vadim Ghirda/AP

Ali Ma‘ruf va uning onasi Oysha G‘azoning Jabaliya shahridagi Isroil havo va quruqlik hujumi natijasida vayron bo‘lgan uyining tomida ovqat pishirish uchun olovdan foydalanishmoqda. 17-mart.

Muallif: Jihad Alshraf/AP

Hindistonning Chennai shahrida bo'lib o'tayotgan Xoli festivalida yuzlari rangli kukun bilan bo'yalgan ayol. 14-mart.

Muallif: Mahesh Kumar/AP Photo/

Kanada bosh vaziri Jastin Tryudo Ottavadagi Parlament quyi palatasida o'z stulini tashimoqda. 10-mart.

Muallif: Karlos Osorio/REUTERS

Gavayidagi Kilauea vulqonining Kaluapele cho'qqisidagi Halemaumau krateridan lava otilmoqda. 26-mart.

Muallif: Marko Garsia/REUTERS

Turkiyaning Istanbul shahridagi Ramazon oyida Sulton Ahmet masjidi orqasida yarim oy botmoqda. 6-mart.

Muallif: Emrah Gurel/AP Photo

Ilm - yagona najot yo'li

Men - Islombek Abdumansurov, hozirda Farg'ona davlat texnika universiteti arxitektura va qurilish fakulteti, qurilish muhandisligi: bino va inshootlar qurilishi bakalavriat yo'nalishining 2-kursida, davlat granti asosida tahsil o'lyapman. Bugun sizga oddiygina orzular bilan boshlangan katta maqsadlarim sari ilk qadamlarim haqida hikoya qilmoqchiman.

Oddiy oiladagi katta orzular

Men 2005-yilda Farg'ona viloyatining So'x tumanida, tadbirkor oilasida tug'ilganman. Oilamizda ikki farzandimiz, men katta o'g'ilman. Otam tadbirkorlik bilan shug'ullansalar, onam 8-sonli maktabgacha ta'lim tashkilotida tarbiyachi sifatida mehnat qiladilar. Har qancha oddiy sharoitda yashaganimizga qaramasdan, ota-onam meni hech kimdan kam qilmay, o'qishim va ilm olishim uchun bor imkoniyatlarni yaratishga harakat qildilar.

Bolaligimdayoq atrofdagilar meni zukkolikda tengdoshlarimdan ajralib turishimni ta'kidlashardi. Bu so'zlar bejiz emasligini keyinchalik o'zim ham angladim. 2012-yilda 8-sonli MTTda 1-sinfga qabul qilindim. Bilimga bo'lgan qiziqishim ham aynan shu davrdan boshlangan...

Ilk orzular, ilk yutuqlar

1-sinfni tugatganimdan so'ng, 7-sonli umumta'lim maktabiga o'qishni davom ettirish uchun o'tdim. Aynan shu yerda ustozlarim meni barcha fanlarga qiziqishim ortishiga sababchi bo'lishdi. 7-sinfligimda qiziqishlarim-da matematika faniga ixtisoslasha bordi. 10-sinfda esa So'x tumanidagi "Universe" o'quv markazida matematika va fizika fanlaridan chuqur bilim olishni boshladim.

11-sinfligimda tumanimizda o'tkazilgan fizika fan olimpiadasida birinchi o'rinni qo'lga kiritdim va viloyat bosqichida ham muvaffaqiyatli ishtirok etdim. Bu esa menga yana-da ishonch bag'ishladi, maqsadlarimni aniq belgilashimga zamin yaratdi.

Oltin olma, duo ol!

Hayotimda hech qachon unutmaydigan bir voqea bor. Har kuni maktabga ketayotganimda, 75 yoshli buvim meni kuzatib: "O'g'lim, yaxshi borib kel. Hamma fanlardan a'lo baholar olgin," deb duo qilar edilar. Allohning hikmati bilan, aynan, 10-sinfning 1-choragi yakunida barcha fanlardan "5" baho oldim. O'shandan oldin, odatda, bitta-ikkita fanlardangina "5" olardim. Bu holat meni hayratga soldi. Balki, bu duolarning ijobatidir...

Maktabdan qaytganimda doim buvim oldiga kirardim, ularning duolarini olib, bag'riga bosh qo'yardim. Bugun erishgan barcha yutuqlarim – bu, avvalo, ota-onam va buvimning menga bo'lgan cheksiz mehlrlari hamda duolarining natijasidir.

**O'QISHIM BILAN BOG'LIQ
XARAJATLARNI O'Z KUCHIM BILAN
QOPLADIM. BU HAM MENI MUSTAQIL VA
MAS'ULIYATLI BO'LISHGA O'RGATDI**

Muvaffaqiyat sari yo'li

Maktabni tamomlash arafasida So'x tumanidagi "IT-CENTER" filialida 3 oylik kompyuter kursini muvaffaqiyatli tugatdim. 2023-yil 1-maydan 4-sentyabrgacha So'x tumani 1-son sport maktabida "Ish yurituvchi" lavozimida mehnat faoliyatini olib bordim. Shu yili umumiy o'rta ta'lim maktabini muvaffaqiyatli tugatib, Prezidentimizning yoshlarga yaratgan keng imkoniyatlaridan unumli foydalangan holda, oliy ta'limga hujjatlarimni topshirdim. Shu tariqa, 2023-yil 4-sentyabrdan boshlab, Farg'ona davlat texnika universiteti talabasiga aylandim. Birinchi kurs 2-smenada o'qiganim sababli, kunduzgi bo'sh vaqtlarda "Yuldashev" nomli MDM MChJ poliklinikasida 0.5 stavkada ro'y-xatga oluvchi sifatida ishladim. O'qishim bilan bog'liq xarajatlarni o'z kuchim bilan qopladim. Bu ham meni mustaqil va mas'uliyatli bo'lishga o'rgatdi.

Yo'l boshida

Ilmiy izlanishlar sari

2-kursda soham bo'yicha ilmiy loyihalar ustida ishlay boshladim. Universitetimizdagi iqtidorli talabalar jamoasi – "UNITE-inn" safiga qo'shildim. Qurilish materiallari va buyumlari fanidan ustozim Solijonov Hojiakbar rahbarligida "Mahalliy xomashyolar va sanoat chiqindilari asosida sun'iy marmar ishlab chiqarish texnologiyasini joriy etish" loyihasini ishlab chiqdik. Mazkur loyiha bilan "Mirzo Ulug'bek vorislari" va "Oliygoch kubogi" doirasida o'tkazilgan "Hakaton" (15–17 aprel) hamda "Ideaton" (24-aprel) tanlovlarida faol ishtirok etdim. 2025-yil 17-may kuni esa, Jizzax politexnika institutida bo'lib o'tgan "Yangi O'zbekiston ilm qaldirg'ochlari – 2025" IV xalqaro anjumanida "Mineral va kimyoviy bog'lovchilar asosida yangi qurilish materiali va konstruksiyasi ishlab chiqish" nominatsiyasi bo'yicha faxrli 3-o'rinni egalladim.

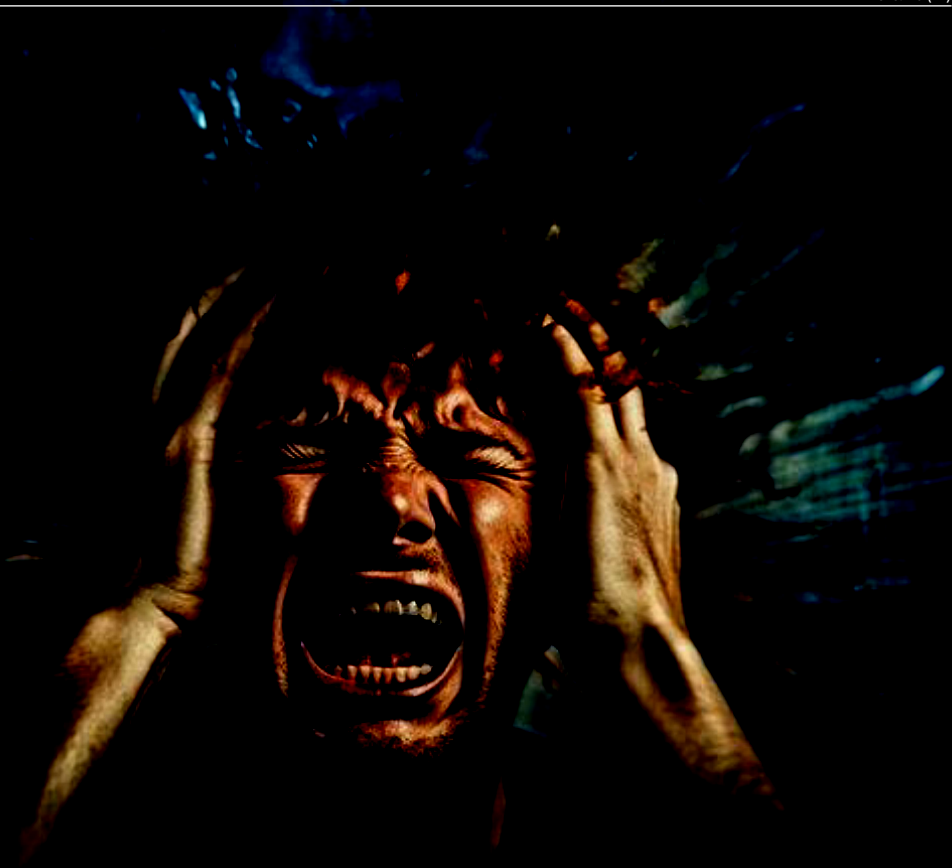

**DUNYODA FAQAT
YASHAB O'TISH EMAS,
BALKI O'CHMAS IZ
QOLDIRISH MUHIM**

Ilm – yagona najot yo'li

Bugungi kunda ikkilanmay ayta olamanki, har bir muvaffaqiyat ortida duolar va mehnat yotadi. Eng avvalo, ota-onamiz va yoshi ulug' bobo-buvilarimizni rozi qilishimiz, duolarini olishimiz zarur. Shunda ishlarimiz barakali, harakatlarimiz esa muvaffaqiyatli bo'ladi. Dunyoda faqat yashab o'tish emas, balki o'chmas iz qoldirish muhim. Do'stlar, ilm yo'lida sobit va tirishqoq bo'ling, chunki ilm – bu yagona najot yo'li!

Islombek ABDUMANSUROV

SOYASIZLAR

Dahshatning yuzi qanday bo'ladi? Uning shakli, rangi, ifodasi bormi? O'zi inson ongi uni tasavvur qila oladimi? Yoki u shunchaki ichki titroq, yurak tubidagi g'ira-shira ko'lanka, insonning ong va hushini yo'qotadigan qora bo'shliqmi? Har kim dahshatni har xil tasvirlaydi, lekin nomi bir – DAHSHAT. Men buni bir marta boshimdan o'tkazganman. O'sha voqea hamon ruhimga ko'lanka solib yuradi. Ehtimol, bu boshqalar uchun g'alati holatdek tuyular, ammo men uchun ong va jism o'rtasida uzilgan rishtalarning dahshatli hikoyasi...

Hayotimdagi eng go'zal davrlardan biri – talabalik. Ammo men hayotimning eng qora sahifasini ham aynan shu davrda ochdim. Ikkinchi kursni boshlayotgan paytimiz edi. Azim Toshkent yana

minglab talabalarni bag'riga oldi. Ammo o'sha yili universitetlar nizomi o'zgargani bois talabalar-ning katta qismi yotoqxonasiz qoldi. Men ham o'sha baxti qarolardan biri edim. Bir necha kun sargardon yurib, nihoyat shahar-ning chekkaroq hududidagi kichik, ko'p xonali bir mehmon-xona (aslida eski bir hovli) meni vaqtincha bag'riga oldi. Egasi mehribon, ammo kamgap inson edi. Menga bir oylik chegirma bilan xona ajratdi. Hovli odamlarga to'la, viloyatlardan kelgan ishchilar, talabalar va hokazo...

Birinchi hafta juda zo'r o'tdi. Qo'shnilar bilan til topishib ketdim. Ammo keyingi kunlarda g'alati hodisalar ro'y bera boshladi. Avvaliga, bular tasodif deb o'yladim. Nimadir bo'ldi-yu, tun yar-midan oqqanda uyg'onib ketdim. Yuragim g'ash bo'lar, noma'lum bir xavotir ichimda to'lqindek o'ynardi. Ammo keyingi kunlarda uyg'onishimga begona ovozlar sabab bo'layotganini anglay boshladim. Ayniqsa, o'sha ayol kishi-ning qattiq, ammo sirli ohangdagi kulgisi...

Soat chamasi ikki atrofida, yana o'sha ovozdan cho'chib uyg'ondim. Bu safar yuragim dov berib, o'rnimdan turdim. Bu ovozning qayerdan kelayotganini bilishga bo'lgan qiziqish qo'rquvlarimni yutib chiqdi. Ovoz eshik tomondan kelardi. asta tirqishidan hovliga qaradim. Vo ajab, besh nafar qiz hovli o'rtasida doira bo'lib o'tirib olgan holda shirin suhbat qurishar, xuddi men ularni kuzatayotganimni bilgandek men tomonga qarab aqlni ozdiradigan darajada qah-qah urib kulishardi. Nima bo'ldi bilmadim-u, beixtiyor eshikni ochib ularning oldiga bordim.

– Bu yerda nima qilayapsizlar? Ular jilmayib qarashdi.

– Shunchaki suhbatlashib o'tiribmiz, – dedilar beparvolik bilan.

Qizlardan biri shu qadar go'zal ediki, ko'zlarimni uzolmasdim. Ular menga suhbatga qo'shilish taklifini berdi, haligi qizning oldiga borib o'tirdim. Suhbatimiz soatlarga cho'zildi. Ularning kulgisi, ovozlari, go'zalliklari, hamma-hammasi odamni aqldan ozdiradigan darajada yoqimli edi. Ammo hovlida boshqa odamlar yashasa-da butun vaqt davomida hech kim "Jim bo'linglar!" demadi. G'alati...

– Axir doim gazeta o'qib o'tiradigan mo'ylovli amaki shovqinni yoqtirmasdi-ku, men telefonda ozgina balandroq gaplashsam koyib berardi. Bular kim bo'ldiki, soatlar kulishsa ham miq etmadi-ya, – deb xayolimda o'tkazdim.

Shu payt ko'zim birdan devorga tushdi-yu, yuragim bir zum to'xtab qolgandek bo'ldi. Devorda faqat mening soyam bor edi! Ulardan hech birining soyasi yo'q edi. Yozning issig'i bo'lsa-da, birdan sovuq qotib qaltirashni boshladim. Hatto, peshonamdan sovuq ter oqayotgandi. Yuragim gupillab urardi. Endi ular tomonga qarashga ham botinolmay qoldim. Shunda ular birdan jim bo'lishdi. O'sha shirakayf, ko'ngilochar muhit o'rnini to'satdan vahimali sukunat egalladi. Men nima bo'layotganini anglash uchun asta ular tomonga qaradim. Ular... Ularning yuzida endi go'zallikni emas, dahshatni ko'rdim. Ko'zlari qop-qora, qaboqlari chuqur, ruhimni so'rib olayotgandek edi. Qoshlar, sochlar, hatto terilari... hammasi oqib tushayotganini ko'rardim. Qiyo-falari g'alati, go'yo inson emas, balki azobda yongan arvohlarning timsoliga o'xshardi.

– Sizlar... kimsizlar o'zi? – deb baqirmoqchi bo'ldim.

Ammo so'zim bo'g'zimga tiqildi. Chap tarafimga qaradim yana bir qiz menga yaqinlashib kelardi. Uning yuzi odamlarnikiga o'xshamasdim, juda ham qayg'uli, g'amgin edi chehrasi. Ko'zlarimni uzolmadim. Shunday nigoh ediki, ruhimga singib ketayotgandi. Hatto joyimdan qimirlay olmadim...

Ko'zlarimni ochsam, shifoxonadaman. Onam boshimda yig'lab o'tirgan edi. Unga mehmonxonadan qo'ng'iroq qilishgan. Men ikki kun hushimga kelmabman. Shifokorlar ruhiy holatim barqaror emasligini, yuragimda zo'riqishlar borligini aytishdi. Qand miqdorim ham oshib ketibdi. Men esa haligacha ularning kimligini, o'sha kuni nima sodir bo'lganini anglab ulgurmadim. Faqat bir narsa aniq esimda, ularning soyalari yo'q edi!

Hozircha yaxshi yashayapman, hayotim davom etmoqda. Ammo har tun eshikni yopayotganimga, har gal soyamga ko'zim tushganida bir savol eng-u shuurimi qamrab oladi: Ular kim edi? Jinmi? Arvohmi? Yo shunchaki tasavvur?

Hikoyamning avvalida aytganimdek, dahshatni har kim har xil anglaydi. Ba'zilar uni qorong'ilikda, ba'zilar yolg'izlikda deb o'ylashadi, ba'zilar esa soyasi yo'q odamlar orasida...

Eng ayyor

talabalar

Talabalik - ilm izlash, mashaqqatlarga sabr bilan javob berish orqali go'zal. Ammo har doim ham talabalar shunday mehnatsevar bo'lavermaydi. Quyidagi maqolada biz sizga butun dunyoda mashhur bo'lgan eng ayyor, balki, eng ijodkor talabalar haqida ma'lumotlar beramiz. Ba'zisi kulgili, ba'zisi qonunga zid bo'lgan hiylalarni eshitganda, yuzingizga tabassum yugurishi yoki hayratdan yoqa ushlashingiz aniq.

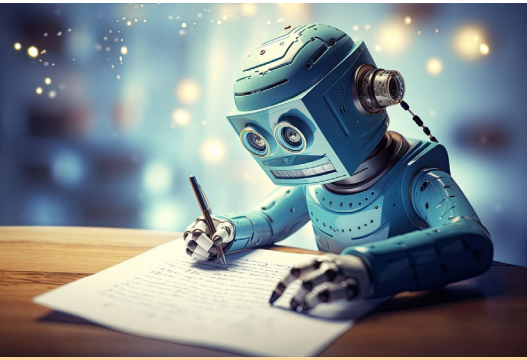
“Google ko'zoynak” hiylasi

2013-yilda Kaliforniya shtatida bir talaba imtihon paytida Google Glass texnologik ko'zoynagidan foydalangan. Uning ko'zoynagi internetga ulangan va real vaqt rejimida ma'lumotlarni chiqarib bera olgan. Dastlab, hech kim sezmagan, ammo imtihon topshirayotganda ko'zlarini noodatiy harakatlantirayotgani o'qituvchiga g'alati tuyulgan. Tekshiruvlar natijasida uning ko'zoynagi orqali savollarga javob topayotgani aniqlandi. Bu voqea AQSH Oliy Ta'lim Kengashini imtihon paytida texnologik qurilmalarni qat'iyon taqiqlash bo'yicha qonunlar chiqarishga majbur qildi.

Suflyor ota-onalar

2015-yil Hindistonning Bixar shtatida bo'lib o'tgan o'rta maktab imtihonlarida 600 dan ortiq talaba ayyorlik ishlatgani sababli imtihonlardan chetlatilgan. Eng kulgilisi shuki, ularning ota-onasi maktab devorlariga chiqib olib, sinfdagi bolalarga javoblarni yetkazib turgan. Bu suratlar internetda tarqalib ketgach, butun dunyo Hindiston ta'lim tizimidagi zaiflik haqida gapira boshladi. So'ngra hukumat butun bir tuman bo'yicha imtihonlarni bekor qilishga majbur bo'ldi.

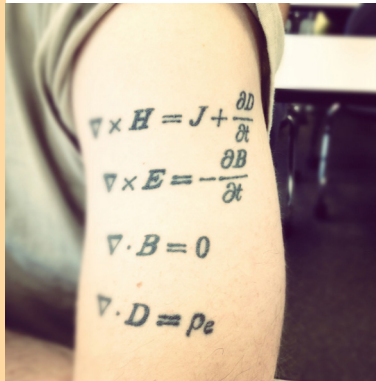

Robot yozuvchi

Londondagi bir universitetda talaba esse topshirish uchun sun'iy intellektdan foydalanadi. U internetdagi bir dasturga mavzuni bergan va matnni yozdirib olgan. Ammo esseda u o'zining tajribasini tasvirlashni unutgan edi! Matn esa sun'iy bo'lib, "mening o'g'lim" deb boshlanib ketgan! O'qituvchi buni darrov sezib qolgan va talaba ma'lumotlarni qayerdan olganini so'ragan. Bu voqea Britaniyada "AI bilan yozilgan ishlar" haqida keng muhokamalarni boshlab berdi.

Matematik tatuirovka

Yaponiyada bir talaba matematik formulalarni bilmagani uchun ularni oyoq terisiga maxsus qalamda yozib olgan. Bu oddiy "shpargalka" emas edi, u hatto geometrik chizmalarni tatuirovka ko'rinishida tushirib, ularni to'ldirish orqali yodlaydigan usulni ishlab chiqqan! Uning bu hiylasi professor tomonidan tasodifan fosh etilgan. Talaba imtihon paytida oyoqlarini g'alati ushlab o'tirgani nazoratchida shubha uyg'otgan va uning siri fosh etilgan. O'sha paytdan boshlab, Yaponiyadagi imtihonlarda kalta shim kiyish taqiqlanadigan bo'lib qolgan.

Kamerali ruchka

Pekin universitetida imtihon paytida bir talaba ruchka ichiga yashirin videokamera o'rnatgan. Kamera bevosita savollarni yozib olib, signalni tashqaridagi yordamchiga uzatgan. U yordamchi esa naushnik orqali talabaning qulog'iga javoblarni yetkazib turgan. Bu usul ancha vaqt davomida sezilmagan, to imtihon zalidagi mobil signalni tutuvchi uskuna ishdan chiqmaguncha. O'shanda ayyor talabaning "kashfiyoti" fosh bo'lgan va texnika polit-siyasiga topshirilgan.

Egizak talabalar

Nigeriyada bir talaba o'rniga imtihon topshirishga egizak ukasini yuborgan. Ular aynan bir xil ko'rinishda, faqatgina pasportda ism boshqacha yozilgan edi. Uzoq yillar davomida hech kim buni sezmagani. Faqat universitetdagi yakuniy himoyada haqiqiy talaba texnik savollarga javob bera olmaganida, bu firib fosh bo'lgan. Keyinchalik aniqlanishicha, u universitet darslarida 4 yil davomida umuman qatnashmagan ekan!

Yig'loqi ustoz

Bir guruh amerikalik talabalar imtihondan oldin do'stlaridan biri "oilaviy muammo" tufayli kuchli ruhiy holatga tushib qolganini vaj qilib, professorni yig'latishga yaqinlashtirgan. O'qituvchi esa darsni keyinga surib yuborgan. Qizig'i, bu "drama" har bir imtihondan oldin takrorlangan, oxiri bu holat boshqa guruh talabalarining shubhasiga sabab bo'lgan. Professor ishonchli odamlar yordamida maxfiy kuzatuv kameralari orqali bu spektaklni fosh etgan.

Devoriy shpargalka

Polsha universitetida talabalar imtihon uchun devor rasmi shaklida umumiy "shpargalka devorini" yaratgan. Bu devor murakkab matematik va fizik formulalar bilan bezatilgan edi. Ular "san'at asari" deb atagan bu hiyla imtihon zaliga olib o'tilganda, murabbiylar hayron qolgan! Bu usul nafaqat ijodkorlik, balki talaba fantaziyasining chegarasizligidan dalolat berardi.

Robot do'st

Rossiyada bir texnikum talabasi imtihonda qatnashmaslik uchun o'z o'rniga "robot" yasagan. Unga o'zining suratini yopishtirgan va imtihon zaliga yuborgan. Bu robot oddiy odamga o'xshash harakatlar qilolmasa-da, uzoqdan qaraganda odamga o'xshab ko'ringan. O'qituvchi oxiri gapirtirishga uringanida, robotdan shovqin chiqmagan va bu hiyla ham fosh bo'lgan. Ammo talabaning ijodi butun Rossiya matbuotida muhokama qilingan.

Balidagi "dars"

COVID pandemiyasi paytida barcha onlayn darslarga o'tgan. Bir yaponiyalik talaba esa Zoom darslariga fon sifatida kitob javonini o'rnatib, o'zi esa Bali orolida plyajda dam olayotgan bo'lgan. O'qituvchi uni faqat birgina detal orqali fosh qilgan, ya'ni fon orqasida palma daraxti soyasi harakatlantirayotganini ko'rib qolgan.

Otabek SAIDAHMATOV tayyorladi

24 MART – ADABIYOTIMIZ BAXTI SHUKUR XOLMIRZAYEV TUG‘ILGAN KUN!

ADIB DEYDIKI...

O‘ylab qarasam, bolalar o‘yinida gap ko‘p ekan. Biz o‘sha o‘yinlarda faqat jismoniy emas, balki ma‘naviy jihatdan ham chiniqar ekanmiz... Bizdagi, shaxsan o‘zimdagi ayrim fazilatlar zaminini ham o‘sha o‘yinlardan ko‘raman. Axir, o‘yinda g‘irromlik qilgan ayrim do‘stlarimizning keyinchalik, katta bo‘lgandan keyin ham hayotda g‘irromlik qilganiga guvohmiz. Yoxud buning aksicha.

Adabiyot milliy ko‘tarilishlar, jamiyatning o‘rish davrlarida, cho‘kish davrlarida taraqqiy etar ekan. Kuni kecha – mustaqillik arafasida bizning shoirlarimiz bir dahoday, yo‘lboshchiday chiqishdi. She‘rdan huzur oldik. She‘r bizni boshqardi.

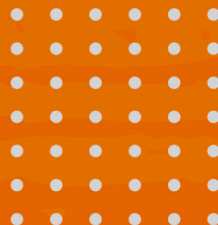
So‘fiylar ta‘limoti asosida komil inson va barkamol jamiyat g‘oyalari yotgan. Buning uchun ular ishni, avvalo, o‘zlarini o‘zlari tarbiya qilishdan boshlashgan va eng birinchi shartlari – nima yumush qilmasinlar, inson kamoloti uchun qanchalik izlanmasinlar, buning uchun birovdan bir narsani tama qilmaslik bo‘lgan: boshqa hamma sifatlar ana shu beminnat g‘oyadan o‘rib chiqqan.

Bilasizmi, hammamizning vujudimizda, ruhiyatimizda bir xudbinlik bo‘ladi. Insoniyatda bor. Bu tug‘ma bo‘lsa kerak, chunki bu xudbinlikni tuzatib bo‘lmaydi. Inson – o‘lib tirilganidek, bu nuqson u bilan birga o‘lib, qayta yana tiriladi. Keyingi avlodlar bilan birga.

Biz moddiyat – birlamchi, ruh – ikkilamchi; materiya – birlamchi, ong – ikkilamchi, deb katta bo‘lgan avlodmiz. Ammo-lekin juda fozil, orif odamlar ham aytishadi: “Xudo degil-u, bilganingdan qolma!” Men demoqchimanki, odam o‘z-o‘zini tarbiyalash asosida yaxshilikni topar ekan, demak, hamma narsa o‘zida – botinida bo‘lishi kerak.

Yaqinim, begonam, xolisim ham sen,
Qalbdagi qo'shig'im, nolishim ham sen.
Yulduzim, orzuday olisim ham sen,
Rahmat, sen dunyoda borliging uchun.

Sen borsan dunyoda, yashamoq shirin,
Qalbimda ham shodlik, ham g'am yashirin.
Hech kim yecholmadi sevgining sirin,
Rahmat, senga mening zorligim uchun.

Shafolat RAHMATULLO
TERMIZIY

Rassom Ro'zi Choriyevning
"Surxondaryo madonnasi" kartinasi